

Regeringens proposition

2020/21:188

Moderna tillståndsprocesser för elnät

Prop.
2020/21:188

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 29 april 2021

Stefan Löfven

Anders Ygeman
(Infrastrukturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i bl.a. ellagen (1997:857). Ändringarna syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och de berörda myndigheterna.

Det ska bli enklare för nätföretag att vidta åtgärder utan att ansöka om en ny nätkoncession. Fler ledningar ska kunna byggas och användas med stöd av en nätkoncession för område. En nätkoncession för linje ska kunna ändras på ansökan av nätföretaget. Det ska gå att lägga samman nätkoncessioner och dela upp en nätkoncession för linje.

Energimarknadsinspektionen ska få besluta om tillträde till mark för undersökningsarbeten.

För att säkerställa att beslut i frågor om nätkoncession får laga kraft ska överklagandetiden för den som inte ska delges beslutet räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts. Beslut ska dessutom i vissa fall kunna gälla omedelbart.

I propositionen finns vidare förslag som ska göra det lättare att inleda en ledningsförrättning och underlätta för nätföretag att på ett tidigt stadium få frågan om tillstånd till vattenverksamhet prövad.

I propositionen redovisas också regeringens bedömning när det gäller vilka samhällsekonomiska analyser Affärsverket svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)	20
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.....	21
3	Ärendet och dess beredning	22
4	Nätkoncession	23
5	Kravet på nätkoncession	24
5.1	Byggande av ledning	24
5.2	Omedelbar giltighet av beslut.....	25
6	Nätkoncession för område	27
6.1	Regionnätverksamhet med stöd av nätkoncession för område	27
6.2	Ledningar inom ett annat nätföretags koncessionsområde.....	32
7	Säkerhet för kostnader för återställningsåtgärder.....	33
8	Ändrad giltighetstid för en tidsbegränsad nätkoncession	34
8.1	Begränsningar med anknytning till återstående giltighetstid.....	34
8.2	Tillfällig förlängning när en ansökan avslås eller avvisas	35
9	Ändring av nätkoncession för linje	36
10	Omprövning av nätkoncession för linje trots skyddstiden	39
11	Sammanläggning och delning	40
11.1	Sammanläggning av nätkoncessioner.....	40
11.2	Delning av en nätkoncession för linje	42
12	Färdigställande av ledning	43
13	Återkallelse av en nätkoncession som inte längre behövs	44
14	Undersökningsarbeten.....	45
14.1	Tillträde till mark för undersökning	45
14.2	Undersökningens genomförande	49
14.3	Ersättning för skada och intrång.....	50
14.4	Undersökning innan beslutet om tillträde har fått laga kraft.....	51
15	Laga kraft för beslut i frågor om nätkoncession	52
16	Överklagande till regeringen.....	55
17	Ledningsrättsförrättningen	56
18	Rådighet över vatten	57

19	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	58	Prop. 2020/21:188
20	Samhällsekonomiska analyser för transmissionsnätet i Sverige	60	
21	Konsekvenser	61	
	21.1 Allmänt om konsekvenserna	61	
	21.2 Konsekvenser för nätföretagen	61	
	21.3 Konsekvenser för nätkunderna	64	
	21.4 Konsekvenser för markägare	64	
	21.5 Konsekvenser för kommunerna	65	
	21.6 Konsekvenser för myndigheterna	66	
	21.7 Konsekvenser för miljön	70	
22	Författningskommentar	72	
	22.1 Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)	72	
	22.2 Förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)	97	
	22.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	97	
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian i relevanta delar	99	
Bilaga 2	Promemorians lagförslag i relevanta delar	101	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	111	
Bilaga 4	Sammanfattning av Nätkoncessionsutredningens betänkande Moderna tillståndprocesser (SOU 2019:30)	112	
Bilaga 5	Betänkandets lagförslag	118	
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	135	
Bilaga 7	Sammanfattning av Energimarknadsinspektionens rapport Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06)	136	
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanserna	142	
Bilaga 9	Jämförelsetabell	143	
Bilaga 10	Lagrådets yttrande	145	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 april 2021	146	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)¹

dels att 2 kap. ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 13 kap. 9 § ska betecknas 13 kap. 8 §,

dels att 3 kap. 3 §, 5 kap. 36 §, 13 kap. 1, 5 och 6 §§, den nya 13 kap. 8 § och rubriken närmast före 13 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 2 kap., en ny paragraf, 13 kap. 9 §, och närmast före 13 kap. 6, 8 och 9 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 13 kap. 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Överklagande till allmän förvaltningsdomstol”.

2 kap. Nätkoncession och ledningar vid trafikleder

Krav på nätkoncession

1 § En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession).

Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen, dock inte åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön.

¹ Senaste lydelse av

2 kap. 1 § 2013:207

2 kap. 1 a § 2013:207

2 kap. 1 b § 2013:207

2 kap. 2 § 2013:207

2 kap. 4 § 2013:207

2 kap. 4 a § 2013:207

2 kap. 5 § 2013:207

2 kap. 8 § 1998:854

2 kap. 8 a § 2018:1418

2 kap. 10 § 2018:1448

2 kap. 11 § 1998:854

2 kap. 11 a § 2019:902

2 kap. 12 § 2018:1448

2 kap. 13 § 2013:207

2 kap. 14 § 2013:207

2 kap. 15 § 2013:207

2 kap. 15 a § 2013:207

2 kap. 15 b § 2013:207

2 kap. 15 c § 2013:207

2 kap. 15 d § 2013:207

2 kap. 15 e § 2013:207

2 kap. 15 f § 2013:207

2 kap. 15 g § 2018:1418

2 kap. 15 h § 2013:207

2 kap. 15 i § 2013:207

2 kap. 15 j § 2013:207

2 kap. 15 k § 2013:207

2 kap. 16 § 2018:1448

2 kap. 16 a § 2013:207

2 kap. 16 b § 2013:207

2 kap. 16 c § 2013:207

2 kap. 17 § 2013:207

2 kap. 18 § 2013:207

2 kap. 21 § 2010:935

rubriken närmast före 2 kap. 15 b § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 15 j § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 16 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 16 a § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 17 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 18 § 2013:207

rubriken närmast före 2 kap. 19 § 2013:207.

Prop. 2020/21:188 **2 §** En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

3 § En transformator- eller kopplingsstation som ska anslutas till en eller flera nya ledningar för vilka det krävs nätkoncession för linje får inte börja byggas förrän det finns nätkoncession för byggande av minst en av de nya ledningarna.

Prövningsmyndighet

4 § Nätmyndigheten prövar frågor enligt detta kapitel.

Regeringen ska dock pröva

1. ett ärende som avser en utlandsförbindelse, om inte något annat anges,
2. ett ärende om att bevilja nätkoncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen, och
3. en sådan fråga om nätkoncession som har betydelse för försvaret, om Försvarmakten har begärt att regeringen ska pröva frågan och regeringen beslutar att förbehålla sig prövningen.

Undantag från kravet på nätkoncession

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

6 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om huruvida en starkströmsledning omfattas av undantag enligt föreskrifter som avses i 5 §, om ett sådant besked begärs av

1. den som avser att bygga eller använda ledningen, eller
2. innehavaren av nätkoncessionen för det område där ledningen finns eller är avsedd att finnas.

7 § Prövningsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet på nätkoncession enligt 1 § för en ledning som var i bruk den 1 januari 1998. En sådan dispens ska avse en bestämd tid, som får förlängas.

8 § Prövningsmyndigheten får, om det finns särskilda skäl, medge att

1. en starkströmsledning eller en transformator- eller kopplingsstation byggs innan det finns en nätkoncession, och
2. starkströmsledningen, när den är färdig att tas i bruk, används i avvaktan på att koncessionsfrågan slutligt avgörs, dock under högst tre år.

9 § Prövningsmyndigheten får besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller ett medgivande enligt 8 § ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen.

10 § I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. Även en lägsta tillåtna spänning får anges, om sökanden begär det.

När en spänning bestäms ska särskild hänsyn tas till

1. den spänning som det går att förutse behövs för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenserna för berörda kunder och nätkoncessionshavare.

Ledning som byggs och används med stöd av någon annans nätkoncession för område

11 § Den som bedriver nätverksamhet får bygga och använda starkströmsledningar med stöd av en nätkoncession för område som innehas av någon annan, om nätkoncessionshavaren medger det och nätkoncessionen inte har någon lägsta tillåtna spänning.

Förutsättningar för nätkoncession

12 § En nätkoncession får beviljas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

13 § En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl beviljas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de koncessionsområden utan en lägsta tillåtna spänning som berörs av ledningen.

14 § En nätkoncession för linje får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock små avvikelser göras.

15 § En nätkoncession för område får beviljas endast om området

1. är en lämplig enhet med hänsyn till nätverksamheten, och
2. inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsområde.

16 § En nätkoncession får beviljas endast om nätkoncessionshavaren från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. En nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom koncessionsområdet.

Endast transmissionsnätsföretag eller juridiska personer där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande får beviljas och inneha en nätkoncession för en utlandsförbindelse. Detta gäller dock inte om ledningen endast har liten betydelse för den samlade överföringen av el till och från utlandet.

17 § Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För en starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om huruvida byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

Koncessionsvillkor

18 § En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

Ansökan om en nätkoncession med anledning av en återkallelse

19 § Vid prövning av en ansökan om nätkoncession med anledning av en återkallelse av en nätkoncession enligt 49 § 3 eller 4 ska inte 12–15, 17 eller 18 § tillämpas.

Ställande av säkerhet

20 § En nätkoncessions giltighet får göras beroende av att nätkoncessionshavaren ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

I fråga om säkerhetens beskaffenhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession och förvaras av länsstyrelsen.

Prövningsmyndigheten får besluta om ytterligare säkerhet, om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig.

En nätkoncessions giltighetstid

21 § En nätkoncession gäller tills vidare.

En nätkoncession för linje får begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Giltighetstiden får i ett sådant fall vara som längst femton år.

Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som beviljas med anledning av återkallelse enligt 49 § 3 eller 4 får inte bestämmas till längre tid än den återkallade nätkoncessionens återstående giltighetstid.

22 § Giltighetstiden för en nätkoncession för linje, som har beviljats för en viss tid enligt 21 § andra stycket, får förlängas på ansökan av nätkoncessionshavaren.

Giltighetstiden får förlängas med högst femton år i taget. Det får dock beslutas att nätkoncessionen ska gälla tills vidare, om sökanden begär det.

Vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

23 § En ansökan om förlängd giltighetstid för en nätkoncession för linje ska göras senast två år före giltighetstidens utgång.

Nätkoncessionen gäller till dess en ansökan om förlängd giltighetstid har prövats slutligt.

24 § Vid prövningen av en ansökan om förlängd giltighetstid ska 12–14 och 16–18 §§ tillämpas.

25 § Om en ansökan enligt 22 § avslås eller avvisas, får prövningsmyndigheten besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden får bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

26 § En tidsbegränsad nätkoncession för linje får förlängas på oförändrade villkor i sammanlagt högst fem år (tillfällig förlängning), om det finns särskilda skäl och nätkoncessionshavaren ansöker om det.

Ett ärende om tillfällig förlängning får avgöras utan att någon annan än sökanden har fått tillfälle att yttra sig och utan tillämpning av 12–14 och 16–18 §§.

Ändring av en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren

27 § Prövningsmyndigheten får ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning, om ändringen är förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession enligt 12–14 §§.

Vid en ändring får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Vid prövningen av en ansökan ska 17 och 18 §§ tillämpas.

28 § Prövningsmyndigheten får, utan att göra en sådan prövning som anges i 27 §, ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren när det gäller ledningens sträckning eller utförande, om

1. ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt,
2. samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs, och
3. sökanden har tagit nödvändiga miljöhänsyn.

Ändring av koncessionsvillkor på ansökan av nätkoncessionshavaren

29 § Koncessionsvillkor får ändras eller upphävas efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Omprövning av villkor för en nätkoncession för område

30 § Villkoren för en nätkoncession för område får även utan ansökan omprövas sedan tjugofem år förflutit sedan villkor senast beslutades. Nätkoncessionen får då förenas med nya villkor.

Omprövning av en nätkoncession för linje

31 § En nätkoncession för linje som gäller tills vidare får omprövas i fråga om ledningens sträckning, tillåtna spänning och villkor.

En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen beviljades. Om nätkoncessionen gäller tills vidare efter ett beslut enligt 22 §, ska tiden dock räknas från dagen för det beslutet.

Trots andra stycket får en omprövning göras om nätkoncessionen avser en mindre del av en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, och den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

32 § Nätmyndigheten får besluta att en omprövning enligt 31 § ska inledas efter ansökan av nätkoncessionshavaren eller av en kommun eller en länsstyrelse som berörs av nätkoncessionen. Nätmyndigheten får också på eget initiativ besluta att en omprövning ska inledas.

33 § En omprövning enligt 31 § ska inledas, om

1. en omprövning är motiverad med hänsyn till de intressen som anges i 2–4 kap. miljöbalken eller något annat angeläget allmänt intresse, eller
2. nätkoncessionshavaren har ansökt om det och en omprövning är motiverad för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv drift av nätverksamheten.

34 § En omprövning enligt 31 § ska avse att

1. anläggningen är lämplig från allmän synpunkt,
2. ledningen är avsedd för en sådan spänning som anges i 13 §,
3. nätkoncessionen uppfyller kravet i 14 §, och
4. nätkoncessionen är förenad med sådana villkor som behövs enligt 18 §.

35 § Vid en omprövning enligt 31 § ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För den nätkoncession som ska omprövas ska

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

36 § Nätkoncessionshavaren ska tillhandahålla den utredning som behövs för en omprövning enligt 31 §.

Nätmyndigheten får förelägga nätkoncessionshavaren att ge in den utredning som behövs. Ett föreläggande får förenas med vite.

37 § Efter en omprövning enligt 31 § får en sådan omprövning göras på nytt först fyrtio år efter det att det tidigare omprövningsärendet avgjordes slutligt.

Ändring av gränserna för en nätkoncession för område

38 § Gränserna för en nätkoncession för område får ändras av nätmyndigheten, om det behövs för en ändamålsenlig nätverksamhet och det kan ske utan synnerlig olägenhet för nätkoncessionshavaren.

I 5 kap. 36 § finns bestämmelser om fördelning av intäktsramen vid ändring av koncessionsgränser.

Sammanläggning av nätkoncessioner

39 § Flera nätkoncessioner får läggas samman till en ny nätkoncession på ansökan av nätkoncessionshavaren, om nätkoncessionerna

1. är av samma slag,
2. har samma högsta och, i förekommande fall, lägsta tillåtna spänning,
3. redovisas samlat, och
4. tekniskt och funktionellt avser samma ledning eller ledningsnät.

Nätkoncessioner för linje får inte läggas samman till en nätkoncession för område.

Vid en sammanläggning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och den nya nätkoncessionen förenas med nya villkor enligt 18 §.

40 § Om flera nätkoncessioner för linje har lagts samman enligt 39 §, får den nya nätkoncessionen omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när någon av de nätkoncessioner som omfattas av sammanläggningen hade fått omprövas, om sammanläggningen inte hade genomförts.

Delning av en nätkoncession

41 § En nätkoncession för linje får på ansökan av nätkoncessionshavaren delas upp i flera nätkoncessioner för linje, om var och en av de nya nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet.

Prop. 2020/21:188 Vid en delning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och de nya nätkoncessionerna förenas med nya villkor enligt 18 §.

42 § En nätkoncession som tillkommit genom delning enligt 41 § får omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när den nätkoncession som delats hade fått omprövas, om en delning inte hade genomförts.

Överlåtelse av en nätkoncession

43 § En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd.

Tillstånd till en överlåtelse av en nätkoncession får beviljas endast om överlåtelsen sker till någon som uppfyller de krav som ställs på en nätkoncessionshavare enligt 16 §.

Om en intäktsram vid överlåtelsen ska fördelas enligt 5 kap. 33 § andra stycket, får tillstånd till överlåtelse inte lämnas om inte fördelningen har godkänts enligt 34 § första stycket samma kapitel.

Färdigställande av ledning

44 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att koncessionsbeslutet fick laga kraft ha färdigställt den ledning som nätkoncessionen avser.

Tiden för färdigställande får förlängas med en viss tid, om nätkoncessionshavaren ansöker om det. Tiden får förlängas mer än en gång endast om det finns särskilda skäl.

45 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast tre månader innan tiden för färdigställande enligt 44 § löper ut redovisa till nätmyndigheten i vilken utsträckning ledningen är färdigställd.

46 § Den som har en nätkoncession för område ska till nätmyndigheten anmäla varje ledning med en högre spänning än 20 kilovolt som nätkoncessionshavaren har byggt inom området. Anmälan ska göras senast sex månader efter det att ledningen färdigställts.

Rätt att ta en ledning ur bruk

47 § Nätkoncessionshavaren får tillfälligt ta en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje ur bruk. Ledningen får inte vara ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år utan prövningsmyndighetens tillstånd.

48 § Tillstånd till att ta en ledning ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år ska beviljas för viss tid. Ett tillstånd får inte beviljas, om det är olämpligt från elförsörjningssynpunkt.

Återkallelse av en nätkoncession

49 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis, om

1. en ledning eller ett ledningsnät som omfattas av koncessionen inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen,

3. staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som omfattas av koncessionen, eller

4. koncessionen avser en utlandsförbindelse och nätkoncessionshavaren inte längre är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande.

50 § En nätkoncession för linje får återkallas helt eller delvis, om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt 44 §.

Återställningsåtgärder

51 § En nätkoncessionshavare ska ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning i den utsträckning

1. som behövs från allmän eller enskild synpunkt, och
2. som ledningen inte längre får användas
 - a) sedan nätkoncessionen helt eller delvis upphört att gälla, eller
 - b) till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 27 eller 28 §.

52 § I samband med att en nätkoncession upphör eller ändras ska nätmyndigheten besluta vilka återställningsåtgärder som ska vidtas av nätkoncessionshavaren enligt 51 §.

53 § Om en starkströmsledning har byggts utan den nätkoncession som behövs för ledningen, får nätmyndigheten förelägga ledningens innehavare att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

54 § Om en skyldighet enligt 51 eller 53 § inte fullgörs, får nätmyndigheten

1. förelägga den som är skyldig att vidta återställningsåtgärder att fullgöra skyldigheten, eller
2. besluta att sådana åtgärder ska vidtas på det åtgärdsskyldiges bekostnad.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den åtgärdsskyldiges bekostnad får verkställas.

55 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för sådana återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 §, får nätmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningsåtgärderna ska utföras så att de orsakar så lite skada och intrång som möjligt. En byggnad får uppföras eller en väg byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller nätmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om återställningsåtgärderna inte kan vidtas utan byggnaden eller vägen.

Prop. 2020/21:188 **56 §** Om återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 § orsakar skada eller intrång, ska den som vidtar åtgärderna betala ersättning för detta.

Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av den ligger.

Tillträde till mark för undersökning

57 § Nätmyndigheten får, om det finns skäl för det, besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Nätmyndigheten får förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

58 § En undersökning enligt 57 § ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt.

Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

59 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärder enligt 57 § ska kunna genomföras.

60 § Om en undersökning enligt 57 § orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

61 § Nätmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning enligt 57 § ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

62 § Nätmyndigheten får besluta att en undersökning enligt 57 § får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen

1. har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller
2. är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

Delgivning och kungörelse av nätmyndighetens beslut

63 § Nätmyndighetens beslut i en fråga om nätkoncession ska delges sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet.

64 § Nätmyndigheten ska genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar kungöra ett beslut

1. att bevilja nätkoncession enligt 1 §,
2. att medge byggande eller användning enligt 8 §,
3. att förlänga en nätkoncessions giltighetstid enligt 22, 25 eller 26 §,

4. att ändra en nätkoncession enligt 27 eller 28 §,
5. att ändra eller upphäva ett koncessionsvillkor enligt 29 eller 30 §,
6. om vad som ska gälla för en nätkoncession efter en omprövning enligt 31 §,
7. att lägga samman nätkoncessioner enligt 39 §, och
8. att dela upp en nätkoncession enligt 41 §.

I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

65 § Nätmyndigheten ska senast den dag som ett meddelande kungörs enligt 64 § skicka meddelandet till de kända sakägare som inte ska delges beslutet enligt 63 §.

Ledningar vid trafikleder

66 § Innehavaren av en elektrisk ledning som har dragits fram inom området för en befintlig allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana eller spårväg eller kanal eller annan sådan vatten- trafikled (trafikled) ska vid en ändring av trafikleden

1. vidta de åtgärder med ledningen som behövs för att ändringen av trafikleden ska kunna genomföras, och
2. svara för kostnaderna för dessa åtgärder.

67 § Om syftet med en ledning är att överföra el för belysning av en allmän väg, ska väghållaren ersätta ledningens innehavare för de kostnader som avses i 66 §. Om ledningen även har något annat ändamål, ska ersättningen bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

68 § Om det i ett fall som avses i 66 § har vidtagits åtgärder med en ledning där denna korsar en trafikled, ska den som förvaltar trafikleden ersätta ledningens innehavare för kostnaderna för andra åtgärder än flyttning av stolpe, stag eller liknande anordningar inom trafikledens område.

69 § Om en elektrisk ledning som har dragits fram inom ett område för en befintlig trafikled medför ökade kostnader för trafikledens underhåll, ska innehavaren av ledningen ersätta dessa ökade kostnader.

70 § Om arbete på en ledning som är belägen inom ett område för någon annan trafikled än allmän väg kan inverka på trafiksäkerheten eller om arbetet medför större ingrepp i trafikleden, ska det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom förvaltarens försorg. Ledningens innehavare svarar för kostnaderna för arbetet, om inte något annat följer av 68 §.

I fråga om arbete med en ledning inom ett område för allmän väg gäller särskilda bestämmelser.

71 § Innehavaren av en starkströmsledning inom ett område för järnväg ska ersätta kostnader eller skador som orsakas den som förvaltar järnvägsinfrastrukturen eller utför järnvägstrafik genom att ledningen dras fram, används eller underhålls.

3 kap.3 §²

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet *olämplig enhet*.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett *lagakraftvunnet* beslut om *meddelande av en nätkoncession* enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Ett sådant beslut får också fattas när *i övrigt* ändrade förhållanden *föranleder det*.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av *sådana* beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en *olämplig enhet* för nätverksamhet.

Beslut i frågan om *huruvida* områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett beslut, *som har fått laga kraft, att bevilja nätkoncession* enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 38 §, om tillstånd till överlåtelse av nätkoncession enligt 2 kap. 43 § eller om återkallelse av nätkoncession enligt 2 kap. 49 §. Ett sådant beslut får också fattas när *det behövs med anledning av* ändrade förhållanden *i övrigt*.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av *ett sådant* beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

5 kap.36 §³

Om nätmyndigheten ändrar gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, ska myndigheten besluta om den fördelning av berörda intäktsramar som är proportionerlig i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som är hänförlig till gränsändringen och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäkts-

Om nätmyndigheten ändrar gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 38 §, ska myndigheten besluta om den fördelning av berörda intäktsramar som är proportionerlig i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som är hänförlig till gränsändringen och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäkts-

² Senaste lydelse 2015:259.

³ Senaste lydelse 2018:1448.

ramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

ramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

Prop. 2020/21:188

13 kap.

1 §⁴

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §, eller
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §.
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 18 §.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 17 §, eller
2. bryter mot *föreskrift* som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § *andra stycket*.
1. bryter mot 2 kap. 47 §, eller
2. bryter mot *föreskrifter* som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 d §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Överklagande

Nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j, 16, 16 a och 17 §§ får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät.

Nätmyndighetens beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c § får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse.

Överklagande till regeringen

5 §⁵

Följande beslut av nätmyndigheten får överklagas till regeringen:

1. beslut enligt 2 kap. 1, 6–9, 22, 25–29, 31, 39, 41, 43, 44 och 48 §§, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät,
2. beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse, och
3. beslut i frågor om tillträde till mark enligt 2 kap. 57 och 62 §§.

⁴ Senaste lydelse 2016:733.

⁵ Senaste lydelse 2018:1448.

Överklagande till mark- och miljödomstol

6 §⁶

Andra beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. än de som anges i 5 § får överklagas till mark- och miljödomstol.

Beslut enligt 2 kap. 15 c § att inleda en omprövning får dock inte överklagas.

Beslut enligt 2 kap. 32 § att inleda en omprövning får dock inte överklagas.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

9 §

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j–16 a och 17 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c §, om beslutet avser *anläggningar* för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

Den som vill överklaga med stöd av första stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna.

8 §⁷

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6–8, 22, 26, 29, 31, 43, 44 och 48 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om beslutet avser *en anläggning* för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

Hur beslut överklagas

9 §

Bestämmelser om hur beslut överklagas och överklagandetiden finns i 43 och 44 §§ förvaltningslagen (2017:900).

När det gäller sådana beslut som ska kungöras enligt 2 kap. 64 § räknas dock tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet enligt 2 kap. 63 §, från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som vill överklaga ett beslut med stöd av 8 § ska göra det innan

⁶ Senaste lydelse 2018:1448.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 9 § 2013:207.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. När det gäller en ledning som drogs fram före den 1 juli 1982 ska 2 kap. 51 § tillämpas endast om
 - a) ledningen var i bruk den 1 juli 1982 eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärderna behövs från allmän synpunkt, eller
 - b) ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 2 kap. 27 eller 28 §.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Prop. 2020/21:188 2.2 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Härigenom föreskrivs att 17 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Avser förrättning ledning för vilken koncession fordras men ännu ej erhållits, får förrättningen inledas, om den som har att meddela koncession medger det.

Om en förrättning avser en ledning för vilken koncession krävs men ännu inte erhållits, får förrättningen inledas, om den som ska bevilja koncessionen medger det.

Ett medgivande får avse en viss del av förrättningen, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Prop. 2020/21:188

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Den som vill bedriva vattenverksamhet har för detta ändamål rådighet som anges i 1 §, om vattenverksamheten innebär

1. vattenreglering,
 2. vattentäkt för allmän vattenförsörjning, allmän värmeförsörjning eller bevattning,
 3. markavvattning,
 4. vattenverksamhet som behövs för allmän väg, allmän farled eller allmän hamn,
 5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten, *eller*
 6. vattenverksamhet som behövs för järnväg.
5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten,
 6. vattenverksamhet som behövs för järnväg, *eller*
 7. vattenverksamhet som behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

3 Ärendet och dess beredning

Elmarknadslag

Promemorian Elmarknadslag (Ds 2017:44), som i det följande kallas promemorian, togs fram i Regeringskansliet för att göra det möjligt att lägga fram ett förslag till en ny elmarknadslag som ersätter den nuvarande ellagen (1997:857). En sammanfattning av promemorian i relevanta delar finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag i dessa delar återges i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Infrastrukturdepartementet (I2019/00895).

Några av promemorians förslag behandlas i propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237). Regeringen tar i propositionen upp frågor som rör 2 kap. ellagen. Promemorians övriga förslag bereds vidare i Regeringskansliet.

Moderna tillståndsprocesser för elnät

Regeringen beslutade den 15 februari 2018 att utse en särskild utredare för att se över regelverket om nätkoncessioner (dir. 2018:6). Uppdraget var att lämna förslag på författningsändringar som moderniserar, förenklar och förbättrar elnätsregelverket utan att resurseffektivitet, nätstabilitet eller miljöskydd påverkas negativt. Elnätets betydelse som grundläggande infrastruktur skulle också beaktas.

I juni 2019 lämnade utredaren över betänkandet Moderna tillståndsprocesser för elnät (SOU 2019:30) till regeringen. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 5*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Infrastrukturdepartementet (I2019/01809).

Regeringen tar i propositionen upp frågor som behandlas i avsnitt 4.5, 5.4.1, 5.4.3, 5.5, 5.6, 5.7.2 och 6.3.4 i betänkandet. Utredningens övriga förslag bereds vidare i Regeringskansliet.

Brott mot föreskrifter om driftsäkerheten i det nationella elsystemet

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2018 flyttades normgivningsbemyndigandet i dittillsvarande 8 kap. 1 § andra stycket ellagen till en egen paragraf, 8 kap. 3 d § (prop. 2017/18:93). Av förbiseende gjordes ingen följdändring i 13 kap. 1 § andra stycket. I propositionen föreslås en sådan ändring.

Samhällsekonomiska analyser för transmissionsnätet i Sverige

Riksdagen har i ett tillkännagivande förklarat att regeringen bör utreda behovet av att en fristående aktör parallellt med Affärsverket svenska kraftnät genomför samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar (bet. 2016/17:NU21 punkt 2, rskr. 2016/17:332).

Regeringen gav i juni 2017 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda bl.a. frågor som tas upp i tillkännagivandet (M2017/01727).

Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget i rapporten Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06).

En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 7*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. Remissvaren finns tillgängliga i Infrastrukturdepartementet (I2019/00903).

Tillkännagivandet behandlas vidare i avsnitt 20. Med de åtgärder som beskrivs där är tillkännagivandet tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 13 april 2021 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som överensstämmer med lagförslagen i denna proposition. Lagrådet lämnande förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 10*.

4 Nätkoncession

Kravet på nätkoncession

En starkströmsledning får i allmänhet inte byggas eller användas utan nätkoncession, dvs. ett tillstånd som beviljas av regeringen eller nätmyndigheten. Energimarknadsinspektionen är nätmyndighet, se 3 § elförordningen (2013:208). Bestämmelser om nätkoncession finns i 2 kap. ellagen.

Koncessionsformerna

En nätkoncession kan vara en nätkoncession för linje, som avser en ledning med i huvudsak bestämd sträckning, eller en nätkoncession för område, som avser ett ledningsnät inom ett visst område.

En nätkoncession för område innebär att nätkoncessionshavaren får bygga ledningar inom området under en övre spänningsgräns utan att det behövs någon ytterligare prövning av Energimarknadsinspektionen. Nätkoncessioner för område används för lokalnätet och avser främst ledningar med en lägre spänning än regionnätets.

En nätkoncession för linje krävs för en ledning som inte får byggas eller användas med stöd av en nätkoncession för område. Nätkoncessionen avser en specifik ledning med två ändpunkter och är den typ av tillstånd som vanligtvis krävs för ledningar inom högre spänningsintervall. Mellan 2008 och 2018 lämnades det i genomsnitt in 133 ansökningar per år om nätkoncession för linje till Energimarknadsinspektionen, varav cirka 70 avsåg ansökan om en ny nätkoncession.

Ledtiderna

Processen att ta fram en ledning som kräver nätkoncession för linje är lång från det att nätföretaget har identifierat sitt behov till dess att ledningen kan tas i drift. Projekttider på 8–10 år är inte ovanliga för en regionledning. Det är inte heller ovanligt att 2–4 år behövs för prövningen av tillstånds-

Prop. 2020/21:188 och markåtkomstansökningar. För ledningar som ingår i transmissionsnätet kan tiderna vara ännu längre.

Det nuvarande elnätet är förhållandevis ålderstiget och behöver moderniseras. Samtidigt som utbyggnaden är ett tidsödande arbete pågår en samhällsutveckling som ställer allt högre krav på tillgång till elektrisk energi och leveranssäkra elnät. Industrier investerar i nya tekniker för att minska utsläpp av växthusgaser, stora serverhallar etableras och flera tätbefolkade områden växer mycket fort. Kapaciteten behöver utökas i flera delar av landet. En ökad användning av vindkraft och andra förnybara energikällor, samtidigt som kärnkraftens bidrag till eltillgången ska minska, gör att nätet snabbt behöver kunna byggas ut på många platser.

Snabbare och enklare förfaranden

De nuvarande tillståndsprocesserna och ordningen för att få åtkomst till mark för att bygga ledningar kan bidra till att utbyggnaden av elnätet sker långsammare än nödvändigt. För att minska tidsuträkningen uppfattas det som angeläget att ändringar görs framför allt när det gäller regleringen av nätkoncessioner. Samtidigt är det viktigt att de åtgärder som minskar ledningstiderna inte äventyrar andra viktiga intressen, t.ex. miljön eller enskildas rätt.

I det följande redovisar regeringen överväganden och förslag som har tillkommit främst mot bakgrund av behovet av snabbare och enklare förfaranden. Det finns skäl att se över 2 kap. ellagen även redaktionellt och språkligt.

5 Kravet på nätkoncession

5.1 Byggnad av ledning

Regeringens förslag: Åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur en starkströmsledning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön ska inte räknas till sådana åtgärder för byggandet av ledningen som kräver nätkoncession.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Trelleborgs kommun* förordar att ännu fler åtgärder, såsom schaktningsarbete, inte ska anses ingå i byggandet av en ledning.

Skälen för regeringens förslag: En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan nätkoncession (2 kap. 1 § första meningen ellagen). Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen (2 kap. 1 § andra meningen ellagen).

Regeringen bedömer att omfattningen av förbudet mot att bygga en ledning utan nätkoncession bör förtydligas för att undvika otydligheter vid

tillämpningen av andra förslag som lämnas i propositionen, framför allt när det gäller tillträde till mark för undersökningar (avsnitt 14). Det bör därför klargöras att koncessionsplikten inte är ett hinder för åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur en starkströmsledning ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Sådana åtgärder bör alltså i detta sammanhang inte anses ingå i byggandet av en starkströmsledning.

Åtgärder som kan medföra skada eller intrång i en större omfattning bör däremot inte få vidtas innan en koncessionsprövning har inletts. Den tidsbesparing detta skulle innebära måste vägas mot konsekvenserna för motstående allmänna och enskilda intressen. Regeringen anser därför att det inte är lämpligt att, på det sätt som *Trelleborgs kommun* förordrar, undanta sådana åtgärder som schaktning från kravet på nätkoncession.

5.2 Omedelbar giltighet av beslut

Regeringens förslag: Prövningsmyndigheten ska få besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller ett medgivande att bygga eller använda en anläggning innan nätkoncession har beviljats ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt utredningens förslag ska de åtgärder som koncessionsbeslutet eller medgivandet medför vara av mindre omfattning och ha begränsad påverkan på motstående intressen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Affärsverket svenska kraftnät* och *Energi-marknadsinspektionen* föreslår att möjligheten bör gälla även för beslut om ändring av nätkoncession. *Energiföretagen Sverige* framför att förslaget i princip bara träffar ledningar som ändå inte överklagas och att det därför riskerar att bli meningslöst.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av förändring

Den myndighet som prövar frågan om nätkoncession får, om det finns särskilda skäl, medge att en anläggning får byggas redan innan nödvändig nätkoncession har beviljats (2 kap. 5 § ellagen). När en starkströmsledning är färdig att tas i bruk får myndigheten medge att ledningen används tills vidare under högst tre år i avvaktan på att en ansökan om nätkoncession slutligt avgörs. Det finns däremot inte någon särskild reglering i frågan om ett koncessionsbeslut eller ett medgivande att bygga eller använda en anläggning ska gälla omedelbart.

Det skulle underlätta utbyggnaden av elnätet om ett sådant beslut som nu har nämnts gällde trots att det överklagats. På så sätt skulle det också bli lättare att möta krav på exempelvis driftsäkerhet och att snabbt kunna anpassa elnätet till nya förutsättningar, såsom utbygganden av vindkraft. Samtidigt måste hänsyn tas till motstående allmänna och enskilda intressen.

Frågan om när ett beslut får verkställas regleras i 35 § förvaltningslagen (2017:900). Regeringen måste därför ta ställning till om den paragrafen ska gälla i fråga om de aktuella besluten. Ett beslut som får överklagas inom en viss tid får enligt 35 § första stycket verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats. Ett beslut får emellertid enligt 35 § andra stycket alltid verkställas omedelbart om beslutet gäller anställning av någon, om det gäller endast tillfälligt eller om kretsen av dem som har rätt att överklaga är så vid eller obestämd att det inte går att avgöra när överklagandetiden går ut. En myndighet får enligt 35 § tredje stycket även verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det.

När bör ett koncessionsbeslut eller ett medgivande gälla omedelbart?

I propositionen finns förslag som ska säkerställa att beslut om nätkoncession eller medgivande får laga kraft inom en överskådlig tid, om ingen överklagar (avsnitt 15). Frågan om när överklagandetiden går ut har alltså inte någon särskild betydelse för de fortsatta övervägandena.

Regeringen bedömer att ett beslut i de fall som nu är i fråga bör kunna gälla omedelbart även om det inte krävs med hänsyn till ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse. Bedömningen i det enskilda fallet bör inte främst ta sikte på hur angeläget det är att anläggningen byggs och tas i drift utan på vilken inverkan byggandet eller driften har på motstående intressen. Ett beslut bör kunna gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för sådana intressen.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att förutsättningar för omedelbar verkställighet enligt 35 § andra och tredje styckena förvaltningslagen ofta kommer att saknas när det gäller koncessionsbeslut och medgivanden. Frågan bör i stället regleras särskilt i ellagen. En sådan avvikande bestämmelse har enligt 4 § förvaltningslagen företrädare framför den lagen.

Affärsverket svenska kraftnät och *Energimarknadsinspektionen* föreslår att möjligheten bör gälla även för beslut om ändring av en nätkoncession (se avsnitt 9). Sådana beslut har dock inte samma angelägenhetsgrad när det gäller utbyggnaden av elnätet. Regeringen bedömer att det inte är motiverat med någon särskild reglering när det gäller dessa besluts giltighet.

Prövningsmyndigheten bör få besluta om omedelbar giltighet

Mot bakgrund av det som nu har sagts bör prövningsmyndigheten få besluta att en nätkoncession för linje eller ett medgivande att bygga eller använda en anläggning innan en nätkoncession har beviljats ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen. Risken för skada minimeras även genom möjligheten att vid överklagande begära inhibition.

6.1 Regionnätverksamhet med stöd av nätkoncession för område

Regeringens förslag: En lägsta tillåtna spänning för ledningsnätet ska få anges i ett beslut om nätkoncession för område, om sökanden begär det. När en spänning bestäms ska särskild hänsyn tas till konsekvenserna för berörda nätkoncessionshavare.

En nätkoncession för område ska få beviljas endast om området inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsområde.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock några nya termer.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Energimarknadsinspektionen, Länsstyrelserna i Kronobergs och Västernorrlands län, Sala kommun, Göteborgs kommun, Lantbrukarnas Riksförbund* och *Södra skogsägarna ekonomisk förening* avstyrker förslaget med hänvisning till att det inte är lämpligt att befria fler ledningar från miljöprövning. Ytterligare invändningar som framförs är att prövningen av teknikval och ledningens allmänna lämplighet uteblir och att konsekvenserna för markägare är otydliga. *Försvarsmakten* avstyrker förslaget och anför att den föreslagna ordningen skulle försvåra för Försvarsmakten att säkerställa skyddet av riksintressena för totalförsvarets militära del, särskilt riksintressen som omfattas av sekretess. *Statens energimyndighet* bedömer att förslaget skulle kunna korta ledtiderna betydligt men anser att konsekvenserna inte är tillräckligt utredda. *E.ON Sverige AB* anser att det behöver bli tydligare hur avvägningen mellan den sökandes och andra nätbolags intressen ska viktas.

Skälen för regeringens förslag

Spänningsgränsen för en nätkoncession för område

Nätkoncession för område används för lokalnäten. I koncessionsbeslutet anges bara ett visst område inom vilket nätkoncessionshavaren får anlägga sitt ledningsnät. Däremot anges inte ledningarnas sträckning, utan den frågan får nätkoncessionshavaren själv avgöra med iakttagande av annan relevant lagstiftning.

I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges (2 kap. 2 § andra stycket ellagen). Nätföretaget får med stöd av nätkoncessionen bygga ledningar inom spänningsgränsen utan att behöva ansöka om nätkoncession för de enskilda anläggningarna. Innehavaren av en nätkoncession för område ska i princip ha ensamrätt att bygga ledningar och bedriva nätverksamhet inom den för området angivna högsta spänningen. En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl meddelas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de områden med nätkoncession som berörs av ledningen (2 kap. 7 § ellagen).

För att bygga en ledning med stöd av en nätkoncession för linje krävs generellt en betydligt mer utdragen tillståndsprocess än för att bygga en ledning med stöd av en nätkoncession för område. Det finns ingen enhetlig gräns för när en mer omfattande prövning sker. Nätkoncessioner för område har under de senaste decennierna i de flesta fall beviljats med en spänningsgräns på 20 kV, vilket historiskt sett var den högsta spänning som krävdes för ett typiskt lokalnät. Inom tämligen stora geografiska områden kan nätföretagen emellertid numera bygga ledningar med en spänning på 30–50 kV med stöd av nätkoncession för område. På några håll i landet har nätkoncession för område beviljats för spänningsnivåer på 70 kV. Samtidigt finns det i andra delar av Sverige ledningar som kräver nätkoncession för linje, trots spänningsnivåer på 20 kV eller mindre, eftersom ledningen går in på ett annat nätföretags område.

Ett sätt att förkorta projektiden för utbyggnaden av elnätet är att göra det möjligt att bygga fler ledningar med stöd av nätkoncession för område snarare än nätkoncession för linje. På så sätt går det att minska behovet av tidskrävande koncessionsprocesser för ledningar som behövs för kapacitetsförstärkning, anslutning av nya elanvändare och elproducenter och åtgärder för att minska risken för elavbrott. Med en sådan ordning skulle ledningar på samma spänningsnivå i ökad utsträckning prövas på ett likartat sätt och i förhållande till en nivå på miljöhänsyn som redan är accepterad på flera håll i Sverige.

Att ingen koncessionsprövning görs i fråga om en enskild ledning medför en ökad arbetsbelastning och längre handläggningstider hos lantmäterimyndigheten i ledningsrättsärenden. Ledningsrättsärenden prövas utifrån ledningsrättslagen (1973:1144). I de fall då ledningsrätt krävs för att nätföretaget ska få åtkomst till mark för ledningen kommer det inte att ha skett någon sammanhållen intresseavvägning, som tar hänsyn till både miljörättsliga och tekniska aspekter, hos den myndighet som prövar frågor om nätkoncession. I stället kommer förrättningslantmätaren att ha det övergripande ansvaret för sådana ställningstaganden, inklusive frågan om ledningens faktiska lokalisering.

Ledningsrätt är emellertid inte något generellt krav för att bygga starkströmsledningar. Det är vanligt att nätföretaget och fastighetsägaren hanterar frågan om markåtkomst genom en frivillig överenskommelse. Sådana överenskommelser ingås också ofta i samband med en ledningsrättsförrättning och begränsar lantmäterimyndighetens prövning. Vissa bestämmelser i ledningsrättslagen kan dock inte sättas ur spel med stöd av en överenskommelse, utan enbart med stöd av ett koncessionsbeslut. Om ingen koncessionsprövning krävs, har nätföretaget ett starkare incitament att verka för markåtkomst genom avtal, eftersom det i så fall är ett verksamt sätt att korta ned ledtiderna. Regeringen bedömer att handläggningstiderna hos lantmäterimyndigheterna inte kan antas öka i en sådan omfattning att de väsentligt reducerar den tidsvinst som görs genom att det inte krävs en nätkoncession för linje.

Områdeskoncession för regionnät

Distributionsnätet för el är i Sverige uppdelat i två nivåer. Lokalnätet, som ofta har en spänning som inte överstiger 20 kV (se ovan), byggs och

används med stöd av nätkoncessioner för område, medan regionnätet, som kan befinna sig i intervallet 30–130 kV, består av ledningar som var och en kräver en nätkoncession för linje. I många fall har lokalnätet och regionnätet i ett geografiskt område olika innehavare, vilket hindrar en höjning av spänningsnivån för lokalnätet. Att tillåta att lokalnätsföretaget med stöd av en nätkoncession för område bygger ut lokalnätet på samma spänningsnivå som det befintliga regionnätet skulle skapa förutsättningar för parallella nät, vilket typiskt sett är olämpligt från ett samhällsekonomiskt perspektiv. Eftersom Energimarknadsinspektionen inte kan göra någon prövning av om nya ledningar i lokalnätet är lämpliga från allmän synpunkt, skulle lokalnätsföretaget kunna bygga ledningar som konkurrerar med ett annat nätföretags regionledning. Ellagen medger inte heller att ett regionnätsföretag beviljas en nätkoncession för område för spänningsnivåer över den högsta tillåtna spänningen för nätkoncessionen för område.

Det skulle underlätta utbyggnaden av elnätet på spänningsnivåer över 20 kV om det gick att bevilja en nätkoncession för område för olika spänningsintervall inom samma geografiska område. Ett regionnätsföretag skulle då kunna bygga ut sitt nät utan att behöva göra en ansökan om nätkoncession för linje i fall då en särskild koncessionsprövning inte är motiverad. Liknande system med nätkoncession för område eller undantag från koncessionskravet finns i Danmark och Finland.

Miljöprövningen

Som redan nämnts byggs redan i dag ledningar med en spänning som överstiger 20 kV med stöd av nätkoncessioner för område och utan en sådan miljöprövning som krävs för att en nätkoncession för linje ska beviljas (jfr 2 kap. 8 a § ellagen). Flera remissinstanser avstyrker förslaget med hänvisning till att det inte är lämpligt att befria fler ledningar från miljöprövning. När det gäller den högsta tillåtna spänningen innebär förslaget inte någon ändring av det som redan anges i ellagen. Med hänsyn till att förslagets syfte är att göra det möjligt att bygga ut regionnät med stöd av nätkoncession för område finns det dock skäl att behandla frågan närmare.

När Energimarknadsinspektionen bestämmer en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet i ett beslut om nätkoncession för område ska myndigheten särskilt beakta inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet (2 kap. 2 § andra stycket andra meningen 2 ellagen). Detta utesluter enligt regeringens bedömning som utgångspunkt spänningsnivåer som generellt motiverar en sådan miljöprövning som krävs i ett ärende om att bevilja nätkoncession för linje. Med en högre spänning kan opåverkad mark behöva tas i anspråk i större utsträckning för exempelvis trädsäkring. Övervägandena tar därför i det följande sikte på ledningar med en spänning som understiger 130 kV. I praktiken är det framför allt ledningar med en spänning i intervallet 40–70 kV som är relevanta.

Om ledningen kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, ska nätföretaget göra en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. En anmälan ska, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken, se 8 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd. Inom ramen för samrådet kan länsstyrelsen meddela villkor eller förbjuda att en ledning får en viss lokalisering eller utformning även om en nätkoncession för område har

Prop. 2020/21:188 beviljats. Miljöaspekterna kommer alltså att beaktas när det gäller en sådan ledning, även om den ska byggas med stöd av en nätkoncession för område. Även andra prövningsförfaranden kan bli aktuella i det enskilda fallet, exempelvis om ledningen på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område eller kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen (1988:950).

Redan i dag finns det nätkoncessioner för område som tillåter ledningar i intervallet 40–70 kV. Detta gäller även områden med förhållandevis stor geografisk utbredning och med känsliga miljöer. I stora delar av Jämtland är den högsta tillåtna spänningen 40 kV och på hela Gotland 70 kV. Utredningen har vid kontakter med Länsstyrelsen i Gotlands län konstaterat att utbyggnaden av elnät fungerar väl ur miljösynpunkt.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att en möjlighet att bestämma en lägsta tillåtna spänning för en nätkoncession för område inte är ett hinder för den miljöprövning som bör ske i fråga om enskilda ledningar.

Lämplighetsprövningen

Några av de invändningar som förs fram av remissinstanserna tar sikte på prövningen av teknikval och ledningens allmänna lämplighet. Sådana invändningar kan riktas även mot den reglering som finns i dag. En utgångspunkt för förslaget är att prövningen även när det gäller annat än miljöaspekter ska ske på i huvudsak samma sätt som i fråga om en nätkoncession för område utan en lägsta tillåtna spänning. Regeringen bör dock ta ställning till om den prövningen är tillräcklig i ett läge där det blir vanligare att bygga och använda ledningar på en högre spänningsnivå än 20 kV med stöd av nätkoncessioner för område.

En nätkoncession får meddelas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt (2 kap. 6 § ellagen). Kravet är i första hand aktuellt när det gäller en nätkoncession för linje. En ansökan om nätkoncession för område kan dock få avslag med hänvisning till att nätet inte är lämpligt från allmän synpunkt. Så kan vara fallet om t.ex. det planerade ledningsnätet är felaktigt uppbyggt från överföringsteknisk synpunkt eller om ansökan avser en spänningsnivå som är olämplig med hänsyn till redan befintliga ledningar som omfattas av nätkoncessioner för linje (prop. 1996/97:136 s. 123). En nätkoncession för område får dessutom meddelas endast om området utgör en med hänsyn till nätverksamheten lämplig enhet (2 kap. 9 §).

När Energimarknadsinspektionen bestämmer spänningen för en nätkoncession för område ska inspektionen utöver inverkan på miljön beakta den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet, säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet och konsekvenser för berörda kunder (2 kap. 2 § andra stycket ellagen).

Regeringen bedömer att den prövning som sker enligt de bestämmelser som nu har nämnts i huvudsak är tillräcklig för att tillgodose att regionnätet byggs ut på ett lämpligt sätt med stöd av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning. Markägarnas och totalförsvarets intressen kommer att beaktas på samma sätt som vid utbyggnaden av lokalnätet.

En områdeskoncession för regionnät bör emellertid inte vara ett hinder för att andra nätföretag bygger regionledningar inom det aktuella spänningsintervallet med stöd av nätkoncessioner för linje. Det finns därför

En samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av regionnätet

Risken för att regionnätet ska byggas ut på ett sätt som inte är samhällsekonomiskt motiverat minimeras till en början av den lämplighetsprövning som beskrivs ovan. Det bör inte kunna bli aktuellt att bevilja en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänningsgräns om det inte finns något behov av att bygga ut regionnätet eller om behovet av en utbyggnad inte är större än att det kan tillgodoses av enstaka nya regionledningar. Som *E.ON Sverige AB* framhåller har avvägningen mellan olika nätföretags intressen betydelse i detta sammanhang. Att det i området finns flera regionnätstföretag med ett intresse av att bygga ut nätet kan tala mot att bevilja en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning.

Det finns även andra krav enligt ellagen som kan motverka utbyggnaden av ett nät som är större än vad som är samhällsekonomiskt motiverat. Hit hör främst regleringen av nätföretagens intäkter (5 kap.). När ett nätföretags intäktsram bestäms ska hänsyn som regel tas endast till tillgångar som behövs för att bedriva nätverksamheten (5 kap. 7 § andra stycket).

Det som nu har sagts utesluter dock inte att förslaget kan vara förenat med en ökad risk för att ett regionnätstföretag bygger onödiga ledningar. Risken är dock enligt regeringens bedömning begränsad och måste vägas mot de tydliga fördelar förslaget har när det gäller att minska tidsutdräkt och kostnader i samband med utbyggnaden av regionnäten.

Energimarknadsinspektionen bör alltså få ange en lägsta tillåtna spänning för ledningsnätet i ett beslut om nätkoncession för område, om sökanden begär det.

En utgångspunkt bör fortfarande vara att utbyggnaden av elnätet med stöd av nätkoncessioner för område främst sker på lokalnätstnivå. Ett lokalnätstföretag som har ett intresse av att i framtiden bygga ut nätet på högre spänningsnivåer bör ha företräde. För att förtydliga detta bör det i lagen anges att Energimarknadsinspektionen ska ta särskild hänsyn till konsekvenserna för berörda nätkoncessionshavare när den bestämmer en spänning för en nätkoncession för område.

Utformningen av nätkoncessionen

Det finns ingen anledning att dela in hela Sverige i koncessionsområden för regionnät. Som redan framgått bör sådana nätkoncessioner komma i fråga bara i områden där det är förenligt med en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av elnätet. En lämplig utbyggnad av regionnätet förutsätter inte heller att koncessionsområdet sammanfaller geografiskt med en underliggande nätkoncession för område för lokalnätet.

Förslaget syftar till att det ska vara möjligt att ha två nätkoncessioner för område som överlappar med varandra geografiskt men inte när det gäller spänningsintervallet. Lokalnätstföretagets monopol ska alltså i princip inte påverkas. Ett regionnätstföretag med en nätkoncession för område ska visserligen inte ha monopol på regionledningar i området, men risken för att det byggs parallella ledningar ökar om flera nätföretag har en nätkoncession för område inom samma spänningsintervall.

Prop. 2020/21:188 Sammantaget innebär det anförda att en nätkoncession för område bör få beviljas endast om området inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsområde.

6.2 Ledningar inom ett annat nätföretags koncessionsområde

Regeringens förslag: Den som bedriver nätverksamhet ska få bygga och använda starkströmsledningar med stöd av en nätkoncession för område som innehas av någon annan, om nätkoncessionshavaren medger det och nätkoncessionen inte har någon lägsta tillåtna spänning.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår dock termen lokalnätsområde.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Energimarknadsinspektionen* anser att det bör tydliggöras hur det ska säkerställas att bara lämpliga nätkoncessionshavare får bygga ledningar inom andra nätföretags områden.

Skälen för regeringens förslag

Lokalnätsföretagets monopol

Den som har nätkoncession för område har som utgångspunkt ensamrätt att bygga och använda starkströmsledningar i koncessionsområdet (se avsnitt 6.1). Ett annat nätföretag får endast om det finns särskilda skäl bygga ledningar i området under den spänningsgräns som gäller för nätkoncessionen (2 kap. 7 § ellagen). Det har ingen betydelse om lokalnätsföretaget hade kunnat bygga ledningen med stöd av nätkoncessionen för område. I de fall då det finns särskilda skäl måste det andra nätföretaget ansöka om en nätkoncession för linje för att kunna bygga en ledning.

Undantag från monopollet utan koncessionsprövning

Ett lokalnätsföretag kan i dag inte samtycka till att ett annat nätföretag bygger en ledning med stöd av nätkoncessionen för område. En reglering som gjorde detta möjligt skulle kunna förkorta tiden för byggandet av enskilda ledningar och spara resurser hos såväl nätföretagen som Energimarknadsinspektionen, eftersom det inte skulle krävas någon särskild koncessionsprövning.

Eftersom lokalnätsföretaget måste lämna sitt samtycke, skulle det fortfarande ha kontrollen över att ledningsnätet i området byggs ut och drivs på ett lämpligt sätt. Det framstår också som osannolikt att nätföretagen skulle enas om en ledning som är olämplig från allmän synpunkt. Det är främst korta sträckningar som kan antas bli aktuella i samband med att ett nätföretag behöver komplettera sitt nät med en ledning på en annan nätkoncessionshavares område.

Nätföretagets lämplighet

En nätkoncession får meddelas endast om nätkoncessionshavaren från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet (2 kap. 10 § första

stycket ellagen). En nätkoncession för område får ges endast till den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom koncessionsområdet. *Energimarknadsinspektionen* pekar på att förslaget inte innefattar någon motsvarande lämplighetsprövning när det gäller den som bygger en ledning med stöd av någon annans nätkoncession för område.

Regeringen bedömer att regleringen är förenlig med lämplighetskravet utan att en särskild prövning behövs. Som framgår ovan har den som beviljats nätkoncession bedömts vara lämplig att utöva nätverksamhet. Endast den som redan bedriver nätverksamhet bör ha möjlighet att bygga en ledning på ett annat nätföretags område. Den som vill bygga ledningen kommer alltså att ha genomgått en lämplighetsprövning.

Nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att den som bedriver nätverksamhet ska få bygga och använda starkströmsledningar med stöd av en nätkoncession för område som innehas av någon annan, om nätkoncessionshavaren medger det. Förslaget tar sikte på lokalnät. När det gäller en sådan nätkoncession för område som föreslås i avsnitt 6.1 har nätkoncessionshavaren inte något legalt monopol. Det har inte framkommit någon anledning att tillåta att andra nätföretag bygger ledningar med stöd av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning.

7 Säkerhet för kostnader för återställningsåtgärder

Regeringens förslag: Frågor om ytterligare säkerhet för kostnaderna för återställningsåtgärder ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: I hittillsvarande 2 kap. 11 a § ellagen regleras en skyldighet för ett nätföretag att ställa säkerhet för kostnaderna för att ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och andra återställningsåtgärder. En nätkoncession får för sin giltighet göras beroende av att nätkoncessionshavaren ställer sådan säkerhet. Om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig, kan regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *Energimarknadsinspektionen* besluta om ytterligare säkerhet.

Frågor om nätkoncession ska i de flesta fall prövas av *Energimarknadsinspektionen*. Det framstår därför som en naturlig utgångspunkt att *Energimarknadsinspektionen* även prövar frågan om ytterligare säkerhet i de fall då myndigheten även har prövat själva koncessionsfrågan. Regeringen kan enligt den hittillsvarande regleringen delegera prövningen till *Energimarknadsinspektionen*. Det är dock lämpligt att det anges direkt i lagen att

8 Ändrad giltighetstid för en tidsbegränsad nätkoncession

8.1 Begränsningar med anknytning till återstående giltighetstid

Regeringens förslag: Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som har meddelats för en viss tid ska få förlängas oavsett hur lång tid av giltighetstiden som återstår.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: En nätkoncession gäller enligt huvudregeln tills vidare. En nätkoncession för linje får dock begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. En nätkoncession för linje som har meddelats för viss tid får förlängas med upp till femton år i taget efter ansökan av nätkoncessionshavaren (2 kap. 14 § ellagen). Om sökanden begär det, får det beslutas att nätkoncessionen i stället ska gälla tills vidare.

En nätkoncessions giltighetstid får förlängas även om giltighetstiden inte har löpt ut, förutsatt att det finns särskilda skäl (2 kap. 14 § fjärde stycket ellagen). En nätkoncessions giltighetstid får i ett sådant förlängas med verkan från en tidigare tidpunkt än den gamla giltighetstidens utgång. Regleringen ska ses mot bakgrund av att en nätkoncession tidigare alltid beslutades för en viss tid. Möjligheten till förlängning var tänkt att aktualiseras när en begränsad men ändå inte särskilt kort tid, kanske 10–15 år, återstod av koncessionstiden och större renoveringar och investeringar var aktuella (prop. 1996/97:136 s. 128).

Regeringen bedömer att det inte är motiverat att behålla kravet att det ska finnas särskilda skäl för att ett beslut om förlängning ska kunna meddelas före koncessionstidens utgång med hänsyn till att besluten numera i huvudsak gäller tills vidare. En ansökan bör dessutom kunna lämnas in när en förhållandevis lång tid återstår av koncessionstiden. Giltighetstiden för en nätkoncession för linje bör därför få ändras utan några begränsningar med anknytning till den återstående giltighetstiden.

Regeringens förslag: Om en ansökan om förlängning avslås eller avvisas, ska prövningsmyndigheten få besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden ska få bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Sveriges advokatsamfund* anser att möjligheten bör gälla också vid omprövning av nätkoncession. *Energiföretagen Sverige*, *Svensk Vindkraftförening* och *Vattenfall AB* anser att giltighetstiden för den ledning vars ansökan om nätkoncession inte har godkänts bör räknas från den tidpunkt då Energimarknadsinspektionens beslut fick laga kraft snarare än tidpunkten när det meddelades, eftersom sådana beslut regelmässigt kan förväntas bli överklagade.

Skälen för regeringens förslag: Det kan saknas förutsättningar att bevilja en ansökan om fortsatt giltighet för en nätkoncession för linje trots att ledningen behövs för elförsörjningen. Så kan exempelvis vara fallet om ledningen inte uppfyller miljöbalkens krav på grund av omständigheter som har inträffat efter det att nätkoncessionen meddelades. Om den ursprungliga giltighetstiden har löpt ut, kan ett beslut att avslå eller avvisa en ansökan om fortsatt giltighet medföra att nätkoncessionshavaren är skyldig att ta ledningen ur bruk omedelbart, trots att det från allmän synpunkt är lämpligt att avvecklingen får ta längre tid i anspråk.

Ett sätt att hantera problemet är att göra det möjligt för prövningsmyndigheten att besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som krävs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Med hänsyn till att det rör sig om en tillfällig förlängning på oförändrade villkor bör utgångspunkten vara att nätkoncessionen inte får gälla mer än fem år efter prövningsmyndighetens beslut, i likhet med vad som gäller vid en förlängning enligt nuvarande 2 kap. 15 § ellagen. Med hänsyn till att nätkoncessionshavaren får fortsätta använda ledningen även om beslutet överklagas finns det ingen anledning att knyta förlängningen till den tidpunkt då beslutet får laga kraft på det sätt som några remissinstanser förordar.

Det finns dock situationer där fem år framstår som en alltför kort tid. Om ledningen är nödvändig för elförsörjningen, måste normalt en ersättningsledning byggas och tas i drift. Det kan vidare vara nödvändigt att se över elnätets struktur i området med hänsyn till att den aktuella nätkoncessionen upphör. I ett tätbefolkat område kan det vara svårt att hitta en lämplig ny ledningssträckning. Vidare kan prövningen av ett komplicerat koncessionsärende ta så lång tid i anspråk att en ny ledning inte kan tas i drift inom fem år. Om det finns sådana särskilda skäl, bör det vara möjligt att bestämma att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under en längre tid.

Sveriges advokatsamfund framför att bestämmelsen även bör omfatta omprövning av nätkoncession. Omprövningsförfarandet innefattar dock

Prop. 2020/21:188 ingen prövning av nätkoncessionen som sådan utan tar sikte på sträckning, spänning eller koncessionsvillkor. Nätkoncessionen fortsätter att gälla tills vidare även efter en genomförd omprövning. I sådana fall finns det därför inte något behov av en tillfällig förlängning av giltighetstiden.

9 Ändring av nätkoncession för linje

Regeringens förslag: Prövningsmyndigheten ska få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning, om ändringen är förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession. Vid en ändring ska koncessionsvillkoren få ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor. Miljöaspekter ska beaktas på samma sätt som vid prövningen av en ansökan om nätkoncession för linje.

Prövningsmyndigheten ska, utan att göra en sådan prövning som anges ovan, få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren när det gäller ledningens sträckning eller utförande, om

- ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt,

- samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs, och

- sökanden har tagit nödvändiga miljöhänsyn.

En nätkoncessionshavare ska ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning i den utsträckning som behövs från allmän eller enskild synpunkt och som ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt utredningens förslag ska prövningen avse anläggningens lämplighet. Utredningen använder ordet justering för en sådan ändring som inte påverkar ledningens huvudsakliga sträckning eller funktion.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Affärsverket svenska kraftnät* och *Energiföretagen Sverige* anför att det ska vara ändringens lämplighet som ska prövas, inte hela anläggningens. De anser också att en justering borde hanteras genom ett anmälningsförfarande snarare än genom en ansökan, eftersom risken för att motstående intressen ska påverkas negativt är liten. *E.ON Sverige AB*, *Vattenfall AB*, *Affärsverket svenska kraftnät* och *Energiföretagen Sverige* anser att det även vid sådana justeringar av en nätkoncession som kan medföra miljöpåverkan av betydelse borde räcka med en anmälan till prövningsmyndigheten med hänsyn till att det ändå krävs en anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Skälen för regeringens förslag

Ändring av en lednings sträckning, utförande eller tillåtna spänning

En nätkoncession för linje gäller som utgångspunkt tills vidare och kan när det gäller ledningens sträckning och spänning ändras bara genom en

fullständig omprövning enligt 2 kap. 15 b § ellagen. En sådan omprövning förutsätter dessutom att en fyrtioårig skyddstid har löpt ut. Detta gäller även om det är nätkoncessionshavaren som önskar ändringen.

När det inte finns förutsättningar för en fullständig omprövning av en nätkoncession för linje måste den nätkoncessionshavare som vill ändra en lednings sträckning, utförande eller spänning på ett sätt som inte rymms inom koncessionen ansöka om en ny nätkoncession.

Både en fullständig omprövning och en ny ansökan om nätkoncession för linje kan medföra kostnader för nätföretaget och prövningsmyndigheten som inte är motiverade sett till den aktuella ändringen. Nätföretagets ansökan om en ny nätkoncession kan dessutom vara motiverad av en ändring som avser endast en delsträcka. Den nya delsträckan kommer i så fall att få en egen nätkoncession, vanligtvis med en annan skyddstid än den som gäller för den övriga ledningen (2 kap. 15 b § andra stycket ellagen).

En enklare ordning för att pröva ändringar skulle leda till minskad administration för nätföretagen och prövningsmyndigheten och i många fall kortare prövningstider. Förutom att de berörda projekten skulle bli lättare att genomföra skulle också resurser frigöras till mer komplicerade projekt.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att prövningsmyndigheten bör få ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning, även om den fyrtioåriga skyddstiden fortfarande löper. Prövningen bör kunna begränsas till att avse endast den eller de frågor som uppkommer i anslutning till den ändring som nätkoncessionshavaren önskar. Det bör alltså införas ett förfarande som är ett alternativ till en fullständig omprövning enligt hittillsvarande 2 kap. 15 b § ellagen.

Prövningens omfattning

Förslaget syftar till att begränsa prövningens omfattning till det som är motiverat i det enskilda fallet. När det gäller de frågor som uppkommer genom en ansökan om ändring bör dock prövningen ske på i huvudsak samma sätt som när det gäller en ansökan om nätkoncession för linje. Ändringen bör alltså vara förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession så som dessa anges i hittillsvarande 2 kap. 6–8 §§ ellagen. Det bör vara möjligt att göra de ändringar av koncessionsvillkoren som behövs med anledning av att sträckningen, utförandet eller spänningen ändras. Även miljöaspekterna behöver utredas på samma sätt som i ett ärende om beviljande av nätkoncession, exempelvis när det gäller effekterna av en spänningshöjning.

Som *Affärsverket svenska kraftnät* och *Energiföretagen Sverige* påpekar är det inte ledningens lämplighet i alla delar som bör prövas inom ramen för ett ändringsärende utan att ändringen är förenlig med de krav som gäller för anläggningen.

Små ändringar

En nätkoncession för linje avser en ledning med en i huvudsak bestämd sträckning (2 kap. 2 § första stycket ellagen). Det finns alltså utrymme för att flytta en ledning inom ramen för nätkoncessionen utan att denna behöver ändras. Det kan emellertid bli aktuellt att flytta ledningen på ett sätt som inte rymms inom den sträckning som anges i nätkoncessionen utan

Prop. 2020/21:188 att detta kan sägas innebära någon väsentlig ändring i förhållande till det som anges i koncessionsbeslutet. Även när det gäller ledningens utförande kan det uppkomma situationer där en nätkoncession för linje kan behöva ändras för att tillåta en justering utan att någon omfattande prövning framstår som motiverad. Exempel på detta är små ändringar i samband med detaljprojektering eller en kort flyttning med anledning av vägarbeten eller av att en ny transformatorstation ska kopplas in.

När sådana åtgärder som nu har nämnts kan genomföras utan att det har någon större betydelse för andra allmänna eller enskilda intressen bör det finnas möjlighet att ändra en nätkoncession för linje utan att prövningen behöver vara lika omfattande som i ett ärende om beviljande av nätkoncession. På så sätt blir det enklare att genomföra åtgärderna, samtidigt som de administrativa kostnaderna minskar för nätföretaget och prövningsmyndigheten.

Några remissinstanser förordar en reglering som gör det möjligt för nätföretaget att genomföra ändringarna efter en anmälan till prövningsmyndigheten. Det är emellertid lämpligt att myndigheten aktivt tar ställning till om ändringarna är av så enkel beskaffenhet att ingen ingående prövning behövs, inte minst med hänsyn till att det till en början inte kommer att finnas någon praxis att luta sig mot. En prövning efter ansökan ger vidare en bättre garanti för att andra allmänna och enskilda intressen tas tillvara. De krav som ställs upp för att nätkoncessionen ska ändras bör dock vara utformade så att prövningen, i linje med vad som sagts ovan, blir snabb och enkel.

Prövningsmyndigheten bör kontrollera att ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt. För att se till att enskilda intressen tas tillvara utan att ärendet blir onödigt resurskrävande bör samtliga berörda sakägare ha medgett att ändringen görs. Slutligen bör det inte finnas några utestående frågor som gäller åtgärdens miljöpåverkan. Det bör alltså vara ett krav att sökanden redan innan ärendet prövas har tagit nödvändiga miljöhänsyn.

Återställningsåtgärder

Om en nätkoncession upphör att gälla, är nätkoncessionshavaren skyldig att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt (2 kap. 19 § ellagen). En ändring av nätkoncessionen i enlighet med de förslag som redovisas ovan kan innebära att en del av en ledning tas ur bruk utan att nätkoncessionen upphör att gälla. Nätkoncessionshavaren bör även i ett sådant fall vara skyldig att vidta återställningsåtgärder i den utsträckning som behövs från allmän eller enskild synpunkt i fråga om den del av ledningen som inte längre får användas till följd av ändringen.

10 Omprövning av nätkoncession för linje trots skyddstiden

Prop. 2020/21:188

Regeringens förslag: Trots skyddstiden ska en nätkoncession för linje få omprövas, om nätkoncessionen avser en mindre del av en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, och den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: En nätkoncession för linje får omprövas fullständigt i fråga om ledningens sträckning, tillåtna spänning och villkor (2 kap. 15 b § första stycket ellagen). En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen meddelades eller efter ett beslut om att en koncession som bestämts för en viss tid ska gälla tills vidare (2 kap. 15 b § andra stycket ellagen).

Som framgår i avsnitt 9 innebär dagens reglering att det ibland är nödvändigt att meddela en ny nätkoncession för en del av en större ledning. Detta får som följd att den fyrtioåriga skyddstiden går till ända vid olika tidpunkter för nätkoncessioner som tillsammans omfattar en ledning som tekniskt och funktionellt är en enhet. De förslag som redovisas i avsnitt 9 kan på sikt bidra till att den situationen blir mindre vanlig, men även i framtiden kan det bli aktuellt att ompröva en nätkoncession för linje som avser en del av en större anläggning. Detta orsakar problem om ledningen i sin helhet bör omprövas. Frågan uppkommer därför om det inte bör vara möjligt att ompröva samtliga berörda nätkoncessioner i ett sammanhang, trots att skyddstiden fortfarande löper i fråga om någon av dem.

Det finns goda skäl för att en samlad omprövning av nätkoncessionerna ska vara möjlig, om skyddstiden har löpt ut för den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen. De övriga nätkoncessionerna har i en sådan situation aldrig avsett tekniskt och funktionellt självständiga ledningar utan tillkommit med anledning av att ändringar gjorts i fråga om den ursprungliga anläggningen.

En nätkoncession för linje bör därför få omprövas trots att skyddstiden löper, om nätkoncessionen avser en mindre del av en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, och den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

11 Sammanläggning och delning

11.1 Sammanläggning av nätkoncessioner

Regeringens förslag: Flera nätkoncessioner ska på ansökan av nätkoncessionshavaren få läggas samman till en ny nätkoncession, om nätkoncessionerna

- är av samma slag,
- har samma högsta och, i förekommande fall, lägsta tillåtna spänning,
- redovisas samlat, och
- tekniskt och funktionellt avser samma ledning eller ledningsnät.

Nätkoncessioner för linje ska inte få läggas samman till en nätkoncession för område.

Vid en sammanläggning ska koncessionsvillkor få ändras eller upphävas och den nya nätkoncessionen få förenas med nya villkor.

Om flera nätkoncessioner för linje har lagts samman, ska den nya nätkoncessionen få omprövas för första gången när någon av de nätkoncessioner som omfattas av sammanläggningen hade fått omprövas, om sammanläggningen inte hade genomförts.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår även att det ska bli möjligt att överlåta en del av en nätkoncession för område och att möjligheten för Energimarknadsinspektionen att ändra gränserna för en nätkoncession för område ska avskaffas. Utredningen har inget särskilt förslag när det gäller hanteringen av koncessionsvillkor.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *E.ON Sverige AB* anser att nuvarande ordning med gränsjustering av nätkoncessioner för område fungerar bra och att förslaget riskerar att skapa otydligheter i det avseendet.

Skälen för regeringens förslag

Sammanläggning av nätkoncessioner för område

Det finns i dag ingen möjlighet att lägga samman nätkoncessioner. När det gäller nätkoncessioner för område finns dock bestämmelser om samlad redovisning (3 kap. 3 § ellagen). Energimarknadsinspektionen ska besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet. I en sådan redovisningsenhet ska en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som Energimarknadsinspektionen anger i beslutet (4 kap. 4 § första stycket ellagen). Redovisningsenheten ska också anses vara ett enda koncessionsområde när intäktsramen bestäms (5 kap. 13 § andra stycket ellagen).

Med hänsyn till att sådana nätkoncessioner för område som ingår i en redovisningsenhet behandlas som ett koncessionsområde kan det underlätta administrationen hos både nätföretagen och Energimarknadsinspektionen om koncessionerna i stället för att redovisas samlat läggs samman till en nätkoncession för område.

För att nätkoncessioner för område ska få läggas samman till en lämplig enhet med hänsyn till nätverksamheten bör vissa krav vara uppfyllda utöver att nätkoncessionerna ingår i samma redovisningsenhet. Med hänsyn till konsekvenserna för nätverksamheten bör en sammanläggning förutsätta en ansökan av nätkoncessionshavaren.

Frågor om att ändra spänningsgränser bör inte tas upp inom ramen för ett ärende om sammanläggning. Nätkoncessionerna måste alltså ha samma högsta och, i förekommande fall, lägsta tillåtna spänning.

Nätkoncessioner för område som redovisas samlat ska ligga nära varandra men måste inte utgöra ett geografiskt sammanhängande område. Till skillnad från en redovisningsenhet bör det fortfarande krävas att en nätkoncession för område både tekniskt och funktionellt avser samma ledningsnät. Det bör dock gå att lägga samman de nätkoncessioner i redovisningsenheten som hänger samman geografiskt.

Delöverlåtelse av en nätkoncession för område

Utredningen föreslår även att det ska bli möjligt att överlåta en del av en nätkoncession för område. Samtidigt skulle möjligheten för Energimarknadsinspektionen att ändra gränserna för en nätkoncession för område tas bort, eftersom den inte längre skulle fylla någon funktion.

Regeringen bedömer att utredningens förslag, för att kunna läggas till grund för lagstiftning, behöver kompletteras bl.a. när det gäller hanteringen av en delöverlåtelse i samband med regleringen av nätföretagens intäkter (jfr 5 kap. 33–36 §§ ellagen). Det är vidare oklart hur stort mervärde förslaget har jämfört med den nuvarande regleringen, som innebär att gränserna för en nätkoncession för område får ändras av Energimarknadsinspektionen, om det behövs för en ändamålsenlig nätverksamhet och det kan ske utan synnerlig olägenhet för koncessionshavaren (2 kap. 12 § ellagen). Regeringen föreslår mot denna bakgrund ingen ändring i denna del.

Sammanläggning av nätkoncessioner för linje

I avsnitt 10 finns en redogörelse för problem som kan uppkomma med anledning av att en ledning som tekniskt och funktionellt är en enhet omfattas av flera nätkoncessioner för linje. Även när det gäller nätkoncessioner för linje skulle en sammanläggning kunna underlätta hanteringen. Sammanläggningar kan också bidra till att registret över nätkoncessioner för linje tydligare svarar mot elnätets uppbyggnad.

Förutsättningarna för en sammanläggning bör vara i huvudsak samma som när det gäller nätkoncessioner för område. Det kan noteras att kravet på samlad redovisning inte har någon stor praktisk betydelse i sammanhanget, eftersom regionledningar med några undantag redovisas samlat utan något särskilt beslut av Energimarknadsinspektionen (jfr 3 kap. 3 a § ellagen).

Det ligger i sakens natur att nätkoncessioner för område inte kan läggas samman till en nätkoncession för linje. För tydlighetens skull bör det däremot anges i lagen att nätkoncessioner för linje inte kan läggas samman till ett område.

De nätkoncessioner som läggs samman kan vara förenade med villkor. Koncessionsvillkoren bör i princip fortsätta gälla efter sammanslagningen. Det kan dock vara nödvändigt att anpassa villkoren till den nya nätkoncessionen. Vid en sammanläggning bör koncessionsvillkoren alltså få ändras eller upphävas och den nya nätkoncessionen få förenas med nya villkor.

Skyddstiden för en ny nätkoncession för linje

I avsnitt 10 finns en redogörelse för regleringen av skyddstider för en nätkoncession för linje. En sammanläggning av nätkoncessioner för linje bör kunna ske utan att det görs någon prövning motsvarande den som sker inom ramen för ett ärende om beviljande av nätkoncession eller omprövning enligt hittillsvarande 2 kap. 15 b § ellagen. Det är därför inte lämpligt att en ny skyddstid börjar löpa från beslutet om sammanläggning. Sammanläggningen bör inte heller vara ett hinder för en omprövning som är motiverad i fråga om någon av delsträckorna. Den nya nätkoncessionen för linje bör därför få omprövas för första gången när någon av de nätkoncessioner som omfattas av sammanläggningen hade fått omprövas, om sammanläggningen inte hade genomförts.

11.2 Delning av en nätkoncession för linje

Regeringens förslag: En nätkoncession för linje ska på ansökan av nätkoncessionshavaren få delas upp i flera nätkoncessioner för linje, om var och en av de nya nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet.

Vid en delning ska koncessionsvillkor få ändras eller upphävas och de nya nätkoncessionerna få förenas med nya villkor.

En nätkoncession som tillkommit genom delning ska få omprövas för första gången när den nätkoncession som delats hade fått omprövas, om en delning inte hade genomförts.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har inget särskilt förslag när det gäller hanteringen av koncessionsvillkor.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Det finns i dag nätkoncessioner för linje som är omfattande och som avser ledningar som tekniskt och funktionellt är flera enheter. Förutsatt att var och en av de nya nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet kan en möjlighet att dela upp en omfattande nätkoncession i flera underlätta en ändamålsenlig omprövning. En omprövning behöver då inte utsträckas till att omfatta fler ledningar än vad som är motiverat. En uppdelning kan även bidra till att skapa en mer överskådlig nätstruktur. Med hänsyn till konsekvenserna för nätverksamheten bör en delning förutsätta en ansökan av nätkoncessionshavaren.

Det kan vara nödvändigt att anpassa koncessionsvillkoren till att de ska gälla för flera nätkoncessioner i stället för en. Vid en delning bör alltså koncessionsvillkor få ändras eller upphävas och de nya nätkoncessionerna få förenas med nya villkor.

Skyddstiden bör inte påverkas av en delning. En nätkoncession som tillkommit genom delning bör alltså få omprövas för första gången när den nätkoncession som delats hade fått omprövas, om en delning inte hade genomförts.

12 Färdigställande av ledning

Regeringens förslag: Det ska inte krävas särskilda skäl för att förlänga tiden för färdigställande av en ledning, som omfattas av en nätkoncession för linje, en gång.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Statens fastighetsverk* och *Staffanstorps kommun* avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En innehavare av en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att beslutet att meddela nätkoncession fått laga kraft ha färdigställt den ledning som nätkoncessionen avser (2 kap. 16 a § första stycket ellagen). Om det finns särskilda skäl, får tiden för färdigställande förlängas efter ansökan av nätkoncessionshavaren (2 kap. 16 a § andra stycket ellagen). Nätkoncessionen kan återkallas om nätkoncessionshavaren inte färdigställer ledning i rätt tid (2 kap. 18 § andra stycket ellagen).

Det är inte ovanligt att tillståndsförfaranden utan anknytning till koncessionsärendet eller byggnationsprocessen medför att en ledning inte kan färdigställas inom fem år. Sådana andra processer kan exempelvis avse relaterade myndighetsbeslut, exempelvis ett miljötillstånd för en vindkraftspark eller en anslutning av en elanvändare. Det skulle skapa större flexibilitet och framförhållning för nätföretagen när det gäller att planera och utforma nätet, om kravet på färdigställande inom en viss tid togs bort eller det annars blev enklare att få en förlängning av tiden.

Hänsyn måste emellertid tas till andra intressen. En nätkoncession medför en olägenhet för exempelvis fastighetsägare. Nätkoncessionen kan utgöra ett hinder för fastighetsägaren att nyttja marken, även om ledningen inte har byggts, och skapa osäkerhet om den framtida användningen. Koncessionen är vidare ett hinder mot att andra nätföretag bygger en ledning med samma eller delvis samma sträckning. Kravet på ett färdigställande inom en viss tid bör alltså finnas kvar.

Statens fastighetsverk framhåller att det bör finnas en sådan bortre gräns för färdigställande av elledningar som reglerar hur många gånger en förlängd färdigställandetid kan sökas. *Staffanstorps kommun* anser att det skulle motverka syftet att korta ledtiderna för utbyggnad av elnätet att ta bort kravet på särskilda skäl.

De skäl som talar för att det bör finnas ett krav på färdigställande inom en viss tid talar också för att det inte ska vara möjligt för en nätkoncessionshavare att vid upprepade tillfällen få tiden för färdigställande förlängd utan att det finns beaktansvärda skäl för en förlängning. Vid en avvägning mellan de motstående intressen som beskrivs ovan bör det emellertid finnas utrymme för att, på det sätt som utredningen föreslår, ta bort kravet på särskilda skäl för att förlänga färdigställandetiden den första gången som nätkoncessionshavaren ansöker om förlängning.

13 Återkallelse av en nätkoncession som inte längre behövs

Regeringens förslag: En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis, om koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Lantmäteriet* noterar dock att om behovet av nätkoncession inte längre finns för en befintlig ledning som är upplåten med ledningsrätt och nätkoncessionen återkallas ska ledningsrätten upphävas.

Skälen för regeringens förslag

Återkallelsegrunderna

Enligt ellagen finns det fyra grunder på vilka en nätkoncession kan återkallas helt eller delvis. Nätkoncessionen ska återkallas om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning, om staten löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen eller om nätkoncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren för att inneha en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse (2 kap. 18 § första stycket). En nätkoncession för linje får också återkallas om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt ledningen i rätt tid (2 kap. 18 § andra stycket).

Nätkoncession utan koncessionsplikt

Det finns situationer när en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje inte längre är koncessionspliktig. En ledning som ursprungligen krävde nätkoncession kan komma att omfattas av något av undantagen enligt förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) som en följd av ändrade förhållanden, t.ex. att ledningen får en ändrad användning eller att förordningen ändras. Ändrade ägarförhållanden eller en höjning av spänningen för en nätkoncession för område kan medföra att ledningen inte längre behöver en nätkoncession för linje utan kan användas med stöd av områdeskoncessionen.

En ansökan om nätkoncession för en ledning som inte är koncessionspliktig ska avvisas (prop. 2001/02:143 s. 77). Skäl talar för att en motsvarande bedömning borde göras i den hypotetiska situationen att den som

innehär en nätkoncession för område ansöker om en nätkoncession för linje för en ledning som får byggas och användas med stöd av områdeskoncessionen.

En ny återkallelsegrund

Det går alltså inte att bevilja nätkoncession för en ledning som inte omfattas av koncessionsplikten. Som utredningen framhåller skulle det mot denna bakgrund vara konsekvent att återkalla en nätkoncession, om ledningen inte längre omfattas av kravet på nätkoncession eller inte längre kräver nätkoncession för linje. En återkallelse skulle dessutom medföra administrativa lättnader för ledningens innehavare och Energimarknadsinspektionen.

Som *Lantmäteriet* påpekar ska en återkallelse av en nätkoncession medföra att en ledningsrätt med vilken en ledning är upplåten upphävs. Situationen uppkommer om återkallelsen medför att ledningen inte omfattas av någon nätkoncession alls, alltså när ledningen är helt undantagen från koncessionskravet. Regeringen bedömer att den problematiken inte bör tillmätas avgörande betydelse. De remissinstanser som företräder nätkoncessionshavarnas intressen har inte heller riktat någon kritik mot förslaget.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att en nätkoncession ska återkallas helt eller delvis, om koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen.

14 Undersökningsarbeten

14.1 Tillträde till mark för undersökning

Regeringens förslag: Nätmyndigheten ska, om det finns skäl för det, få besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön. Nätmyndigheten ska få förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att länsstyrelsen ska pröva frågor om markåtkomst. Den som avser att bygga ledningen ska enligt utredningens förslag underätta fastighetsägaren om beräknad tidpunkt för tillträde.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Energimarknadsinspektionen*, *Statens fastighetsverk* och *Länsstyrelsen i Norrbottens län* avstyrker förslaget. *Vattenfall AB* anser, med hänvisning till möjligheten för länsstyrelsen att besluta om tillträde enligt 7 kap. 6 § expropriationslagen (1972:719), att det är svårt att se på vilket sätt förslaget skulle underlätta eller förkorta tiden för tillträde för projekteringsarbete. *Fortifikationsverket* och *Försvarsmakten* framhåller att de ska beredas tillfälle att yttra sig innan länsstyrelsen ger tillstånd i fråga om mark som förvaltas av respektive

Prop. 2020/21:188 myndighet. *Försvarets radioanstalt (FRA)* anför att förslaget saknar möjlighet för Försvarsmakten att begära att frågan hänskjuts till regeringen, vilket riskerar att leda till en uppluckring av skyddet för områden som är av betydelse för Sveriges säkerhet. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* anser att det är oklart vad som ingår i ett beslut om tillträde och vilken arbetsinsats som krävs. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* uppfattar det som oklart om det är tänkt att ett beslut om tillträde ska meddelas endast om fastighetsägaren inte frivilligt ger tillträde. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att det endast bör begäras beslut om tillträde om fastighetsägaren inte frivilligt lämnar samtycke och att det bör vara möjligt att fatta beslut om tillträde till flera fastigheter i ett och samma beslut. *Länsstyrelsen i Hallands län* anför att det inte är självklart att arbetsuppgiften att besluta om tillträde till en fastighet ska ligga på länsstyrelsen. *Affärsverket svenska kraftnät* förordar att Lantmäteriet prövar frågan om tillträde. *Ellevio AB* anser att det skulle vara en bättre lösning om Lantmäteriet eller Energimarknadsinspektionen prövade frågan. Den bästa lösningen skulle enligt bolaget vara att Lantmäteriet hanterade detta och att bestämmelsen infördes i ledningsrättslagen (1973:1144). Bolaget anför även att ett tillägg till alternativet att Energimarknadsinspektionen är prövningsmyndighet skulle vara att ett lagakraftvunnet koncessionsbeslut automatiskt skulle ge rätt till tillträde för markundersökning.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av tillträde till mark för projektering

Vid utbyggnaden av elnät behövs en undersökning för att bedöma markens lämplighet. Ibland krävs markägarens tillåtelse för att en undersökning ska kunna genomföras. I de flesta fall samtycker markägaren till att nätföretaget får tillträde för undersökningen. Regeringen anser att tillträde genom tvång bör vara en undantagslösning, något som även kommer till uttryck i remissvar från bl.a. *Statens fastighetsverk*. Om parterna inte kommer överens, kan det emellertid uppstå problem framför allt när det gäller att precisera sträckningen för en stor ledning i samband med prövningen av ett ärende om att bevilja nätkoncession för linje. Ett vägrat tillträde kan försvåra projekteringen även när det gäller byggandet av en ledning med stöd av en nätkoncession för område.

Om markåtkomsten är tänkt att säkras med hjälp av ledningsrätt, underlättas förrättningsprocessen om det finns ett tydligt kartunderlag med hjälp av vilket ledningens sträckning och behovet av mark kan preciseras. En precisering i beslutet om nätkoncession för linje kan minska tidsåtgången i förrättningen.

Förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen

Ett nätföretag kan i dag ansöka om s.k. förundersökningstillstånd enligt 7 kap. 6 § expropriationslagen. Vill någon för expropriation upprätta en karta över fastighet som någon annan äger eller innehar eller annars undersöka fastigheten, får länsstyrelsen besluta att tillträde till fastigheten för sådan undersökning ska lämnas under viss tid. Länsstyrelsen kan besluta om förundersökningstillstånd även om det är ovisst om fastigheten faktiskt kommer att exproprieras eller om frågan om markåtkomst kommer att

lösas på något annat sätt, exempelvis genom att en ledning upplåts med ledningsrätt. Prop. 2020/21:188

En särskild reglering för starkströmsledning

Statens fastighetsverk avstyrker förslaget med hänvisning även till den möjlighet till tvångsvis åtkomst som redan finns enligt expropriationslagen. I praktiken exproprieras inte mark för byggande av starkströmsledning. En undersökning syftar i praktiken snarare till att göra det möjligt att ansöka om ledningsrätt. En undersökning bör kunna genomföras även för att underlätta för ett nätföretag att ansöka om nätkoncession för linje. Bestämmelser om tillträde till mark för undersökning finns inte bara i expropriationslagen utan även i 28 kap. miljöbalken, 34 § väglagen (1971:948) och 3 kap. 1 § lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Att införa en särskild reglering även för starkströmsledning gör lagstiftningen mer överskådlig och gör det möjligt att tydligare ange vilka undersökningsarbeten som ska vara tillåtna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att förslaget inte går ihop med kulturmiljölagen (1988:950). Regeringen bedömer emellertid inte att kulturmiljölagen är ett hinder för en särskild reglering i ellagen när det gäller möjligheten för nätföretag att få tillträde till mark för undersökningsarbeten.

Det nu sagda talar för att införa en särskild reglering i ellagen. *Vattenfall AB* anser att det är svårt att se på vilket sätt förslaget skulle underlätta eller förkorta tiden för tillträde för projekteringsarbete. Inte heller *Energi-marknadsinspektionen* ser att det skulle leda till några nämnvärda tidsvinster. Regeringen uppfattar dock att de fördelar med förslaget som redovisas ovan är sådana att det på sikt kan bidra även till kortare tider för tillträde till mark för undersökning. Regeringen bedömer, till skillnad från *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, att risken är liten för att en särskild reglering skulle bidra till en väsentlig ökning av arbetsbelastningen för myndigheterna.

Energi-marknadsinspektionen avstyrker förslaget med hänvisning till att valbarheten riskerar att leda till ojämlikhet, försämrad rättssäkerhet och försämrad förutsebarhet för nätföretag, tillsynsmyndigheter och enskilda. Inspektionens invändningar bygger i huvudsak på att det kan skapa komplikationer om ansökningar om nätkoncessioner för linje har olika detaljeringsgrad. Enligt regeringens bedömning bör detta inte tillmätas någon avgörande betydelse i sammanhanget. Som framgått ovan sker detaljprojektering i de flesta fall efter en frivillig överenskommelse med markägaren. Ett nätföretag har dessutom möjlighet att ansöka om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen. Det är alltså redan enligt den reglering som finns i dag möjligt för nätföretag att välja hur detaljerad en ansökan om nätkoncession ska vara.

Regleringens utformning

Regeringen anser att det inte är lämpligt att, som *Ellevio AB* föreslår, förena beslutet om nätkoncession med en rätt till tillträde för markundersökning. Med hänsyn bl.a. till markägarens intressen bör tillträde alltid föregås av en prövning i det enskilda fallet. Som redan framhållits bör det normala vara att en undersökning genomförs i samförstånd med markägaren. Dessutom bör en markundersökning kunna genomföras innan en nätkon-

Prop. 2020/21:188 cession beviljats. När det gäller utformningen av de aktuella bestämmelserna bedömer regeringen att det är lämpligt att utgå från regleringen i 28 kap. 3 § miljöbalken.

Beslut om tillträde till mark för undersökning fattas av länsstyrelsen inte bara enligt expropriationslagen utan även enligt de lagar som nämns ovan. Det utesluter inte att prövningen när det gäller tillstånd enligt ellagen skulle kunna läggas på en annan myndighet. Frågorna har en tydlig koppling till Energimarknadsinspektionens verksamhet som prövningsmyndighet i koncessionsfrågor och tillsynsmyndighet på elmarknadsområdet. Därtill kommer att myndigheten i stället för regeringen får besluta om expropriation för starkströmsledningar, se 6 § expropriationskungörelsen (1972:727). Att Energimarknadsinspektionen beslutar i frågor om tillträde till mark för undersökningar skulle också betyda att inspektionen fick kännedom om planerade ledningar på ett tidigare stadium. Det finns alltså tydliga fördelar med att göra Energimarknadsinspektionen till prövningsmyndighet i frågor om marktillträde. Med hänsyn till att marktillträde bör komma i fråga även om det inte är aktuellt att söka ledningsrätt bedömer regeringen att skälen är svagare för att, som *Affärsverket svenska kraftnät* och Ellevio AB föreslår, lägga uppgiften på Lantmäteriet.

Energimarknadsinspektionen bör, om det finns skäl för det, få besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark för undersökningsarbeten. Ett beslut om tillträde bör förutsätta att det behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön. Frågan om hur undersökningen ska genomföras behandlas nedan (avsnitt 14.2).

En bestämmelse med den utformning som nu redovisats tillåter att Energimarknadsinspektionen beslutar om tillträde till flera berörda fastigheter i samma beslut.

Den som avser att bygga ledningen ska enligt utredningens förslag underrätta fastighetsägaren om beräknad tidpunkt för tillträde. Regeringen bedömer att det är lämpligt att den myndighet som beslutar om tillträde bestämmer inom vilken tid tillträde ska ges.

När det gäller de synpunkter som lämnas av *Fortifikationsverket* och *Försvarmakten* konstaterar regeringen att det inte krävs någon särskild reglering för att den myndighet som företräder staten i egenskap av fastighetsägare eller innehavare av någon annan fastighetsanknuten rättighet ska beredas tillfälle att yttra sig innan Energimarknadsinspektionen beviljar tillträde. Enligt 25 § förvaltningslagen ska en myndighet innan den fattar ett beslut i ett ärende, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Energimarknadsinspektionens beslut i frågor om tillträde bör överklagas till regeringen (se avsnitt 16). Det finns därför inte skäl att överväga en sådan möjlighet för Försvarmakten att hänskjuta frågan till regeringen som *FRA* berör i sitt remissyttrande.

Regeringens förslag: En undersökning ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt. Den som genomför en undersökning ska enbart med fastighetsägarens samtycke få skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärderna ska kunna genomföras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Länsstyrelsen i Skåne län* bedömer att det kan finnas risk för tillämpningsproblem när fastighetsägare lägger in sitt veto i fråga om ett träd eller en buske, då definitionen av en park eller liknande plantering är oklar.

Skälen för regeringens förslag

En undersökning ska orsaka så lite skada och intrång som möjligt

När det gäller de krav som ställs på den som genomför undersökningsarbeten bör regleringen ha ett innehåll som motsvarar det som gäller i andra sammanhang när någon beviljas tillträde för undersökningar. Det betyder att en undersökning ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt (jfr 28 kap. 6 § första stycket miljöbalken och 7 kap. 6 § andra stycket expropriationslagen). Fastighetsägarens samtycke bör krävas för att den som genomför en undersökning ska få skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering (jfr 7 kap. 6 § andra stycket expropriationslagen, 34 § andra meningen väglagen och 3 kap. 1 § första stycket tredje meningen lagen om byggande av järnväg). Med hänsyn till att en motsvarande begränsning finns i andra lagar bedömer regeringen att risken för tillämpningssvårigheter är liten.

Hjälp av polismyndigheten

I undantagsfall kan det bli aktuellt att använda tvång för att genomföra en undersökning. Om det inte i ellagen skulle införas en särskild reglering i frågan, skulle den som har beviljats ett tillstånd vara hänvisad till att ansöka om särskild handräckning hos Kronofogdemyndigheten enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Regeringen bedömer att det är lämpligare att Polismyndigheten lämnar den hjälp som behövs för att åtgärderna ska kunna genomföras på samma sätt som enligt bl.a. 28 kap. 8 § miljöbalken.

14.3 Ersättning för skada och intrång

Regeringens förslag: Om en undersökning orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen tillämpas.

Nätmyndigheten ska få kräva att den som ska genomföra en undersökning ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund ska inte behöva ställa säkerhet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att länsstyrelsen ska pröva frågor om marktåtkomst.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* önskar tydliga riktlinjer för hur frågor om säkerhet ska hanteras.

Skälen för regeringens förslag

Ersättningsskyldighet för den som genomför en undersökning

Den som genomför undersökning bör vara skyldig att betala ersättning för den skada eller det intrång som undersökningen orsakar. Motsvarande krav gäller enligt andra lagar (se t.ex. 28 kap. 3 § andra stycket miljöbalken och 7 kap. 6 § andra stycket expropriationslagen). Även den som genomför återställningsåtgärder enligt ellagen är skyldig att betala ersättning för skada och intrång på någon annans mark (2 kap. 21 § tredje stycket).

Prövningen av en talan om ersättning

Möjligheten att genom ett beslut av Energimarknadsinspektionen få tillträde till mark för undersökningsarbeten ersätter i praktiken förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen. Frågor om ersättning bör prövas i samma ordning oavsett enligt vilken lag marktillträdet beviljas, framför allt med hänsyn till att rättegångskostnaderna bör regleras på det sätt som anges i expropriationslagen. Expropriationslagen bör därför tillämpas i mål om ersättning.

Ställande av säkerhet

Länsstyrelsen får enligt 28 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken kräva att den som får tillträde till någon annans mark för undersökning ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan arbetet påbörjas. En motsvarande reglering bör införas i ellagen. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* önskar tydliga riktlinjer för hur frågor om säkerhet ska hanteras. Enligt regeringens förslag är det Energimarknadsinspektionen som ska pröva frågor om tillträde. Inspektionen kan enligt gällande bestämmelser besluta om säkerhet för kostnader för återställningsåtgärder (2 kap. 11 a § ellagen). Att ta ställning till storleken på kommande kostnader är alltså inte en helt ny uppgift för inspektionen. Den kan därför anförtros uppgiften utan att det krävs särskilda riktlinjer.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund är i många fall undantagna från skyldigheten att ställa säkerhet (se t.ex. 7 kap. 7 § tredje

stycket expropriationslagen och 2 kap. 11 a § första stycket ellagen). Regeringen bedömer att detta bör gälla även i fråga om säkerhet för framtida ersättningsanspråk i samband med de undersökningsarbeten som behandlas här. Prop. 2020/21:188

14.4 Undersökning innan beslutet om tillträde har fått laga kraft

Regeringens förslag: Nätmyndigheten ska få besluta att en undersökning får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk eller den sökande är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Som utgångspunkt bör ett beslut om marktillträde för undersökningsarbeten få verkställas först när det fått laga kraft. Det bör dock finnas utrymme för att Energimarknadsinspektionen beslutar att en undersökning får påbörjas dessförinnan, om den som ska genomföra undersökningen har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk (jfr 28 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken). Detta bör kunna komma i fråga även när den som ska genomföra undersökningen är en sådan aktör som inte är skyldig att ställa säkerhet (se avsnitt 14.3). I praktiken gäller detta främst Affärsverket svenska kraftnät. Risken för att markägaren lider skada minimeras genom möjligheten att vid överklagande begära inhibition.

15 Laga kraft för beslut i frågor om nätkoncession

Regeringens förslag: Nätmyndighetens beslut i en fråga om nätkoncession ska delges sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet.

Nätmyndigheten ska genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar kungöra ett beslut

- att bevilja nätkoncession,
- att medge byggande eller användning av en anläggning innan nödvändig nätkoncession har beviljats,
- att förlänga en nätkoncessions giltighetstid,
- att ändra en nätkoncession,
- att ändra eller upphäva ett koncessionsvillkor,
- om vad som ska gälla för en nätkoncession efter en omprövning,
- att lägga samman nätkoncessioner, och
- att dela upp en nätkoncession.

Nätmyndigheten ska senast den dag som ett meddelande kungörs skicka meddelandet till de kända sakägare som inte ska delges beslutet.

När det gäller sådana beslut som ska kungöras ska tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet, räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorians förslag omfattar inte beslut om ändring av nätkoncession och beslut om sammanläggning och delning av nätkoncessioner.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Nacka tingsrätt* anser att begreppet ”annan part” bör förtydligas för att det ska gå att avgöra om ett beslut fått laga kraft. *Energimarknadsinspektionen*, *Energiföretagen Sverige*, *Svensk Vindkraftförening*, *E.ON Sverige AB* och *Vattenfall AB* förordar att även beslut om återställningsåtgärder ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Skälen för regeringens förslag

Överklagande av Energimarknadsinspektionens beslut

I ellagen regleras vilken instans som prövar ett överklagande av ett beslut i en fråga om nätkoncession och vilka beslut som går att överklaga (13 kap. 5 och 6 §§). Det finns inga särskilda bestämmelser om underrättelse om beslut eller om hur ett beslut överklagas. I sådana frågor tillämpas förvaltningslagen.

Det finns inte något krav på att Energimarknadsinspektionen ska underrätta alla som kan ha rätt att överklaga ett beslut i en fråga om nätkoncession. Inspektionen delger parterna beslut i koncessionsärenden och underrättar övriga kända sakägare om beslutet utan formell delgivning. I praktiken är det dock svårt för myndigheten att få kännedom om alla klagoberättigade. Någon som har överklaganderätt kan alltså komma att överklaga ett beslut lång tid efter det att beslutet meddelats.

Det bör säkerställas att beslut i frågor om nätkoncession får laga kraft

Beslut i frågor om nätkoncession har stor praktisk betydelse för de inblandade aktörerna. Det är en olägenhet för exempelvis en nätkoncessionshavare att inte veta säkert om ett beslut om nätkoncession fortfarande kan överklagas. Det praktiska värdet av att beslut får laga kraft är tydligt i fråga om meddelande av nätkoncession, omprövning av nätkoncession och ändring eller upphävande av villkor för nätkoncession. Det finns starka skäl som talat för att införa bestämmelser som säkerställer att samtliga sådana beslut får laga kraft. Samtidigt måste hänsyn tas till vilka kostnader en sådan ordning kan medföra för enskilda eller det allmänna. Det är också viktigt att risken för att enskilda ska drabbas av rättsförluster är liten.

Alla kända sakägare bör få en underrättelse om beslutet

En utgångspunkt är att den som har rätt att överklaga ett koncessionsbeslut ska få kännedom om beslutet när det är praktiskt möjligt. Det finns inte anledning att på något avgörande sätt frångå den praxis som finns hos Energimarknadsinspektionen. Sökanden och andra parter bör alltså som utgångspunkt delges beslutet.

En underrättelse om beslutet bör även i fortsättningen skickas till andra sakägare än parterna. När det gäller övriga kända sakägare skulle dock kostnaden för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932) i många ärenden bli orimligt stor om delgivning skulle ske på annat sätt än genom kungörelse. Det går inte heller helt att utesluta att det finns sakägare som är okända för Energimarknadsinspektionen.

Kungörelse av beslut

Det finns i ellagen exempel på att beslut ska delges genom kungörelse (se 4 kap. 1 a § tredje stycket och 8 kap. 4 a § tredje stycket). I de fallen rör det sig emellertid om delgivning med en obestämd krets av personer. När det gäller koncessionsbeslut är utgångspunkten att det i stort sett är känt vilka som ska underrättas om beslutet. Det utesluter dock inte att det införs någon form av kungörelse av beslut och att tiden för överklagande kopplas till kungörandet. En lämplig modell för ett sådant förfarande finns i 9 kap. 41–41 b §§ och 13 kap. 16 § plan- och bygglagen (2010:900).

De överväganden som ligger till grund för bestämmelserna om kungörande av beslut om lov eller förhandsbesked enligt plan- och bygglagen är i stora drag relevanta även när det gäller beslut i frågor om nätkoncession (se prop. 2010/11:63 s. 29 f.). Regeringen bedömer att bestämmelser om kungörelse av beslut och en särskild överklagandetid bör införas när det gäller beslut i frågor om nätkoncession med plan- och bygglagen som förlaga. Regleringen bör utformas på det sätt som anges i det följande.

Vilka bör delges beslutet?

Energimarknadsinspektionens beslut i en fråga om nätkoncession bör som utgångspunkt delges parterna i ärendet. För att regleringen ska uppfylla sitt syfte bör det dock förtydligas vilka som ska delges. Kravet på delgivning bör därför gälla sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet.

Regleringen i plan- och bygglagen innebär att beslut i vissa frågor kungörs genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar. En motsvarande ordning bör gälla för flera beslut enligt 2 kap. ellagen. Energimarknadsinspektionen bör senast den dag som ett meddelande kungörs skicka meddelandet till de kända sakägare som inte ska delges beslutet.

Tiden för överklagande för den som inte ska delges beslutet bör räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts. På så sätt säkerställs att samtliga beslut vinner laga kraft.

Vilka beslut bör kungöras?

I enlighet med promemorians förslag bör beslut att bevilja nätkoncession, att medge byggande eller användning av en anläggning innan nödvändig nätkoncession har beviljats, att förlänga en nätkoncessions giltighetstid, att ändra eller upphäva ett koncessionsvillkor och om vad som ska gälla för en nätkoncession efter en omprövning kungöras genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar. Regeringen bedömer vidare att det är viktigt att beslut om ändring av en nätkoncession för linje (avsnitt 9) och om sammanläggning eller delning av nätkoncessioner (avsnitt 11) får laga kraft. Det kan i fråga om sådana beslut vara svårt att få kännedom om alla klagoberättigade. Därför bör även sådana beslut kungöras.

Några remissinstanser förordar att beslut om fastställande av återställningsåtgärder ska omfattas av den särskilda regleringen med hänvisning till att besluten har liknande omgivningspåverkan som beslut om nätkoncession och att det på ett liknande sätt är svårt att avgöra vilka som ingår i kretsen av berörda sakägare. Återställningsåtgärder avser i allmänhet en ledning som ska tas bort. Nätföretaget, som har skyldigheten att vidta åtgärderna, är en part i ärendet och får alltid kännedom om beslutet. Kretsen av sakägare kan när det gäller återställningsåtgärder i allmänhet antas vara mindre vid än i ett koncessionsärende. Det är vidare tveksamt om de svårigheter som kan uppkomma vid ett sent överklagande motiverar att beslut om återställningsåtgärder omfattas av regleringen. Den särskilda ordningen för att säkerställa laga kraft bör alltså gälla endast beslut i frågor om nätkoncession.

Regeringens förslag: I frågor om nätkoncession för linje ska följande beslut överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät:

- beslut om omedelbar giltighet av beslut om nätkoncession eller medgivande att bygga eller använda en anläggning,
- beslut om fortsatt giltighet för att en ledning ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen,
- beslut om ändring,
- beslut om sammanläggning, och
- beslut om delning.

Nätmyndighetens beslut i frågor om tillträde till mark för undersökning ska överklagas till regeringen.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens utom när det gäller beslut om fortsatt giltighet av en nätkoncession för linje.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att beslut om omedelbar giltighet ska överklagas till mark- och miljödomstol. Utredningen lämnar inte något förslag om överklagande av beslut om fortsatt giltighet av en nätkoncession för linje.

Remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem.

Skälen för regeringens förslag

Beslut i frågor om nätkoncession

Energimarknadsinspektionens beslut i en rad frågor om nätkoncession för linje överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät (13 kap. 5 § första stycket ellagen). Detta bör gälla även i fråga om beslut om omedelbar giltighet av beslut om nätkoncession eller medgivande att bygga eller använda en anläggning (avsnitt 5.2), fortsatt giltighet för att en ledning ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen (avsnitt 8.2), ändring (avsnitt 9), sammanläggning (avsnitt 11.1) och delning (avsnitt 11.2).

Beslut om tillträde till mark för undersökning

Energimarknadsinspektionen ska enligt förslaget i avsnitt 14.1 få besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark för undersökningsarbeten. Avsikten är att ett nätföretag ska kunna ansöka om tillträde på detta sätt i stället för att ansöka om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen.

Länsstyrelsens beslut om förundersökningstillstånd överklagas till regeringen (7 kap. 8 § expropriationslagen). Energimarknadsinspektionens beslut i frågor om tillträde till mark för undersökning bör överklagas i samma ordning.

Regeringens förslag: Den myndighet som prövar frågan om beviljande av koncession ska få medge att en viss del av en ledningsrättsförrättning inleds, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag är inte uttryckligen begränsat till en förrättning som avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Affärsverket svenska kraftnät*, *Energiföretagen Sverige*, *Vattenfall AB* och *Ellevio AB* anser att det är ett onödigt extra led att Energimarknadsinspektionen ska ge medgivande till att lantmäterimyndigheten inleder förrättning. *Kammarrätten i Jönköping* anför att det bör övervägas om inte beslut om medgivande bör överklagas till mark- och miljödomstol.

Skälen för regeringens förslag: Det är inte ovanligt att ett nätföretag ansöker om ledningsrätt för att kunna dra fram och använda en ledning inom en fastighet som tillhör någon annan. En nätkoncession för linje ersätter delar av den prövning som annars ska göras i fråga om förutsättningarna för att bevilja en ansökan om ledningsrätt (11 § ledningsrättslagen). När det gäller en ledning för vilken nätkoncession krävs men ännu inte har beviljats får lantmäterimyndigheten inleda en förrättning för att pröva en fråga om ledningsrätt endast om den som ska meddela koncession, dvs. regeringen eller Energimarknadsinspektionen, medger det (17 § ledningsrättslagen). Undantagsmöjligheten används sällan, och det framgår av lagens förarbeten att tillämpningen ska vara restriktiv (prop. 1973:157 s. 144 f.).

En ökad möjlighet till parallella processer hos Energimarknadsinspektionen och Lantmäteriet skulle kunna förkorta tiden för att få nödvändig markåtkomst för att få bygga en ledning. *Energiföretagen Sverige*, *Vattenfall AB* och *Ellevio AB* förordar att kravet på medgivande från prövningsmyndigheten i koncessionsärendet tas bort. Regeringen bedömer emellertid att en rättssäker hantering underlättas om Energimarknadsinspektionen har kännedom om förrättningen. Risken är också mindre att lantmäterimyndigheten inleder en förrättning som inte leder till ett beslut i ledningsrättsfrågan.

Utrymmet för en samtidig prövning kan i stället ökas genom att prövningsmyndigheten i koncessionsärendet kan begränsa sitt medgivande till att avse endast en viss del av förrättningen. Ledningsrättsförfarandet består av flera delmoment. Flera av dessa moment, exempelvis arkivutredning i syfte att utreda sakägarkretsen och fastighetsbestämning, skulle med fördel kunna påbörjas tidigt och utföras parallellt med koncessionsprövningen utan att det påverkar en rättssäker prövning i frågan om markåtkomst. En sådan reglering skulle ge utrymme för en mindre restriktiv tillämpning av undantagsmöjligheten och en större samordning av de olika förfarandena.

Mot denna bakgrund bör prövningsmyndigheten i frågan om beviljande av koncession få medge att en viss del av en ledningsrättsförrättning inleds, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Kammarrätten i Jönköping väcker frågan om överklagande av Energi- marknadsinspektionens beslut om medgivande. Regeringen bedömer att det inte finns behov av en särskild reglering i frågan.

Prop. 2020/21:188

18 Rådighet över vatten

Regeringens förslag: Den som vill bedriva vattenverksamhet ska anses ha den rådighet som är nödvändig för att bedriva sådan vattenverksamhet som behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Sveriges Kommuner och Regioner* avstyrker förslaget med hänvisning till att det avviker från de situationer som i dag ger legal rådighet.

Skälen för regeringens förslag

Rådighet över vatten som processförutsättning

För att få bedriva sådan vattenverksamhet som regleras i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas (2 kap. 1 §). Rådigheten är en förutsättning för att tillstånd till vattenverksamhet ska kunna beviljas. Rådighet kan följa av äganderätt till en fastighet, genom upplåtelse från fastighetsägaren eller genom tvångsrätt där så är särskilt föreskrivet (2 kap. 2 §). I vissa fall följer s.k. legal rådighet direkt av lagen (2 kap. 4 §). De speciella fall som ger legal rådighet har i huvudsak sin grund i någon form av allmänt ändamål, t.ex. vattenverksamhet som behövs för allmän väg, allmän farled eller allmän hamn.

Nätföretags rådighet över vatten

Ett nätföretag äger sällan de fastigheter där en ledning planeras. Rådighet över vattnet måste alltså förvärfvas på annat sätt. I normalfallet sker detta genom en överenskommelse med berörda fastighetsägare. I vissa fall är det inte möjligt att sluta någon sådan överenskommelse. Om en fastighetsägare motsätter sig upplåtelse av rådighet, kan detta lösas genom att en ledningsrätt upplåts för ledningen. Inom ramen för en ledningsrättsförrättning är det också möjligt att genomföra en fastighetsbestämning, om ägarförhållanden är outredda. Det kan dock saknas förutsättningar att inleda eller slutföra en ledningsrättsförrättning (jfr avsnitt 17), och förrättningen är under alla förhållanden förenad med en tidsutdräkt.

Det kan alltså vara svårt för ett nätföretag att på ett tidigt stadium få frågan om tillstånd till vattenverksamhet prövad. Risken finns att en beviljad nätkoncession för linje inte går att utnyttja eller att en ansökan om nätkoncession avslås, om det visar sig att nätföretaget inte får tillstånd till den vattenverksamhet som krävs för ledningen. Ett nätföretag som inte fått frågan om vattenverksamhet prövad måste vidare räkna med möjligheten

Prop. 2020/21:188 att det tillstånd som sedermera beviljas är oförenligt med nätkoncessionen eller ledningsrätten.

Legal råddighet för nätföretag

En möjlig lösning på det angivna problemet är att ge nätföretaget den legala råddighet som är nödvändig för att bedriva den vattenverksamhet som behövs för starkströmsledningen. På så sätt kan den samlade tillståndprocessen kortas ned och eventuella osäkerheter kring genomförandet av ett projekt minskas. Genom kopplingen till nätkoncession kan detta också bidra till att i en ökad utsträckning samla miljöprövningen.

Större delen av de ledningar som byggs och används med stöd av nätkoncessioner för linje ingår i transmissionsnätet eller regionnäten, som utgör en grundläggande infrastruktur för samhället. En förutsättning för att få en nätkoncession är att ledningen är lämplig från allmän synpunkt. Ledningar som används för att ansluta större elproduktionsanläggningar eller vissa större elanvändare till elnätet kan ha betydelse för exempelvis det lokala näringslivet eller för att uppnå klimat- och energipolitiska mål. En starkströmsledning som byggs och används med stöd av en nätkoncession för linje bör därför antas ha sin grund i ett sådant allmänt ändamål som motiverat legal råddighet i andra fall.

Den legala råddigheten är i huvudsak en processförutsättning och ger inte i sig den som vill bedriva vattenverksamheten någon rätt till vattnet. Förslaget har alltså liten betydelse för motstående intressen.

Mot denna bakgrund bör den som vill bedriva vattenverksamhet ha sådan råddighet som avses i lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, om vattenverksamheten behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs.

19 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2021.

När det gäller en ledning som dragits fram före den 1 juli 1982 ska bestämmelserna om skyldighet att vidta återställningsåtgärder tillämpas endast om

- ledningen var i bruk den 1 juli 1982 eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärderna behövs från allmän synpunkt, eller
- ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt promemorian ska lagen träda i kraft den 1 januari 2019.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021 och föreslår inga övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga synpunkter.

Skälen för regeringens förslag

Ikraftträdande

Regeringen anser att det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Lagarna bör därför träda i kraft den 1 augusti 2021.

Återställningsåtgärder

Enligt punkt 7 i övergångsbestämmelserna till ellagen i dess ursprungliga lydelse är skyldigheten att vidta återställningsåtgärder enligt hittillsvarande 2 kap. 24 § begränsad när det gäller en ledning som har dragits fram före den 1 juli 1982. Bestämmelserna om återställningsåtgärder ska tillämpas endast om ledningen var i bruk nämnda dag eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärder är påkallade ur allmän synpunkt.

Regleringen av skyldigheten att vidta återställningsåtgärder bör ändras enligt det förslag som redovisas i avsnitt 9. En nätkoncessionshavare ska ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning i den utsträckning som behövs från allmän eller enskild synpunkt och som ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen. Skyldigheten bör gälla för en ledning som har dragits fram före den 1 juli 1982 även när återställningsåtgärder behövs endast från enskild synpunkt.

Med hänsyn till den nya lydelsen bör det införas en övergångsbestämmelse som innebär att bestämmelserna om skyldighet att vidta återställningsåtgärder tillämpas fullt ut när det gäller en ledning som drogs fram före den 1 juli 1982, om ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen. I övrigt bör den hittillsvarande övergångsregleringen fortsätta att gälla i sak.

Överklagande

Enligt det förslag som redovisas i avsnitt 15 ska en ny ordning gälla i fråga om tiden för överklagande av beslut i vissa koncessionsfrågor. För den som inte ska delges beslutet ska överklagandetiden räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Beslut som meddelas före ikraftträdandet kommer inte att kungöras enligt de nya bestämmelserna. När det gäller tiden för överklagande av sådana beslut bör äldre föreskrifter fortfarande gälla.

20 Samhällsekonomiska analyser för transmissionsnätet i Sverige

Regeringens bedömning: Det bör förtydligas vilka samhällsekonomiska analyser Affärsverket svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet.

Rapportens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. I rapporten föreslås att nätkoncession för stamledning endast ska få meddelas om anläggningen är samhällsekonomiskt lönsam, att en lönsamhetsbedömning ska ingå i en ansökan om nätkoncession och att den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen ska vara granskad av en aktör som är fristående från sökanden.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Affärsverket svenska kraftnät* är negativt till förslaget och anser att i första hand bör verkets instruktion skärpas eller preciseras. *Försvarsmakten* anser att inga åtgärder behövs och avstyrker förslaget. *Ellevio AB* ser en stor risk för suboptimering och att förslaget riskerar att försvåra eller förlänga tiden för att bygga nya elnät. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* och *Näringslivets Regelnämnd* anser att förslaget är ofullständigt. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Eskilstuna kommun*, *Enköpings kommun* och *Västerås kommun* är negativa till att den övergripande samhällsekonomiska analysen ska granskas av en aktör som är fristående från Affärsverket svenska kraftnät. *Kungl. Tekniska högskolan*, *Eskilstuna kommun*, *Enköpings kommun* och *Västerås kommun* anser att införandet av samhällsekonomiska analyser riskerar att förlänga ledtiderna ytterligare.

Skälen för regeringens bedömning: Affärsverket svenska kraftnät ansvarar för att bygga ut ett transmissionsnät för el i Sverige och förbindelser med elnät i andra länder baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar, se 3 § förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät. För att säkerställa att de projekt som verket genomför är lönsamma för samhället bör beslutsunderlagen förbättras.

Det är emellertid väsentligt att en reglering som säkerställer detta inte blir kontraproduktiv och innebär en alltför utökad administrativ börda för främst Affärsverket svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen. Detta skulle kunna leda till att projekt för transmissionsnätsinvesteringar blir försenade utan att det finns några uppenbara samhällsekonomiska vinster. Affärsverket svenska kraftnät står inför stora utmaningar när det gäller att bygga ut nätet inom en snar framtid så att elöverföringen utvecklas och förstärks. Det är därför viktigt i sig att regleringen inte är onödigt betungande. Som några remissinstanser framhåller kan förslaget leda till förlängda ledtider för att bygga nya ledningar.

Regeringen avser mot denna bakgrund att förtydliga i en förordning vilka samhällsekonomiska analyser Affärsverket svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet och att följa upp utfallet av den nya regleringen för att bedöma om åtgärderna varit tillräckliga. Dessa åtgärder har sin grund i Energimarknadsinspektionens rapport Samhällsekonomi-

ska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06). Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av rapporten. Prop. 2020/21:188

Regeringen bedömer att riksdagens tillkännagivande i betänkandet Riksrevisionens rapport om förutsättningar för en säker kraftöverföring (bet. 2016/17:NU21 punkt 2, rskr. 2016/17:332) med dessa åtgärder är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

21 Konsekvenser

21.1 Allmänt om konsekvenserna

Utan de föreslagna åtgärderna kommer utbyggnaden av elnätet i Sverige att gå långsammare än nödvändigt. Förslagen bidrar till att förkorta handläggningstiderna för nätkoncessioner och skapa ett mer flexibelt och modernt regelverk, som ger administrativa lättnader och förenklingar för nätföretag och prövningsmyndigheter. Regeringen bedömer att förslagen även kommer att leda till en mer kostnadseffektiv energiomställning genom att underlätta anslutning av elproduktionsanläggningar, underlätta elektrifiering av transportsektorn och ta bort administrativa hinder för att upgradera och modifiera delar av befintligt elnät.

I det följande redovisas närmare vilka konsekvenser förslagen får för nätföretagen, nätkunderna, markägarna, kommunerna, myndigheterna och miljön.

21.2 Konsekvenser för nätföretagen

Regeringens bedömning: Projektiderna för att bygga ut elnätet kommer att bli kortare. Nätföretagens administrativa kostnader kommer att minska.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens bedömning. *Affärsverket svenska krafnnät* och *Statens energimyndighet* bedömer att utredningens förslag bara kommer att få marginell påverkan på transmissionsnätets ledtider.

Skälen för regeringens bedömning

Omedelbar giltighet

Förslaget i avsnitt 5.2 om omedelbar giltighet av beslut innebär att nätföretag kan börja bygga vissa ledningar tidigare än i dagsläget.

Nätkoncession för område

Att möjligheten att bygga ledningar med stöd av en nätkoncession för område utökas enligt avsnitt 6 kommer att underlätta för regionnät-företagen att korta ned ledtiderna. Förslaget berör främst ett fåtal stora

Prop. 2020/21:188 nätföretag, som tillsammans äger och driver den absoluta majoriteten av landets regionnät.

Den totala projekttiden är generellt sett ungefär hälften så lång som vid byggnation med stöd av en nätkoncession för linje. Tidsvinsten beror dock på omständigheterna i det enskilda fallet, exempelvis om nätföretaget lyckas nå överenskommelser med alla berörda markägare. Att ingen koncessionsprövning har skett när det gäller den enskilda ledningen kan betyda att lantmäterimyndigheten behöver göra en grundligare prövning i samband med en ledningsrättsförrättning. Det är alltså svårt att närmare uppskatta hur stora tidsvinsterna kommer att bli i praktiken. En försiktig bedömning är att ett till tre års ledtid kan sparas in genom att exempelvis arbete inte behöver läggas på framtagande av miljökonsekvensbeskrivning, koncessionsansökan och eventuella överklagandeprocesser. Den resursbesparing som nätföretagen gör genom den uteblivna koncessionsprövningen är svår att uppskatta, men det är rimligt att anta att besparingen uppgår till 0,1–1,5 miljoner kronor per ärende.

Förslaget i avsnitt 6.2 gör att innehavaren av en nätkoncession för område kan låta ett annat nätföretag bygga en ledning inom spänningsintervallet för lokalnätet inom det egna området med stöd av den nätkoncessionen. Det andra nätföretaget behöver alltså inte ansöka om nätkoncession för linje. Även om sådana ärenden är förhållandevis ovanliga, bedöms förslaget medföra vissa resursbesparingar för lokalnäts- och regionnätetsföretag.

Ändring av nätkoncession för linje

Förslagen i avsnitt 9 om ett förfarande för ändring av en nätkoncession för linje medför tidsvinster jämfört med den hittillsvarande regleringen, som förutsätter att företaget ansöker om en ny nätkoncession för linje. Tidsbesparingen kan uppskattas till 1–2 år för ett ärende, beroende på om beslutet överklagas. Resursbesparingen bör ligga på 0,1–1 miljon kronor per ärende. Om tio ärenden årligen avgörs inom den nya ärendetyper, innebär det resursbesparingar på 1–10 miljoner kronor.

Omprövning av nätkoncession för linje trots skyddstid

Förslaget i avsnitt 10 innebär att omprövning i vissa fall kan ske för en eller flera nätkoncessioner för linje trots att koncessionens skyddstid inte gått ut. Vissa nätkoncessioner kommer alltså att kunna omprövas i ett tidigare skede. Med hänsyn till att omprövningen av den aktuella nätkoncessionen sker inom ramen för en större omprövning bedöms förslaget ha liten betydelse för nätföretagens kostnader.

Sammanläggning och delning

Förslagen om sammanläggning och delning i avsnitt 11 bedöms inte medföra några negativa konsekvenser eller ökade behov av resurser för nätföretagen.

Färdigställande av ledning

Förslaget i avsnitt 12 på att slopa kravet på särskilda skäl vid första ansökningstillfället för förlängd färdigställandetid för en ledning kommer enligt

Återkallelse av en nätkoncession som inte längre behövs

En nätkoncession för linje är i allmänhet betungande med diverse administrativa och praktiska krav för innehavaren av koncessionen. Att en sådan nätkoncession återkallas enligt förslaget i avsnitt 13 kan medföra lättnader särskilt för nätkoncessionsinnehavare som inte har nätverksamhet som sin huvudsakliga verksamhetsutövning, exempelvis industrier som innehar egna ledningar.

Undersökningsarbeten

Att ett nätföretag kan ansöka hos Energimarknadsinspektionen om tillträde till mark för undersökningsarbeten i enlighet med förslaget i avsnitt 14 kan på sikt innebära tidsbesparingar för företagen jämfört med att ansöka om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen.

Laga kraft i beslut i frågor om nätkoncession

Förslaget i avsnitt 15 om laga kraft för beslut i frågor om nätkoncession bedöms få stor betydelse för nätföretagen. I dagsläget är nätkoncessionen förenad med osäkerhet, eftersom det inte går att säkerställa att alla klagoberättigade tagit del av beslutet i nära anslutning till att det fattades. Ett sent överklagande kan leda till stora förseningar och svårförutsedda kostnader, i synnerhet om det vid överklagandet skulle leda till en ändring i Energimarknadsinspektionens beslut. Förslaget leder till en större rätts-säkerhet för nätföretagen.

Ledningsrättsförrättningen

Att det blir enklare att inleda en ledningsrättsförrättning enligt förslaget i avsnitt 17 kan innebära tidsvinster utan att det krävs någon särskild arbetsinsats från nätföretagen. Eftersom besluten om nätkoncession och ledningsrätt följer på varandra sekventiellt, betyder en bättre samordning mellan processerna att elnätet kan byggas ut snabbare. Utredningen har uppskattat att den totala projektiden kan minskas med upp till ett år.

Rådighet över vatten

Utredningen har uppskattat att frågan om rådighet över vatten kan medföra tidsförskjutningar på två till tre år i ett projekt. Det är relativt ovanligt att ledningar som byggs med stöd av nätkoncessioner för linje utgörs av sjökablar eller i övrigt kräver tillstånd till vattenverksamhet. Det förslag som redovisas i avsnitt 18 har emellertid potential att spara mycket tid för de berörda nätföretagen, som inte behöver vänta med att ansöka om tillstånd för vattenverksamhet tills frågorna om nätkoncession och ledningsrätt har avgjorts.

21.3 Konsekvenser för nätkunderna

Regeringens bedömning: Det kommer i viss utsträckning att gå fortare att ansluta anläggningar till elnätet.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inga invändningar mot utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: De förslag som leder till kortare projektider på det sätt som redovisas i avsnitt 21.1 kan innebära att det går snabbare att ansluta en anläggning till elnätet, vilket har ett ekonomiskt mervärde för exempelvis en vindkraftsproducent som kan börja producera tidigare.

Vindkraftsföretag kommer även fortsättningsvis att kunna stå för sin anslutning genom att bilda ett eget nätföretag. Regeringen förväntar sig ändå att förslagen som underlättar byggandet av ledningar med stöd av en nätkoncession för område (avsnitt 6) kommer att påverka vindkraftsföretag. Det är förmodligen vindkraftsparker med under 50 MW installerad effekt (motsvarande upp till cirka tio vindkraftverk) som primärt kommer att omfattas av förslaget, eftersom större vindkraftsparker behöver en ledning på 130 kV eller mer. Under 2019 hade 28 av 57 parker färre än 10 vindkraftverk. Förutsatt att det även i framtiden kommer att fortsätta etableras små vindkraftsparker ger förslaget en tydlig potential att minska ledtiderna för anslutning.

Regionnätskunderna ska fortsätta att betala för de ledningar som de är anslutna till – regionnätet – även om dessa delvis omfattas av nätkoncession för område. Den totala intäktsramen för hela nätföretaget förblir densamma.

Generellt innebär kostnadsminskningar för nätföretagen att kundernas nätavgifter blir lägre. Detta måste dock vägas mot att nätföretagen kan öka takten för investeringar för att genomföra den utbyggnad av elnätet som krävs, vilket påverkar avgifterna i en höjande riktning.

21.4 Konsekvenser för markägare

Regeringens bedömning: Förslagen har inte några betydande konsekvenser för markägarna.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens bedömning. *Statens fastighetsverk* saknar en analys av konsekvenserna för markägare.

Skälen för regeringens bedömning

Nätkoncession för område

Att fler ledningar byggs med stöd av en nätkoncession för område (avsnitt 6) kommer enligt regeringens bedömning inte att vara till men för markägarna.

Skyddet för markägarnas intressen kommer att vara fullgott även efter det att förslaget genomförts. Lantmäterimyndigheten kommer att behöva göra en bedömning av om ändamålet med ledningen lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller om olägenheterna av upplåtelsen från allmän eller enskild synpunkt överväger de fördelar som ledningsrätten kan medföra (6 § ledningsrättslagen). Kraven på trädsäkring av luftledningar över 25 kV gäller oavsett koncessionsform, se 5 kap. 1 § Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om krav som ska vara uppfyllda för att överföringen av el ska vara av god kvalitet (EIFS 2013:1).

Det är inte uteslutet att ersättningen till berörda markägare i någon utsträckning ökar och att regionnätsföretagen får ökade incitament att beakta markkabel vid planeringen eller en alternativ ledningssträckning, i syfte att undvika sådana konflikter med markägare som kan förlänga ledningsrättsförfarandet.

En mer flexibel utbyggnad av regionnätet har också potential att minska den osäkerhet för markägare som en lång samråds- och tillståndsprocess med flera alternativa ledningssträckningar kan medföra.

Färdigställande av ledning

Slopandet av kravet på särskilda skäl för en förlängd färdigställandetid för första ansökningstillfället (avsnitt 12) medför en viss risk för ökade inlåsnings effekter. Det kan till exempel vara så att delar av de fastigheter som berörs av ledningssträckningen inte kan nyttjas under en längre tid, trots att ledningen ännu inte byggts. Regeringen bedömer dock att detta inte kommer att ha några betydande konsekvenser för berörda markägare.

Undersökningsarbeten

Sådana undersökningsarbeten som behandlas i avsnitt 14 kan i dag utföras med stöd av ett förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen. Från ett markägarperspektiv innebär förslaget inte några väsentliga ändringar jämfört med den hittillsvarande regleringen.

Rådighet över vatten

Förslaget i avsnitt 18 innebär endast att en nätkoncession för linje medför de processförutsättningar som krävs för att kunna söka vattendom. Förslaget medför inte i sig någon rätt till vattnet och bedöms därför inte medföra några negativa konsekvenser för markägarna.

21.5 Konsekvenser för kommunerna

Regeringens bedömning: Förslagen har inte några betydande konsekvenser när det gäller kommunernas planläggning av mark och vatten.

Utredningen behandlar inte konsekvenserna för kommunerna särskilt.

Remissinstanserna tar inte upp frågan särskilt.

Skälen för regeringens bedömning: Kommunerna påverkas av förslagen i propositionen främst i egenskap av markägare. I den delen hänvisas till avsnitt 21.4. Kommunerna berörs dock av förslaget i avsnitt 6.1 även som ansvariga för den fysiska planeringen.

Förslaget gör det möjligt att i viss utsträckning bygga regionnät med stöd av nätkoncessioner för område. För att bygga en regionledning krävs enligt hittillsvarande reglering en nätkoncession för linje. En sådan nätkoncession får i princip inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser, och prövningsmyndigheten tar ställning till om det kravet är uppfyllt inom ramen för koncessionsärendet. Kommunen har rätt att överklaga koncessionsbeslutet, om det är Energimarknadsinspektionen som prövat ärendet. Någon motsvarande prövning kan inte göras när Energimarknadsinspektionen beviljar en nätkoncession för område, eftersom en sådan koncession inte bestämmer var ledningarna ska dras.

Förslaget innebär alltså att fler ledningar kommer att byggas utan att Energimarknadsinspektionen tar ställning till om ledningens sträckning är förenlig med en detaljplan eller områdesbestämmelser. Lokalnäten byggs dock redan i dag utan att någon prövning sker hos Energimarknadsinspektionen i denna fråga. I delar av landet finns nätkoncessioner för område som tillåter ledningar med en spänning på 40 eller 70 kV. Förslaget uppskattas beröra cirka 20 ledningar årligen i hela landet. Mot denna bakgrund bedöms förslaget inte medföra något betydande merarbete för kommunerna eller i något viktigt avseende påverka planläggningen av mark och vatten.

Syftet med förslaget är att tillgodose behovet av ett snabbare och enklare förfarande för utbyggnaden av elnätet. Påverkan på kommunernas möjlighet att planlägga användningen av mark och vatten görs alltså för att tillgodose angelägna allmänna intressen och kan inte åstadkommas på ett, för den kommunala självstyrelsen, mindre ingripande sätt. Förslaget bedöms därmed som proportionerligt.

21.6 Konsekvenser för myndigheterna

Regeringens bedömning: Förslagen medför inte något behov av att öka anslagen till förvaltningsmyndigheter eller domstolar.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens bedömning. *Lantmäteriet* efterlyser en bättre konsekvensbedömning av effekterna för myndighetens verksamhet. *Domstolsverket* saknar en analys över vilka konsekvenser förslagen kan få för domstolarna.

Skälen för regeringens bedömning

Omedelbar giltighet av beslut

För Energimarknadsinspektionen innebär möjligheten att besluta om omedelbar giltighet (avsnitt 5.2) ett ytterligare bedömningsmoment i några koncessionsärenden. Frågan om att tillämpa bestämmelsen kommer dock troligtvis att bli aktuell i som mest tio ärenden per år och kan inte heller i övrigt antas ta nämnvärda resurser i anspråk.

Förslagen i avsnitt 6 innebär att ledningar som i dag kräver nätkoncession för linje kommer att kunna byggas utan särskild koncessionsprövning.

Förslaget i avsnitt 6.1 innebär att en nätkoncession för område kan ha en lägsta tillåtna spänning. Detta gör det möjligt att i viss utsträckning bygga regionnät med stöd av nätkoncessioner för område. Med hänsyn till konkurrerande befintliga nätutbyggnader i vissa regioner i Sverige bedömer regeringen att uppskattningsvis 80 procent av Sveriges yta lämpar sig för inrättande av regionnätsområden.

Under 2017–2019 inkom i genomsnitt 28 ansökningar per år om nya nätkoncessioner för linje eller förlängning eller omprövning av nätkoncessioner för ledningar inom spänningsintervallet 30–70 kV, 5 avseende 70 kV och 23 avseende 30–50 kV. Förutsatt att cirka 80 procent av dessa ansökningar kan hänföras till framtida nätkoncessioner för område behöver i fortsättningen cirka 18–22 ärenden per år inte längre hanteras av Energimarknadsinspektionen. Det motsvarar cirka 18 procent av det årliga inflödet av ansökningar under samma period. Siffrorna överensstämmer i princip med det antal ärenden som Energimarknadsinspektionen fattar beslut i per handläggare och år (cirka 17–20). På sikt kan därför förslaget frigöra resurser motsvarande en handläggare per år. Även hos länsstyrelserna kommer arbetsbelastningen att minska genom uteblivna samråd och remissutskick, vilket uppskattningsvis kan leda till att två handläggartjänster frigörs, motsvarande cirka 2,2 miljoner kronor årligen. Samtidigt kan det bli nödvändigt att genomföra fler samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, vilket medför en viss osäkerhet när det gäller den totala kostnadsminskningen. Något resurstillskott för att hantera omställningen är inte nödvändigt.

Förslaget kan antas medföra en ökning av arbetsbelastningen för lantmäterimyndigheterna genom att en del ledningsrättsförrättningar kräver en mer omfattande prövning (se avsnitt 6.1). Det råder för närvarande brist på den specialistkompetens som krävs för att hantera sådana prövningar, vilket kan väntas påverka handläggningstiderna för dessa ärenden negativt. Samtidigt kan det skapas starkare incitament till frivilliga överenskommelser som underlättar prövningen. Med hänsyn till att fastighetsbildningsverksamhet är avgiftsfinansierad är det inte nödvändigt att tillföra medel genom ett ökat anslag.

Det förslag som redovisas i avsnitt 6.2 skapar en möjlighet för ett nätföretag att bygga en ledning med stöd av någon annans nätkoncession för område. Det krävs då ingen särskild koncessionsprövning, vilket minskar arbetsbelastningen för Energimarknadsinspektionen. Det är dock svårt att uppskatta hur stora resursbesparingar som kan göras med hänsyn till att ansökningar om nätkoncessioner för linje med en spänning som understiger högsta tillåtna spänning för nätkoncessionen för område är förhållandevis ovanliga.

För mark- och miljödomstolarna innebär förslagen att färre beslut om nätkoncessioner för linje kommer att överklagas. Samtidigt kan mål om ledningsrätt visa sig bli mer resurskrävande. Förslagen bedöms inte medföra något ökat resursbehov för domstolarna.

I avsnitt 8 finns två förslag som avser giltighetstiden för tidsbegränsade nätkoncessioner för linje. Det första förslaget innebär att det inte längre ska krävas särskilda skäl för att kunna förlänga en nätkoncession för linje, vilket öppnar för en skyndsammare och mer flexibel hantering av ärendena. Förslaget medför inte större behov av resurser. Det andra förslaget innebär att prövningsmyndigheten får möjlighet att tillåta att en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje, får fortsätta användas en begränsad tid (avsnitt 8.2), även om ansökan avslås eller avvisas. Regeringen bedömer att förslaget inte kan antas leda till någon nämnvärd ökning av ärenden. Regeringen bedömer att resursbehovet för prövningsmyndigheten, främst Energimarknadsinspektionen, blir oförändrat.

Ändring av nätkoncession för linje

Möjligheten att ändra en nätkoncession för linje enligt förslaget i avsnitt 9 ger prövningsmyndigheten en möjlighet att pröva endast en begränsad del av en ledning. Förslaget kan antas medföra tidsbesparingar särskilt när det gäller mindre ändringar, där sökanden normalt kommer att kunna ge in ett beslutsfärdigt underlag redan från början. Förslaget bör kunna medföra 15–20 veckors minskad handläggningstid per ansökan jämfört med dagens ordning, som förutsätter att sökanden ger in en ansökan om en ny nätkoncession för linje. Detta bedöms medföra en resursbesparing på 320 000–420 000 kronor per ärende för Energimarknadsinspektionen. För inspektionen innebär det en resursbesparing på 3 200 000–4 200 000 kronor, om cirka tio ärenden årligen kan avgöras på detta sätt.

Det är osannolikt att den nya ärendetypen skulle leda till fler överklaganden än vad som förekommer i dagsläget. Förslaget är alltså inte förenat med ökade kostnader för mark- och miljödomstolarna.

Sammanläggning och delning

Förslagen i avsnitt 11 innebär att det ska bli möjligt att lägga samman nätkoncessioner och att dela upp nätkoncessioner för linje. Möjligheten kommer att medföra administrativa lättnader. De nya ärendetyperna kan inte antas medföra någon större mängd ansökningar på årsbasis. Förslagen bedöms inte medföra något betydande merarbete eller på något annat sätt ökade behov av resurser för Energimarknadsinspektionen eller mark- och miljödomstolarna.

Färdigställande av ledning

Enligt avsnitt 12 ska kravet på särskilda skäl för att få förlängd tid för färdigställande av en ledning tas bort första gången frågan om förlängning prövas. Regeringen bedömer att antalet ansökningar om förlängd färdigställandetid kan komma att öka och medföra viss ökad arbetsbelastning för Energimarknadsinspektionen. Eftersom kravet på särskilda skäl inte längre kommer att vara aktuellt för de flesta av ansökningarna, bör dessa kunna hanteras utan ingående prövning. Den tillkommande arbetsbördan för inspektionen bedöms bli begränsad och kunna hanteras inom de budgetramar som finns. Regeringen bedömer att förslaget inte kommer att

Återkallelse av en nätkoncession som inte längre behövs

Att en nätkoncession ska kunna återkallas om den inte längre behövs (avsnitt 13) förväntas medföra en ökning av antalet återkallelseärenden hos Energimarknadsinspektionen. Ökningen kan dock antas vara begränsad. Med hänsyn till att den ledning som berörs av återkallelsen ska finnas kvar behövs inte någon utredning eller något beslut om återställningsåtgärder. Ärendena bör vara förhållandevis enkla och inte särskilt tidskrävande att handlägga. Något ökat resursbehov bedöms inte uppstå hos prövningsmyndigheten eller mark- och miljödomstolarna.

Undersökningsarbeten

Möjligheten för Energimarknadsinspektionen att bevilja tillträde till mark för undersökningsarbeten (avsnitt 14.1) kan medföra en ökad arbetsbelastning för inspektionen, särskilt inledningsvis. Med goda rutiner bör dock sådana ansökningar kunna kopplas ihop med eller hanteras inom ramen för handläggningen av en koncessionsansökan. Med hänsyn till de besparingar som görs genom övriga förslag bedömer regeringen att Energimarknadsinspektionen kommer att kunna hantera ärenden om marktillträde utan att det krävs något resurstillskott.

Förslaget innebär att nätföretag kan få tillträde till mark för undersökning utan att ansöka om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen. En konsekvens av detta är en minskning av arbetsbelastningen för länsstyrelserna.

Förslaget innebär även en möjlighet för nätföretaget att i undantagsfall begära hjälp av Polismyndigheten för att utföra undersökningsarbetet. Regeringen bedömer dock att Polismyndighetens medverkan kommer att krävas mycket sällan och att det ökade resursbehovet är marginellt.

Beslut om tillträde kommer att kunna överklagas till regeringen. Med hänsyn till att regeringen i dag är överinstans i ärenden om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen saknas skäl att anta att förslaget medför någon förändring när det gäller resursbehovet för Regeringskansliet.

Laga kraft för beslut i frågor om nätkoncession

Den nya regleringen av hur beslut i vissa frågor om nätkoncession får laga kraft (avsnitt 15) innebär för Energimarknadsinspektionen den tillkommande uppgiften att kungöra beslut i Post- och Inrikes Tidningar. Sådana kungörelser bör förhållandevis enkelt kunna genomföras i samband med expedieringen av beslutet till parterna. Förslaget bedöms inte medföra något ökat resursbehov för Energimarknadsinspektionen eller andra myndigheter.

Ledningsrättsförrättningen

Som redovisas i avsnitt 17 föreslår regeringen att det ska bli möjligt för prövningsmyndigheten att i koncessionsärenden medge att en ledningsrättsförrättning inleds i vissa delar, trots att nätkoncession ännu inte be-

Prop. 2020/21:188 viljats. Syftet är att betydligt fler medgivanden ska ges än vad som är fallet i dag. Energimarknadsinspektionen kommer alltså att behöva ta ställning till frågan oftare än hittills.

Förslaget bedöms inte medföra något ökat resursbehov för prövningsmyndigheten i koncessionsärendet, eftersom ett medgivande bör kunna fattas i samband med handläggningen av ansökan om nätkoncession.

Förslaget innebär främst att en ledningsrättsförrättning kan inledas tidigare än enligt den hittillsvarande regleringen. Det finns alltså inte anledning att räkna med en ökning av antalet ärenden hos Lantmäteriet eller överklaganden till domstolarna.

Rådighet över vatten

Förslaget i avsnitt 18 innebär att den som beviljas nätkoncession för linje ska ha s.k. legal rådighet över vatten, om den ledning som omfattas av nätkoncessionen kräver en ansökan om vattenverksamhet. Nätföretaget behöver alltså inte ansöka om en lantmäteriförrättning för att skapa rådighet. Förslaget kan frigöra resurser för lantmäterimyndigheten.

21.7 Konsekvenser för miljön

Regeringens bedömning: Förnybar elproduktion kan anslutas snabbare till elnätet genom att miljöprövningen blir mindre omfattande.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar mot utredningens bedömning. *Statens fastighetsverk* och *Mark- och miljööverdomstolen* anser att utredningen inte beskriver förslagens konsekvenser för natur- och kulturmiljön. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att utredningen inte belyser förslagens påverkan på jordbruksmark tillräckligt. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att utredningen fokuserar för mycket på effektivitetsvinster och de ekonomiska besparingarna, medan konsekvenser för skyddet av naturmiljö och människors hälsa är ytligt beskrivna, trots att somliga förslag kan förväntas få omfattande påverkan på dessa intressen.

Skälen för regeringens bedömning

Anslutning av förnybar elproduktion

De förslag som leder till kortare projektider på det sätt som redovisas i avsnitt 21.1 underlättar en snabb anslutning av anläggningar för förnybar elproduktion till elnätet.

Ledningar som byggs med stöd av nätkoncession för område

Förslaget i avsnitt 6.1 syftar till att fler ledningar på spänningsnivåer på upp till 70 kV ska byggas med stöd av nätkoncessioner för område. Det betyder att miljöprövningen kan bli mindre omfattande när det gäller enskilda ledningar. Enligt utredningen har det på Gotland inte förekommit några nämnvärda problem vid utbyggnaden av nätet ur miljösynpunkt trots att nätkoncessionen för område tillåter byggnation upp till 70 kV utan sär-

skild miljöprövning på ön, som har många skyddsvärda miljöintressen. När Energimarknadsinspektionen beslutar om en nätkoncession för område ska inspektionen också särskilt beakta konsekvenser för natur- och kulturmiljön vid bestämmandet av spänningsgränsen. Prop. 2020/21:188

Undersökningsarbeten

De undersökningsarbeten som beskrivs i avsnitt 14 kan medföra begränsad påverkan på miljön på den plats där undersökningen genomförs. Syftet med förslaget är dock inte att det ska genomföras fler eller mer ingripande undersökningar utan att lagstiftningen ska bli mer överskådlig och förfarandet smidigare jämfört med den nuvarande regleringen, som innebär att nätföretaget är hänvisat till att ansöka om förundersöknings-tillstånd enligt expropriationslagen. En undersökning kan vara nödvändig för att klargöra vilken miljöpåverkan en planerad ledning har. Regeringen bedömer alltså att förslaget inte har någon negativ miljöpåverkan i förhållande till den hittillsvarande regleringen.

Rådighet över vatten

Förslaget i avsnitt 18 innebär endast att en nätkoncession för linje skapar de processförutsättningar som krävs för att kunna söka vattendom. Legal rådighet medför i sig ingen sådan rätt till vattnet som är förenad med miljöpåverkan.

22 Författningskommentar

22.1 Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)

2 kap. Nätkoncession och ledningar vid trafikleder

Kapitlet ersätter hittillsvarande 2 kap. När inget annat framgår av kommentaren är ändringarna redaktionella eller språkliga utan att någon ändring görs i sak. En jämförelsetabell finns i bilaga 9.

Krav på nätkoncession

1 § En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession).

Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen, dock inte åtgärder som utförs enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön.

Paragrafen innehåller det grundläggande kravet på nätkoncession. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 1 §. I sak ändras regleringen när det gäller vilka åtgärder som räknas till byggande av en starkströmsledning. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Första stycket överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 1 § första meningen.

I *andra stycket*, som motsvarar hittillsvarande 2 kap. 1 § andra meningen, anges att vissa förberedande åtgärder räknas till byggandet av en ledning. Det förtydligas att åtgärder som sker enbart för att avgöra var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön får vidtas utan nätkoncession. Det krävs exempelvis inte nätkoncession för att den som avser att bygga en ledning ska få ta ned träd för att det ska gå att ta sig till en stolplats för att göra en markundersökning.

2 § En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

I paragrafen anges de två varianterna av nätkoncession. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 2 § första stycket.

3 § En transformator- eller kopplingsstation som ska anslutas till en eller flera nya ledningar för vilka det krävs nätkoncession för linje får inte börja byggas förrän det finns nätkoncession för byggande av minst en av de nya ledningarna.

I paragrafen regleras när en transformator- eller kopplingsstation får börja byggas, om stationen ska anslutas till en eller flera nya ledningar för vilka det krävs nätkoncession för linje. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 3 §.

Prövningsmyndighet

4 § Nätmyndigheten prövar frågor enligt detta kapitel.

Regeringen ska dock pröva

1. ett ärende som avser en utlandsförbindelse, om inte något annat anges,
2. ett ärende om att bevilja nätkoncession, om det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen, och
3. en sådan fråga om nätkoncession som har betydelse för försvaret, om Försvarsmakten har begärt att regeringen ska pröva frågan och regeringen beslutar att förbehålla sig prövningen.

I paragrafen anges vilken myndighet som ska pröva frågor enligt kapitlet. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 1 a och 1 b §§. I sak görs inga ändringar när det gäller fördelningen av kompetens mellan prövningsmyndigheterna.

Frågor enligt kapitlet ska enligt *första stycket* i allmänhet prövas av nätmyndigheten. Energimarknadsinspektionen är nätmyndighet, se 3 § elförordningen (2013:208). I vissa fall, som anges i *andra stycket*, är det regeringen som ska avgöra ärendet.

Undantag från kravet på nätkoncession

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

Regeringen får enligt paragrafen meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession. Paragrafen överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 4 § första stycket.

6 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om huruvida en starkströmsledning omfattas av undantag enligt föreskrifter som avses i 5 §, om ett sådant besked begärs av

1. den som avser att bygga eller använder ledningen, eller
2. innehavaren av nätkoncessionen för det område där ledningen finns eller är avsedd att finnas.

Enligt paragrafen ska Energimarknadsinspektionen i vissa enskilda fall ge bindande besked i frågan om en ledning eller ett ledningsnät omfattas av sådana föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession som regeringen har meddelat. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 4 § andra och tredje styckena.

7 § Prövningsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens från kravet på nätkoncession enligt 1 § för en ledning som var i bruk den 1 januari 1998. En sådan dispens ska avse en bestämd tid, som får förlängas.

Paragrafen gör det möjligt att ge dispens från kravet på nätkoncession i enskilda fall. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 4 a § första stycket.

8 § Prövningsmyndigheten får, om det finns särskilda skäl, medge att

1. en starkströmsledning eller en transformator- eller kopplingsstation byggs innan det finns en nätkoncession, och
2. starkströmsledningen, när den är färdig att tas i bruk, används i avvaktan på att koncessionsfrågan slutligt avgörs, dock under högst tre år.

I paragrafen regleras en möjlighet att medge att ett nätföretag bygger och använder anläggningar trots att frågan om nätkoncession inte är avgjord. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 5 § första stycket.

Ett medgivande enligt *första punkten* kan gälla den aktuella ledningen men även en sådan transformator- eller kopplingsstation som enligt 3 § inte får börja byggas innan nätkoncession har beviljats för minst en av de nya ledningarna.

9 § Prövningsmyndigheten får besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller ett medgivande enligt 8 § ska gälla omedelbart, om byggandet och driften av anläggningen har liten betydelse för motstående intressen.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras en möjlighet för den myndighet som beslutar om nätkoncession för linje eller om medgivande enligt 8 § att bestämma att beslutet ska gälla omedelbart. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

För att ett nätföretag ska kunna påbörja byggandet av en anläggning krävs att det finns antingen ett beslut om nätkoncession eller ett medgivande enligt 8 § att bygga anläggningen innan nödvändig nätkoncession har beviljats.

Ett beslut enligt paragrafen innebär att nätföretaget kan påbörja byggandet av en anläggning efter det att myndigheten fattat det nödvändiga beslutet, trots att detta inte har fått laga kraft. Beslutet kan fattas i samband med det nödvändiga beslutet eller senare.

Frågan om anläggningen har liten betydelse för motstående intressen ska avgöras efter en helhetsbedömning och är inte avhängig av att alla sakägare medger åtgärderna. Det krävs inte någon särskild utredning för att avgöra vilka de aktuella intressena är, eftersom de ska beaktas redan inom ramen för prövningen av om en nätkoncession för linje ska beviljas eller ett medgivande lämnas. Bedömningen gäller alltså vilken betydelse som anläggningen har för sakägarna och sådana intressen som ska beaktas enligt 12–14, 17 och 18 §§. I kravet på liten betydelse ligger bl.a. att miljöpåverkan ska vara obetydlig.

Spänningsnivåer för ett koncessionsområde

10 § I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. Även en lägsta tillåtna spänning får anges, om sökanden begär det.

När en spänning bestäms ska särskild hänsyn tas till

1. den spänning som det går att förutse behövs för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenserna för berörda kunder och nätkoncessionshavare.

I paragrafen regleras frågor om spänningsgränser för en nätkoncession för område. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 2 § andra stycket. I sak görs ändringar när det gäller vilka spänningsnivåer som ska anges i ett

beslut om nätkoncession och vilka intressen som ska beaktas när en spänning bestäms. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Första stycket första meningen överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 2 § andra stycket första meningen. *Andra meningen* har ingen tidigare motsvarighet. Till skillnad från den övre spänningsgränsen, som alltid ska finnas för en nätkoncession för område, förutsätter den nedre spänningsgränsen att sökanden begär den. Ändringen gör det möjligt att bevilja flera nätkoncessioner för område i samma geografiska område i vad som kan beskrivas som olika lager. På så sätt kan ledningar som i dag kräver nätkoncession för linje i stället byggas och drivas med stöd av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning.

Det spänningsmässigt överliggande koncessionsområdet behöver inte ha samma geografiska gränser och innehavare som det underliggande. Områdena får däremot inte överlappa varandra när det gäller spänning (15 § 2).

Energimarknadsinspektionen kan bestämma spänningsnivån för en nätkoncession för område så att det görs skillnad mellan olika tekniska lösningar. Den högsta tillåtna spänningen för luftledningar kan alltså exempelvis vara lägre än den högsta tillåtna spänningen för markkabel i samma koncessionsområde. Däremot differentieras inte spänningsnivåerna för en viss teknisk lösning inom ett och samma koncessionsområde. Den högsta tillåtna spänningen för en given teknisk lösning måste alltså vara densamma i hela området. I dessa frågor är inga ändringar i sak avsedda.

Andra stycket motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 2 § andra stycket andra meningen. Det som anges i *första-tredje punkterna* innebär ingen ändring i sak.

Genom möjligheten att bevilja en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning uppkommer dock nya frågor som har betydelse för prövningen enligt de nu nämnda punkterna.

Att särskild hänsyn ska tas till den spänning som, så långt det går att förutse, behövs för att driva ledningsnätet (första punkten) innebär när det gäller en sådan nätkoncession som avses i första stycket andra meningen att det har betydelse om sökanden redan har ett utbyggt nät inom det sökta spänningsintervallet.

Energimarknadsinspektionen ska ta särskild hänsyn till inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet (andra punkten). Detta bör utesluta spänningsnivåer som generellt motiverar en sådan miljöprövning som krävs i ett ärende om att bevilja en nätkoncession för linje, exempelvis med hänsyn till att opåverkad mark kan behöva tas i anspråk i större utsträckning för träsäkring.

För att säkerställa en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet (tredje punkten) bör hänsyn tas till hur regionnätet är uppbyggt i området. Regionnät består i dag av regionledningar, dvs. ledningar som omfattas av en nätkoncession för linje och inte ingår i ett transmissionsnät (1 kap. 4 a § andra stycket). Det kan underlätta en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet om ett regionnätsföretag får en nätkoncession för område med spänningsgränser som tillåter en fortsatt utbyggnad av företagets nät utan att det är nödvändigt att ansöka om nätkoncession för linje för varje ledning. Samtidigt bör det inte bli aktuellt att bestämma en

Prop. 2020/21:188 lägsta tillåtna spänningsgräns, om det inte finns något stort behov av att bygga ut regionnätet (jfr 12 §).

Den ändring som görs i *fjärde punkten* innebär att Energimarknadsinspektionen vid sin prövning ska beakta konsekvenserna inte bara för kunderna utan även för andra nätkoncessionshavare. När ett nätföretag ansöker om en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning är de nätkoncessionshavare som berörs i första hand lokalnätsföretag, dvs. nätföretag som innehar nätkoncession för område utan någon nedre spänningsgräns. Det kan exempelvis vara så att ett lokalnätsföretag har ett behov av att i framtiden bygga ut nätet på högre spänningsnivåer. Även andra nätföretag som har regionledningar i samma område kan vara berörda.

Ledning som byggs och används med stöd av någon annans nätkoncession för område

11 § Den som bedriver nätverksamhet får bygga och använda starkströmsledningar med stöd av en nätkoncession för område som innehas av någon annan, om nätkoncessionshavaren medger det och nätkoncessionen inte har någon lägsta tillåtna spänning.

Enligt paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, kan ett nätföretag bygga och använda en starkströmsledning med stöd av någon annans nätkoncession. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Det är bara den som redan bedriver nätverksamhet som kan bygga och använda en ledning med stöd av någon annans nätkoncession. Med nätverksamhet avses i huvudsak att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el (1 kap. 4 §).

Ett praktiskt exempel på när frågan kan uppkomma är när ett lokalnätsföretag behöver ansluta en transformatorstation som befinner sig inom ett annat företags koncessionsområde.

Förutsättningar för nätkoncession

12 § En nätkoncession får beviljas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

I paragrafen anges ett grundläggande lämplighetskrav för att en nätkoncession ska beviljas. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 6 §.

13 § En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl beviljas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de koncessionsområden utan en lägsta tillåtna spänning som berörs av ledningen.

I paragrafen anges en begränsning av möjligheten att bevilja nätkoncession för linje. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 7 § men har formulerats på ett annat sätt för att den inte ska gälla förhållandet mellan regionledningar och sådana nätkoncessioner för område som har en lägsta tillåtna spänning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

En nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning omfattas inte av paragrafen. Det krävs alltså inte särskilda skäl enligt paragrafen för

att ett nätföretag ska få nätkoncession för linje för en ledning med en spänning som ligger inom de tillåtna spänningsnivåerna för ett sådant område.

14 § En nätkoncession för linje får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock små avvikelser göras.

I paragrafen regleras förenligheten av en nätkoncession för linje med en detaljplan eller områdesbestämmelser. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 8 §.

15 § En nätkoncession för område får beviljas endast om området

1. är en lämplig enhet med hänsyn till nätverksamheten, och
2. inte till någon del sammanfaller både geografiskt och i fråga om spänningen med ett annat koncessionsområde.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att bevilja nätkoncession för område när det gäller området som geografisk enhet och förhållandet till andra nätkoncessioner för område. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 9 §. Regleringen ändras för att det ska vara möjligt att bevilja nätkoncession för område i sådana lager som beskrivs i kommentaren till 10 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ändringen, som framgår av *andra punkten*, innebär att koncessionsområden får sammanfalla geografiskt om de inte till någon del överlappar när det gäller spänningsintervallet.

16 § En nätkoncession får beviljas endast om nätkoncessionshavaren från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. En nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom koncessionsområdet.

Endast transmissionsnätsföretag eller juridiska personer där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande får beviljas och inneha en nätkoncession för en utlandsförbindelse. Detta gäller dock inte om ledningen endast har liten betydelse för den samlade överföringen av el till och från utlandet.

I paragrafen anges krav i fråga om nätkoncessionshavarens lämplighet. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 10 §.

Tillämpning av miljöbalken

17 § Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För en starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om huruvida byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning görs, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkon-

Prop. 2020/21:188 cession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

I paragrafen regleras tillämpningen av miljöbalken vid prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 8 a §.

Koncessionsvillkor

18 § En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

I paragrafen regleras de villkor som prövningsmyndigheten bestämmer vid beviljande av nätkoncession. Den överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 11 §.

Ansökan om en nätkoncession med anledning av en återkallelse

19 § Vid prövning av en ansökan om nätkoncession med anledning av en återkallelse av en nätkoncession enligt 49 § 3 eller 4 ska inte 12–15, 17 eller 18 § tillämpas.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras prövningen av en ansökan om nätkoncession med anledning av en återkallelse av en nätkoncession. Den utgör ett förtydligande i förhållande till hittillsvarande 2 kap. 16 § andra stycket andra meningen.

En återkallelse av en nätkoncession enligt 49 § tredje eller fjärde punkten innebär inte att verksamheten vid ledningen eller ledningsnätet ska upphöra. För att verksamheten ska kunna fortsätta måste någon, samtidigt med att nätkoncessionen återkallas, beviljas koncession. Av paragrafen följer att endast 16 § ska tillämpas vid bedömningen av om det finns förutsättningar att bevilja nätkoncession med anledning av en återkallelse. Det betyder att prövningen bara avser om sökanden har de förutsättningar som krävs för att inneha nätkoncessionen.

Ställande av säkerhet

20 § En nätkoncessions giltighet får göras beroende av att nätkoncessionshavaren ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

I fråga om säkerhetens beskaffenhet gäller 2 kap. 25 § utskökningsbalken. Säkerheten ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession och förvaras av länsstyrelsen.

Prövningsmyndigheten får besluta om ytterligare säkerhet, om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig.

I paragrafen regleras säkerhet för återställningsåtgärder. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 11 a §. I sak ändras regleringen endast när det gäller vilken myndighet som ska besluta om ytterligare säkerhet. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Ändringen, som framgår av *tredje stycket*, innebär att det alltid ska vara den myndighet som prövar frågan om nätkoncession som beslutar om säkerhet.

En nätkoncessions giltighetstid

21 § En nätkoncession gäller tills vidare.

En nätkoncession för linje får begränsas till att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Giltighetstiden får i ett sådant fall vara som längst femton år.

Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som beviljas med anledning av återkallelse enligt 49 § 3 eller 4 får inte bestämmas till längre tid än den återkallade nätkoncessionens återstående giltighetstid.

I paragrafen regleras nätkoncessionens giltighetstid. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 13 §.

22 § Giltighetstiden för en nätkoncession för linje, som har beviljats för en viss tid enligt 21 § andra stycket, får förlängas på ansökan av nätkoncessionshavaren.

Giltighetstiden får förlängas med högst femton år i taget. Det får dock beslutas att nätkoncessionen ska gälla tills vidare, om sökanden begär det.

Vid en förlängning får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

I paragrafen regleras förlängning av giltighetstiden för en sådan nätkoncession för linje som har beviljats för en viss tid. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 14 §. I sak innebär ändringarna att hittillsvarande 2 kap. 14 § fjärde stycket, som reglerat möjligheten att besluta om förlängning före giltighetstidens utgång, utgår. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Första och andra styckena överensstämmer i sak med hittillsvarande 14 § första stycket.

Det som anges i *tredje stycket* följer av hittillsvarande 2 kap. 14 § andra stycket, där det funnits en hänvisning till bl.a. hittillsvarande 2 kap. 11 § (numera 18 §).

23 § En ansökan om förlängd giltighetstid för en nätkoncession för linje ska göras senast två år före giltighetstidens utgång.

Nätkoncessionen gäller till dess en ansökan om förlängd giltighetstid har prövats slutligt.

I paragrafen anges vad som gäller i fråga om en ansökan om förlängd giltighetstid. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 14 § tredje stycket.

24 § Vid prövningen av en ansökan om förlängd giltighetstid ska 12–14 och 16–18 §§ tillämpas.

I paragrafen regleras prövningen av en ansökan om förlängd giltighetstid. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 14 § andra stycket.

25 § Om en ansökan enligt 22 § avslås eller avvisas, får prövningsmyndigheten besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som behövs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden får bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras vad som ska ske när en ansökan om fortsatt giltighet avslås eller avvisas. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

För att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen får prövningsmyndigheten besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under en begränsad tid. Nätkoncessionen fortsätter i ett sådant fall att gälla på i övrigt oförändrade villkor.

Endast om det finns särskilda skäl får nätkoncessionen fortsätta att gälla mer än fem år från prövningsmyndighetens beslut. Exempel på särskilda skäl är att det krävs en längre tid för att en ersättningsledning ska kunna byggas och tas i drift eller att elnätets struktur måste ändras i det berörda området med anledning av att den aktuella nätkoncessionen upphör att gälla.

26 § En tidsbegränsad nätkoncession för linje får förlängas på oförändrade villkor i sammanlagt högst fem år (tillfällig förlängning), om det finns särskilda skäl och nätkoncessionshavaren ansöker om det.

Ett ärende om tillfällig förlängning får avgöras utan att någon annan än sökanden har fått tillfälle att yttra sig och utan tillämpning av 12–14 och 16–18 §§.

Paragrafen gör det möjligt att förlänga giltighetstiden för en nätkoncession för linje tillfälligt. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 §. Som ett förtydligande anges att 12–14 och 16–18 §§ inte ska tillämpas.

Ändring av en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren

27 § Prövningsmyndigheten får ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning, om ändringen är förenlig med förutsättningarna för att bevilja nätkoncession enligt 12–14 §§.

Vid en ändring får koncessionsvillkoren ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Vid prövningen av en ansökan ska 17 och 18 §§ tillämpas.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras ändringar av en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren. Övervägandena finns i avsnitt 9.

En ändring enligt *första stycket* innebär inte att hela nätkoncessionen omprövas. Prövningen är begränsad till den ändring som nätkoncessionshavaren begär och får gälla ledningens sträckning, utförande eller tillåtna spänning. I övrigt hanteras ansökan i huvudsak på samma sätt som en ansökan om ny nätkoncession. Ändringen ska vara förenlig med de krav som ställs på ledningen enligt 12–14 §§.

En ändring av nätkoncessionen i något av de avseenden som anges i första stycket kan skapa ett behov av att anpassa koncessionsvillkoren på det sätt som anges i *andra stycket*. Sådana ändringar behöver inte framgå av ansökan.

Även när det gäller miljöaspekter och koncessionsvillkor sker prövningen på samma sätt som vid prövningen av en ansökan om nätkoncession. Detta framgår av *tredje stycket*.

28 § Prövningsmyndigheten får, utan att göra en sådan prövning som anges i 27 §, ändra en nätkoncession för linje på ansökan av nätkoncessionshavaren när det gäller ledningens sträckning eller utförande, om

1. ändringen inte påverkar ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt,
2. samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs, och
3. sökanden har tagit nödvändiga miljöhänsyn.

Enligt paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, kan en nätkoncession för linje i vissa fall ändras utan en sådan prövning som anges i 27 §. Övervägandena finns i avsnitt 9.

En nätkoncession för linje avser en ledning med en i huvudsak bestämd sträckning (2 §). Det finns alltså utrymme för att flytta en ledning inom ramen för nätkoncessionen utan att denna behöver ändras. Det kan emellertid bli aktuellt att flytta ledningen på ett sätt som inte ryms inom den sträckning som anges i nätkoncessionen. När det gäller en sådan flyttning kan en ändring av nätkoncessionen komma i fråga enligt *första punkten* om sträckningen eller funktionen inte påverkas på något väsentligt sätt. Det ska alltså röra sig om en liten avvikelse från den i huvudsak bestämda sträckningen, t.ex. en justering i sidled eller en kort förlängning.

Även ledningens utförande kan ändras enligt första punkten, om ledningens funktion inte påverkas på något väsentligt sätt. Det bör exempelvis kunna komma i fråga att justera dimensionen på en ledare efter en ändring enligt paragrafen.

En förutsättning för en ändring är enligt *andra punkten* att samtliga berörda sakägare har medgett att ändringen görs. Det förenklar förfarandet om sökanden redan i ansökan kan visa detta. Kravet gäller de sakägare som berörs av den aktuella ändringen, alltså inte alla som berörs av nätkoncessionen i dess helhet.

Redan kravet att ändringen inte får påverka ledningens sträckning eller funktion på något väsentligt sätt medför att miljöpåverkan i många fall kan antas vara obetydlig. Nätkoncessionshavaren måste dock kunna visa att den har tagit nödvändiga miljöhänsyn enligt *tredje punkten*. Kravet kan vara uppfyllt om åtgärden har en obetydlig påverkan på miljön eller om nätkoncessionshavaren har genomfört ett sådant samråd eller fått de tillstånd som kan krävas enligt någon annan lagstiftning.

Ändring av koncessionsvillkor på ansökan av nätkoncessionshavaren

29 § Koncessionsvillkor får ändras eller upphävas efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Prop. 2020/21:188 I paragrafen regleras ändring av koncessionsvillkor på ansökan av nätkoncessionshavaren. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 j § första stycket.

Omprövning av villkor för en nätkoncession för område

30 § Villkoren för en nätkoncession för område får även utan ansökan omprövas sedan tjugofem år förflutit sedan villkor senast beslutades. Nätkoncessionen får då förenas med nya villkor.

I paragrafen regleras omprövning av villkoren för en nätkoncession för område. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 k §.

Omprövning av en nätkoncession för linje

31 § En nätkoncession för linje som gäller tills vidare får omprövas i fråga om ledningens sträckning, tillåtna spänning och villkor.

En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen beviljades. Om nätkoncessionen gäller tills vidare efter ett beslut enligt 22 §, ska tiden dock räknas från dagen för det beslutet.

Trots andra stycket får en omprövning göras om nätkoncessionen avser en mindre del av en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, och den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

Enligt paragrafen kan en nätkoncession för linje omprövas fullständigt i fråga om ledningens sträckning, tillåtna spänning och villkor. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 15 b §. I sak ändras regleringen i fråga om när en omprövning får göras. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Ändringen framgår av *tredje stycket*, som innehåller ett undantag från andra stycket. Det förekommer att en ledning, som tekniskt och funktionellt är en enhet, används med stöd av flera nätkoncessioner för linje. I detta ligger att nätkoncessionerna tillsammans omfattar en sammanhängande ledning och att ingen del har en avvikande funktion. En sådan avvikande funktion skulle t.ex. kunna utgöras av att en del av ledningen i praktiken fungerar som en del av ett lokalnät medan övriga delar har en regionnätsfunktion (jfr 3 kap. 3 a § andra stycket).

En nätkoncession som omfattar endast en mindre del av ledningen på det sätt som nu nämnts avser alltså inte en självständig anläggning. En sådan nätkoncession kan omprövas trots att den skyddstid som följer av andra stycket fortfarande löper, om den nätkoncession som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

32 § Nätmyndigheten får besluta att en omprövning enligt 31 § ska inledas efter ansökan av nätkoncessionshavaren eller av en kommun eller en länsstyrelse som berörs av nätkoncessionen. Nätmyndigheten får också på eget initiativ besluta att en omprövning ska inledas.

I paragrafen regleras vem som får ta initiativ till en omprövning enligt 31 §. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 c § första stycket.

Hittillsvarande 2 kap. 15 c § andra stycket, som angett att en ansökan om omprövning ska ges in till Energimarknadsinspektionen, har ingen

motsvarighet i det nya 2 kap. Regeringen kan meddela närmare föreskrifter om ansökningen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

33 § En omprövning enligt 31 § ska inledas, om

1. en omprövning är motiverad med hänsyn till de intressen som anges i 2–4 kap. miljöbalken eller något annat angeläget allmänt intresse, eller
2. nätkoncessionshavaren har ansökt om det och en omprövning är motiverad för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv drift av nätverksamheten.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att en omprövning enligt 31 § ska genomföras. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 d §.

34 § En omprövning enligt 31 § ska avse att

1. anläggningen är lämplig från allmän synpunkt,
2. ledningen är avsedd för en sådan spänning som anges i 13 §,
3. nätkoncessionen uppfyller kravet i 14 §, och
4. nätkoncessionen är förenad med sådana villkor som behövs enligt 18 §.

I paragrafen anges de krav som ska beaktas vid en omprövning enligt 31 §. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 15 f §.

35 § Vid en omprövning enligt 31 § ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För den nätkoncession som ska omprövas ska

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,
2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och
3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

I paragrafen regleras tillämpningen av miljöbalken vid en omprövning enligt 31 §. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 g §.

36 § Nätkoncessionshavaren ska tillhandahålla den utredning som behövs för en omprövning enligt 31 §.

Nätmyndigheten får förelägga nätkoncessionshavaren att ge in den utredning som behövs. Ett föreläggande får förenas med vite.

I paragrafen regleras en skyldighet för nätkoncessionshavaren att tillhandahålla den utredning som behövs för omprövningen. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 h §.

37 § Efter en omprövning enligt 31 § får en sådan omprövning göras på nytt först fyrtio år efter det att det tidigare omprövningsärendet avgjordes slutligt.

I paragrafen regleras verkningarna av en genomförd omprövning enligt 31 § när det gäller möjligheten att ompröva nätkoncessionen på nytt. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 15 i §.

Ändring av gränserna för en nätkoncession för område

38 § Gränserna för en nätkoncession för område får ändras av nätmyndigheten, om det behövs för en ändamålsenlig nätverksamhet och det kan ske utan synnerlig olägenhet för nätkoncessionshavaren.

I 5 kap. 36 § finns bestämmelser om fördelning av intäktsramen vid ändring av koncessionsgränser.

I paragrafen regleras ändring av gränserna för en nätkoncession för område. Den överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 12 §.

Sammanläggning av nätkoncessioner

39 § Flera nätkoncessioner får läggas samman till en ny nätkoncession på ansökan av nätkoncessionshavaren, om nätkoncessionerna

1. är av samma slag,
2. har samma högsta och, i förekommande fall, lägsta tillåtna spänning,
3. redovisas samlat, och
4. tekniskt och funktionellt avser samma ledning eller ledningsnät.

Nätkoncessioner för linje får inte läggas samman till en nätkoncession för område.

Vid en sammanläggning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och den nya nätkoncessionen förenas med nya villkor enligt 18 §.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras sammanläggning av nätkoncessioner. Övervägandena finns i avsnitt 11.1.

För att en sammanläggning ska kunna ske måste samtliga de krav som anges i *första stycket* vara uppfyllda.

Att nätkoncessionerna ska vara av samma slag innebär att en nätkoncession för linje inte kan läggas ihop med en nätkoncession för område.

Kravet att nätkoncessionerna ska redovisas samlat har särskild betydelse endast när det gäller nätkoncessioner för område. För att kravet på samlad redovisning ska vara uppfyllt när det gäller sådana nätkoncessioner behövs ett beslut av Energimarknadsinspektionen (3 kap. 3 § första stycket).

Det är endast kravet att nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt ska ingå i samma ledning eller ledningsnät som kan kräva en mer ingående prövning. När det gäller nätkoncessioner för linje krävs att de tillsammans omfattar en sammanhängande ledning. Nätkoncessioner för område kan anses ingå i samma ledningsnät i tekniskt och funktionellt hänseende endast om de är sammanhållna geografiskt.

I *andra stycket* förtydligas att nätkoncessioner för linje inte genom en sammanläggning kan göras om till en nätkoncession för område. Det ligger i sakens natur att nätkoncessioner för område inte kan läggas samman till en nätkoncession för linje.

Det kan vara nödvändigt att anpassa koncessionsvillkoren till den nya nätkoncessionen. Detta regleras i *tredje stycket*.

Frågor om sammanläggning enligt paragrafen prövas av Energimarknadsinspektionen (4 § första stycket). Regeringen är dock prövningsmyndighet, om någon av de nätkoncessioner som ärendet avser omfattar en utlandsförbindelse (4 § andra stycket).

40 § Om flera nätkoncessioner för linje har lagts samman enligt 39 §, får den nya nätkoncessionen omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när någon

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras när en nätkoncession för linje, som har tillkommit genom en sammanläggning av flera nätkoncessioner, får omprövas för första gången enligt 31 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 11.1.

De nätkoncessioner som läggs samman kan ha olika långa återstående skyddstider enligt 31 § andra stycket eller 37 §. Av paragrafen framgår att den kortaste av dessa kvarvarande skyddstider gäller för den nya nätkoncessionen.

Delning av en nätkoncession

41 § En nätkoncession för linje får på ansökan av nätkoncessionshavaren delas upp i flera nätkoncessioner för linje, om var och en av de nya nätkoncessionerna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet.

Vid en delning får koncessionsvillkor ändras eller upphävas och de nya nätkoncessionerna förenas med nya villkor enligt 18 §.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras uppdelningen av en nätkoncession för linje i flera koncessioner. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

En nätkoncession för linje kan vara omfattande och bestå av delavsnitt som vart och ett är en funktionell och teknisk enhet. Förutsatt att varje sådan enhet bevaras på ett lämpligt sätt kan nätkoncessionen delas upp i flera enligt *första stycket*.

Det kan vara nödvändigt att anpassa koncessionsvillkoren till de nya nätkoncessionerna. Detta regleras i *andra stycket*.

Frågor om delning enligt paragrafen prövas av Energimarknadsinspektionen (4 § första stycket). Regeringen är dock prövningsmyndighet, om nätkoncessionen avser en utlandsförbindelse (4 § andra stycket).

42 § En nätkoncession som tillkommit genom delning enligt 41 § får omprövas för första gången enligt 31 § första stycket när den nätkoncession som delats hade fått omprövas, om en delning inte hade genomförts.

Av paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, framgår att en uppdelning av en nätkoncession inte påverkar skyddstiden enligt 31 § andra stycket eller 37 §. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Överlåtelse av en nätkoncession

43 § En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd.

Tillstånd till en överlåtelse av en nätkoncession får beviljas endast om överlåtelsen sker till någon som uppfyller de krav som ställs på en nätkoncessionshavare enligt 16 §.

Om en intäktsram vid överlåtelsen ska fördelas enligt 5 kap. 33 § andra stycket, får tillstånd till överlåtelse inte lämnas om inte fördelningen har godkänts enligt 34 § första stycket samma kapitel.

I paragrafen regleras överlåtelse av en nätkoncession. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 16 §.

Prop. 2020/21:188 *Första stycket* överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 16 § första stycket.

Andra stycket överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 16 § andra stycket första meningen. En bestämmelse som motsvarar hittillsvarande 2 kap. 16 § andra stycket andra meningen finns i 19 §.

Tredje stycket överensstämmer med hittillsvarande 2 kap. 16 § tredje stycket.

Färdigställande av ledning

44 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att koncessionsbeslutet fick laga kraft ha färdigställt den ledning som nätkoncessionen avser.

Tiden för färdigställande får förlängas med en viss tid, om nätkoncessionshavaren ansöker om det. Tiden får förlängas mer än en gång endast om det finns särskilda skäl.

I paragrafen regleras tiden för färdigställande av en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 16 a §. Förutsättningarna för att förlänga tiden för färdigställande ändras. Övervägandena finns i avsnitt 12.

Ändringen framgår av *andra stycket*. Till skillnad från hittillsvarande ordning gäller kravet på särskilda skäl först om det blir aktuellt att förlänga tiden mer än en gång. Exempel på sådana skäl är att ledningen är omfattande eller komplicerad att uppföra eller att andra tillstånd som behövs för uppförandet ännu inte har beviljats (prop. 2012/13:70 s. 92).

45 § Den som har en nätkoncession för linje ska senast tre månader innan tiden för färdigställande enligt 44 § löper ut redovisa till nätmyndigheten i vilken utsträckning ledningen är färdigställd.

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för en nätkoncessionshavare som bygger en ledning att redovisa graden av färdigställande till Energimarknadsinspektionen. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 16 b §.

46 § Den som har en nätkoncession för område ska till nätmyndigheten anmäla varje ledning med en högre spänning än 20 kilovolt som nätkoncessionshavaren har byggt inom området. Anmälan ska göras senast sex månader efter det att ledningen färdigställts.

I paragrafen regleras en anmälningsskyldighet för en innehavare av nätkoncession för område när det gäller färdigställande av ledningar. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 16 c §.

Rätt att ta en ledning ur bruk

47 § Nätkoncessionshavaren får tillfälligt ta en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje ur bruk. Ledningen får inte vara ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år utan prövningsmyndighetens tillstånd.

I paragrafen regleras när en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje får tas ur bruk. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 17 § första stycket.

48 § Tillstånd till att ta en ledning ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år ska beviljas för viss tid. Ett tillstånd får inte beviljas, om det är olämpligt från elförsörjningssynpunkt.

I paragrafen regleras tillstånd att tillfälligt ta en ledning ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 17 § andra stycket.

Återkallelse av en nätkoncession

49 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis, om

1. en ledning eller ett ledningsnät som omfattas av koncessionen inte längre behövs för en säker elförsörjning,
2. koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen,
3. staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som omfattas av koncessionen, eller
4. koncessionen avser en utlandsförbindelse och nätkoncessionshavaren inte längre är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande.

I paragrafen regleras de fall då en återkallelse av nätkoncessionen, helt eller delvis, är obligatorisk. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 18 §. I sak ändras regleringen i denna del på det sättet att det införs en ny grund för att återkalla en nätkoncession för linje. Övervägandena finns i avsnitt 13.

Första punkten överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 18 § första stycket 1.

Den nya grunden för återkallelse anges i *andra punkten*. Till skillnad från det fall som regleras i första punkten omfattar den aktuella nätkoncessionen en ledning som fortfarande ska byggas eller användas. Återkallelsegrunden tar alltså i första hand sikte på nätkoncession för linje. Det är själva nätkoncessionen som ska ha upphört att vara nödvändig. En nätkoncession ska alltså återkallas om ledningen inte längre omfattas av koncessionskravet enligt 1 §, t.ex. om ledningens användning eller regelverket ändras. En nätkoncession för linje ska vidare återkallas om nätkoncessionshavaren får använda ledningen med stöd av en nätkoncession för område. En sådan situation kan uppkomma bl.a. om nätkoncessionshavaren förvärvar nätkoncessionen för det område där ledningen finns eller om den högsta tillåtna spänningen för området höjs.

Tredje och fjärde punkterna överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 18 § första stycket 2 och 3.

50 § En nätkoncession för linje får återkallas helt eller delvis, om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt 44 §.

Prop. 2020/21:188 I paragrafen regleras återkallelse av en nätkoncession för linje med anledning av att ledningen inte har färdigställts. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 18 § andra stycket.

Återställningsåtgärder

51 § En nätkoncessionshavare ska ta bort en ledning med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning i den utsträckning

1. som behövs från allmän eller enskild synpunkt, och
2. som ledningen inte längre får användas
 - a) sedan nätkoncessionen helt eller delvis upphört att gälla, eller
 - b) till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 27 eller 28 §.

I paragrafen regleras nätkoncessionshavarens skyldighet att vidta återställningsåtgärder sedan nätkoncessionen återkallats eller ändrats. Den motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 19 § första stycket. Skyldigheten att vidta återställningsåtgärder utvidgas till att avse en ledning med tillhörande anläggning som tas ur bruk med anledning av att nätkoncessionen ändras enligt 27 eller 28 §. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Skyldigheten att vidta återställningsåtgärder gäller i den utsträckning som ledningen inte längre får användas. Därför förtydligas att *andra punkten a* inte är uppfylld i fråga om en ledning som fortfarande får användas men inte längre omfattas av ett krav på nätkoncession. Nätkoncessionen ska i ett sådant fall återkallas enligt 49 § 2.

Genom *andra punkten b* införs en skyldighet att vidta återställningsåtgärder när en ledning inte längre får användas till följd av att Energimarknadsinspektionen beslutat om ändring av en nätkoncession för linje efter ansökan av nätkoncessionshavaren. Skyldigheten gäller endast den del av ledningen som tas ur bruk.

52 § I samband med att en nätkoncession upphör eller ändras ska nätmyndigheten besluta vilka återställningsåtgärder som ska vidtas av nätkoncessionshavaren enligt 51 §.

I paragrafen regleras hur det ska fastställas om och i vilken utsträckning det i det enskilda fallet finns en skyldighet att vidta återställningsåtgärder enligt 51 §. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 2 kap. 19 § andra stycket men gäller även åtgärder som nätkoncessionshavaren är skyldig att vidta i samband med att en ledning eller någon annan anläggning tas ur bruk med anledning av att nätkoncessionen ändras enligt 27 eller 28 §.

53 § Om en starkströmsledning har byggts utan den nätkoncession som behövs för ledningen, får nätmyndigheten förelägga ledningens innehavare att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

I paragrafen regleras en skyldighet för den som har byggt en ledning utan att ha rätt till det att ta bort ledningen och vidta andra återställningsåtgärder. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 20 § första stycket.

54 § Om en skyldighet enligt 51 eller 53 § inte fullgörs, får nätmyndigheten

1. förelägga den som är skyldig att vidta återställningsåtgärder att fullgöra skyldigheten, eller

2. besluta att sådana åtgärder ska vidtas på det åtgärdsskyldiges bekostnad.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den åtgärdsskyldiges bekostnad får verkställas.

I paragrafen regleras åtgärder som Energimarknadsinspektionen kan vidta om någon inte fullgör skyldigheten att vidta återställningsåtgärder. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 19 § tredje stycket och 20 § andra stycket.

55 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för sådana återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 §, får nätmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningsåtgärderna ska utföras så att de orsakar så lite skada och intrång som möjligt. En byggnad får uppföras eller en väg byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller nätmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om återställningsåtgärderna inte kan vidtas utan byggnaden eller vägen.

I paragrafen regleras tillträde till mark för att genomföra återställningsåtgärder. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 21 § första och andra styckena.

56 § Om återställningsåtgärder som avses i 51 eller 53 § orsakar skada eller intrång, ska den som vidtar åtgärderna betala ersättning för detta.

Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av den ligger.

I paragrafen regleras skyldigheten för den som vidtar återställningsåtgärder att betala ersättning för skada eller intrång. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 21 § tredje stycket.

Tillträde till mark för undersökning

57 § Nätmyndigheten får, om det finns skäl för det, besluta att den som avser att ansöka om nätkoncession eller att bygga en starkströmsledning med stöd av en beviljad nätkoncession ska få tillträde till någon annans mark under viss tid för de undersökningsarbeten som behövs för att precisera ledningens sträckning eller avgöra hur byggandet och driften av ledningen påverkar miljön.

Nätmyndigheten får förlänga tiden för tillståndet, om sökanden begär det.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras tillträde till mark för att genomföra undersökningar inför ansökan om nätkoncession eller byggandet av en starkströmsledning med stöd av en nätkoncession för område. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

För att Energimarknadsinspektionen ska ge tillstånd enligt *första stycket* krävs inte någon ingående prövning av om det är sannolikt att en ansökan om nätkoncession eller annat tillstånd som krävs för att bygga den planerade ledningen faktiskt skulle bifallas. För att det ska finnas skäl för tillstånd bör det dock krävas att planerna har nått en sådan grad av konkretion att det går att bedöma behovet av en undersökning. Den som ansöker om marktillträde bör alltså kunna presentera ett underlag som

Prop. 2020/21:188 visar att det finns planer på att faktiskt genomföra projektet och behov av tillträde.

Undersökningsarbeten får inbegripa sådana åtgärder som krävs för att ta sig till den tilltänkta ledningsplatsen, exempelvis att ta ned träd. I det sammanhanget gäller dock de begränsningar som anges i 58 §. Rätten till tillträde omfattar även någon som har anlåtits av nätföretaget, exempelvis en konsultfirma.

Ett tillstånd ska avse sådana undersökningsarbeten som anges i paragrafen. Hit hör den detaljprojektering som krävs för att närmare bestämma var och hur ledningen ska dras fram. När det gäller ledningens miljöpåverkan kan det vara nödvändigt att bl.a. inventera natur- och kulturvärden.

Energimarknadsinspektionen ska i beslutet ange inom vilken tid som tillträde får ske. Tiden kan enligt *andra stycket* förlängas.

58 § En undersökning enligt 57 § ska genomföras så att den orsakar så lite skada och intrång som möjligt.

Den som genomför en undersökning får enbart med fastighetsägarens samtycke skada eller fälla träd eller buskar i en trädgård, park eller liknande plantering.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras skyldigheten för den som genomför en undersökning att undvika skada. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Aktsamhetskravet enligt *första stycket* gäller både allmänna och enskilda intressen.

Som anges i kommentaren till 57 § kan det vara nödvändigt att ta ned träd inom ramen för undersökningsarbetet. I de fall som anges i *andra stycket* är det dock aldrig tillåtet att skada eller fälla träd eller buskar utan fastighetsägarens samtycke.

Den som genomför undersökningen är skyldig att betala ersättning för skada eller intrång även om kravet på aktsamhet har iakttagits (60 §).

59 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärder enligt 57 § ska kunna genomföras.

Enligt paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, kan den som ska genomföra en undersökning få hjälp av Polismyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

En utgångspunkt är att tillträde i enlighet med ett tillstånd enligt 57 § i allmänhet bör ske i samförstånd med den som äger eller brukar fastigheten. Tillträde genom tvång ska betraktas som en yttersta utväg.

60 § Om en undersökning enligt 57 § orsakar skada eller intrång, ska den som genomför undersökningen betala ersättning för detta.

I mål om ersättning ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras en skyldighet för den som genomför en undersökning att betala ersättning för skada eller intrång. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Skyldigheten att betala ersättning enligt *första stycket* uppkommer så snart undersökningen föranleder skada eller intrång. Detta gäller oavsett om den som genomfört undersökningen varit aktsam eller inte.

Som anges i *andra stycket* ska expropriationslagen tillämpas i mål om ersättning. Talan om ersättning väcks vid mark- och miljödomstolen. Att expropriationslagen tillämpas innebär även att den lagens särskilda bestämmelser om rättegångskostnad är tillämpliga.

61 § Nätmyndigheten får kräva att den som ska genomföra en undersökning enligt 57 § ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan undersökningen påbörjas.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras säkerhet för framtida ersättningsanspråk från den som lider skada av en undersökning. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Ställande av säkerhet enligt *första stycket* bör komma i fråga främst om den som innehar fastigheten begär det. Energimarknadsinspektionen får då göra en preliminär bedömning av hur stora anspråk som kan bli aktuella.

Undantaget enligt *andra stycket* har praktisk betydelse främst när det gäller en undersökning som ska genomföras av Affärsverket svenska kraftnät.

62 § Nätmyndigheten får besluta att en undersökning enligt 57 § får påbörjas innan beslutet om tillträde har fått laga kraft, om den som ska genomföra undersökningen

1. har ställt säkerhet för framtida ersättningsanspråk, eller
2. är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anges när en undersökning får påbörjas trots att Energimarknadsinspektionens beslut om tillträde inte har fått laga kraft. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.

På samma sätt som enligt föregående paragraf har *andra punkten* praktisk betydelse främst när det gäller Affärsverket svenska kraftnät.

Delgivning och kungörelse av nätmyndighetens beslut

63 § Nätmyndighetens beslut i en fråga om nätkoncession ska delges sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras delgivningen av beslut i koncessionsfrågor. Övervägandena finns i avsnitt 15.

Samtliga de beslut som anges i 64 § är beslut i frågor om nätkoncession i paragrafens mening. Det finns även andra beslut enligt kapitlet som är sådana beslut.

Energimarknadsinspektionens beslut ska delges sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet. I övrigt regleras frågan om hur en part ska underrättas om ett beslut i 33 § förvaltningslagen (2017:900).

64 § Nätmyndigheten ska genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar kungöra ett beslut

1. att bevilja nätkoncession enligt 1 §,
2. att medge byggande eller användning enligt 8 §,
3. att förlänga en nätkoncessions giltighetstid enligt 22, 25 eller 26 §,
4. att ändra en nätkoncession enligt 27 eller 28 §,
5. att ändra eller upphäva ett koncessionsvillkor enligt 29 eller 30 §,

6. om vad som ska gälla för en nätkoncession efter en omprövning enligt 31 §,
7. att lägga samman nätkoncessioner enligt 39 §, och
8. att dela upp en nätkoncession enligt 41 §.

I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras kungörelse av vissa beslut i koncessionsfrågor. Övervägandena finns i avsnitt 15.

Energimarknadsinspektionen ska kungöra sådana beslut som anges i *första stycket*. Kungörelsen innebär att även okända sakägare underrättas om beslutet.

Meddelandet i Post- och Inrikes Tidningar behöver inte återge beslutet i dess helhet utan ska ha det innehåll som anges i *andra stycket*.

En vecka efter kungörelsen börjar tiden för överklagande att löpa (13 kap. 9 § *andra stycket*).

65 § Nätmyndigheten ska senast den dag som ett meddelande kungörs enligt 64 § skicka meddelandet till de kända sakägare som inte ska delges beslutet enligt 63 §.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller ett krav på underrättelse till sakägare om ett sådant beslut som ska kungöras enligt 64 §. Övervägandena finns i avsnitt 15.

Kravet gäller i fråga om sådana kända sakägare som inte har yttrat sig i ärendet. Sökanden och de sakägare som har yttrat sig ska delges beslutet enligt 63 §. Okända sakägare täcks in av kungörelsen.

Det ställs inget krav på att de aktuella sakägarna ska informeras om något annat än det som ska framgå av det meddelande som kungörs, dvs. beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt. Meddelandet behöver inte delges sakägarna. I fråga om tiden för överklagande för en känd sakägare gäller 13 kap. 9 § *andra stycket*.

Ledningar vid trafikleder

66 § Innehavaren av en elektrisk ledning som har dragits fram inom området för en befintlig allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana eller spårväg eller kanal eller annan sådan vattentrafikled (trafikled) ska vid en ändring av trafikleden

1. vidta de åtgärder med ledningen som behövs för att ändringen av trafikleden ska kunna genomföras, och
2. svara för kostnaderna för dessa åtgärder.

I paragrafen regleras en skyldighet för en ledningsinnehavare att vidta och bekosta åtgärder med ledningen för att det ska vara möjligt att ändra en trafikled. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 22 §.

67 § Om syftet med en ledning är att överföra el för belysning av en allmän väg, ska väghållaren ersätta ledningens innehavare för de kostnader som avses i 66 §. Om ledningen även har något annat ändamål, ska ersättningen bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

I paragrafen regleras ett undantag från huvudregeln i 66 § att det är ledningens innehavare som svarar för kostnaderna. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 23 § första stycket.

68 § Om det i ett fall som avses i 66 § har vidtagits åtgärder med en ledning där denna korsar en trafikled, ska den som förvaltar trafikleden ersätta ledningens innehavare för kostnaderna för andra åtgärder än flyttning av stolpe, stag eller liknande anordningar inom trafikledens område.

I paragrafen regleras kostnadsansvaret i vissa fall då ledningar korsar en trafikled. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 23 § andra stycket.

69 § Om en elektrisk ledning som har dragits fram inom ett område för en befintlig trafikled medför ökade kostnader för trafikledens underhåll, ska innehavaren av ledningen ersätta dessa ökade kostnader.

I paragrafen regleras en ledningsinnehavares ansvar för kostnader för underhållet av en trafikled. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 24 §.

70 § Om arbete på en ledning som är belägen inom ett område för någon annan trafikled än allmän väg kan inverka på trafiksäkerheten eller om arbetet medför större ingrepp i trafikleden, ska det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom förvaltarens försorg. Ledningens innehavare svarar för kostnaderna för arbetet, om inte något annat följer av 68 §.

I fråga om arbete med en ledning inom ett område för allmän väg gäller särskilda bestämmelser.

I paragrafen regleras arbete på en ledning som är belägen inom ett område för en trafikled. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 25 §.

71 § Innehavaren av en starkströmsledning inom ett område för järnväg ska ersätta kostnader eller skador som orsakas den som förvaltar järnvägsinfrastrukturen eller utför järnvägstrafik genom att ledningen dras fram, används eller underhålls.

I paragrafen regleras den skyldighet innehavaren av en starkströmsledning har att ersätta kostnader eller skador som orsakas den som förvaltar järnvägsinfrastrukturen eller utför järnvägstrafik. Paragrafen överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 26 §.

3 kap. Nätverksamhet m.m.

Redovisning av nätverksamhet

3 § Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en *olämplig enhet* för nätverksamhet.

Beslut i frågan om *huruvida* områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett beslut, *som har fått laga kraft, att bevilja* nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nät-

Prop. 2020/21:188 koncession för område enligt 2 kap. 38 §, om tillstånd till överlåtelse av nätkoncession enligt 2 kap. 43 § eller om återkallelse av nätkoncession enligt 2 kap. 49 §. Ett sådant beslut får också fattas när *det behövs med anledning av ändrade förhållanden i övrigt*.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av *ett sådant* beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

Paragrafen reglerar redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område. I paragrafen görs följdändringar i anslutning till det nya 2 kap. Den är i sak oförändrad.

5 kap. Intäktsram för nätverksamhet

Ändring av koncessionsgränser

36 § Om nätmyndigheten ändrar gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 38 §, ska myndigheten besluta om den fördelning av berörda intäktsramar som är proportionerlig i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som är hänförlig till gränsändringen och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäktsramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

Paragrafen reglerar intäktsramens fördelning vid ändring av gränserna för en nätkoncession för område. I paragrafen görs en följdändring i anslutning till det nya 2 kap. Den är i sak oförändrad.

13 kap. Övriga bestämmelser

Ansvarsbestämmelser

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §, eller
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 18 §.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 47 §, eller
 2. bryter mot *föreskrifter* som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 d §.
- I ringa fall döms inte till ansvar.

I paragrafen, som innehåller ansvarsbestämmelser, görs följdändringar.

Första stycket och *andra stycket första punkten* ändras endast redaktionellt.

I andra stycket andra punkten görs en redaktionell ändring som ansluter till tidigare ändringar i 8 kap. (prop. 2017/18:93). Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2018 flyttades normgivningsbemyndigandet i dittillsvarande 8 kap. 1 § andra stycket till en egen paragraf, 8 kap. 3 d §. Av förbiseende gjordes inte någon motsvarande ändring i förevarande paragraf.

Överklagande till regeringen

5 § *Följande beslut av nätmyndigheten får överklagas till regeringen:*

1. beslut enligt 2 kap. 1, 6–9, 22, 25–29, 31, 39, 41, 43, 44 och 48 §§, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät,

2. beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse, och

3. beslut i frågor om tillträde till mark enligt 2 kap. 57 och 62 §§.

I paragrafen regleras överklagande till regeringen av beslut enligt 2 kap. I sak ändras den på så sätt att vissa beslut som Energimarknadsinspektionen fattar enligt nya bestämmelser i det kapitlet ska överklagas till regeringen. Övervägandena finns i avsnitt 16.

Första punkten motsvarar delvis hittillsvarande första stycket. Utöver de beslut i frågor om nätkoncession för linje som ska överklagas till regeringen enligt den hittillsvarande ordningen ska även beslut om omedelbar giltighet av beslut om nätkoncession eller medgivande att bygga eller använda en anläggning (2 kap. 9 §), fortsatt giltighet för att en ledning ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen (2 kap. 25 §), ändring (2 kap. 27 och 28 §§), sammanläggning (2 kap. 39 §) och delning (2 kap. 41 §) överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät.

Andra punkten överensstämmer i sak med hittillsvarande *andra stycket*.

Enligt *tredje punkten* ska även Energimarknadsinspektionens beslut om tillträde till mark för undersökning överklagas till regeringen.

Överklagande till mark- och miljödomstol

6 § Andra beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. än de som anges i 5 § får överklagas till mark- och miljödomstol.

Beslut enligt 2 kap. 32 § att inleda en omprövning får dock inte överklagas.

I paragrafen regleras överklagande till mark- och miljödomstol av beslut enligt 2 kap. Den ändras endast redaktionellt.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

8 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6–8, 22, 26, 29, 31, 43, 44 och 48 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, om beslutet avser *en anläggning* för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

I paragrafen, som får en ny beteckning, regleras miljöorganisationers rätt att överklaga vissa beslut i koncessionsfrågor. Den överensstämmer i sak med hittillsvarande 9 § första stycket.

En bestämmelse som motsvarar hittillsvarande 9 § andra stycket finns i nya 9 § tredje stycket.

Hur beslut överklagas

9 § *Bestämmelser om hur beslut överklagas och överklagandetiden finns i 43 och 44 §§ förvaltningslagen (2017:900).*

När det gäller sådana beslut som ska kungöras enligt 2 kap. 64 § räknas dock tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet enligt 2 kap. 63 §, från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som vill överklaga ett beslut med stöd av 8 § ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och övriga sakägare.

I paragrafen, som är ny, regleras hur man överklagar beslut som förvaltningsmyndigheter har fattat enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 15.

I *första stycket* finns en upplysning om att det finns bestämmelser om hur man överklagar och överklagandetiden i förvaltningslagen.

Andra stycket innebär en avvikelse från det som föreskrivs i förvaltningslagen i fråga om tiden för överklagande när det gäller sådana beslut som ska kungöras enligt 2 kap. 64 §. För alla som inte ska delges beslutet enligt 2 kap. 63 § räknas tiden för överklagande av ett sådant beslut från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Tiden för överklagande ska räknas på det angivna sättet för alla som inte är parter, även om Energimarknadsinspektionen inte skulle ha uppfyllt skyldigheten att skicka ett meddelande till övriga kända sakägare enligt 2 kap. 64 §. För sökanden och de sakägare som har yttrat sig i ärendet gäller den allmänna regeln som utgår ifrån när klaganden fick del av beslutet (44 § förvaltningslagen).

Tredje stycket överensstämmer i sak med hittillsvarande 9 § andra stycket.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. När det gäller en ledning som drogs fram före den 1 juli 1982 ska 2 kap. 51 § tillämpas endast om
 - a) ledningen var i bruk den 1 juli 1982 eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärderna behövs från allmän synpunkt, eller
 - b) ledningen inte längre får användas till följd av ett beslut om ändring av nätkoncessionen enligt 2 kap. 27 eller 28 §.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* träder lagändringarna i kraft den 1 augusti 2021.

Andra punkten motsvarar i huvudsak punkten 7 i övergångsbestämmelserna till lagen i dess ursprungliga lydelse. Övergångsbestämmelsen begränsar skyldigheten att vidta återställningsåtgärder när det gäller en ledning som drogs fram före den 1 juli 1982. Begränsningen gäller dock endast om skälet till att ledningen inte längre får användas är att nätkoncessionen har återkallats. Skyldigheten enligt nya 2 kap. 51 § ska alltså gälla fullt ut när en ledning tas ur bruk med anledning av att nätkoncessionen ändrats på ansökan av nätkoncessionshavaren enligt 2 kap. 27 eller 28 §.

Av *tredje punkten* följer att 13 kap. 9 § andra stycket inte ska tillämpas när det gäller tiden för överklagande av ett beslut som meddelas före ikraftträdandet. När det gäller enskilda betyder det att oavsett vem som överklagar ska överklagandet ha kommit in till Energimarknadsinspektionen inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom myndigheten, dvs. enligt den ordning som har gällt hittills (44 § förvaltningslagen).

Övervägandena finns i avsnitt 19.

22.2 Förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Prop. 2020/21:188

17 § *Om en förrättning avser en ledning för vilken koncession krävs men ännu inte erhållits, får förrättningen inledas, om den som ska bevilja koncessionen medger det.*

Ett medgivande får avse en viss del av förrättningen, om förrättningen avser ledningsrätt för en starkströmsledning.

Paragrafen ändras för att möjliggöra fler delvis parallella processer hos Energimarknadsinspektionen och lantmäterimyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 17.

Första stycket är i sak oförändrat.

Av andra stycket, som är nytt, följer att den beslutande myndigheten i ärenden om att bevilja nätkoncession, det vill säga Energimarknadsinspektionen eller regeringen, kan begränsa ett medgivande att ledningsrättsförfarandet får inledas till att endast avse vissa delar av förrättningen. Ett medgivande kan därmed lämnas i betydligt fler fall än som hittills varit fallet.

Exempel på ett moment som kan påbörjas är arkivutredning i syfte att utreda sakägarkretsen. För att kunna göra detta måste ett utkast till förrättningskarta kunna tas fram. Ett utkast till beskrivning måste kunna utarbetas, eftersom det av den framgår vilka befogenheter som gäller för ledningen, t.ex. ledningsgatans bredd, vilket i sin tur avgränsar kretsen av berörda fastigheter. Även föreskrifter som följer med ledningsbeslutet påverkar sakägarkretsen. Vid behov bör även fastighetsbestämning kunna utföras. Eftersom förutsättningarna kan förändras, kan det bli aktuellt för Energimarknadsinspektionen att utöka sitt medgivande efter hand.

22.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

2 kap. Rådighet över vatten m.m.

4 § Den som vill bedriva vattenverksamhet har för detta ändamål rådighet som anges i 1 §, om vattenverksamheten innebär

1. vattenreglering,
2. vattentäkt för allmän vattenförsörjning, allmän värmeförsörjning eller bevattning,
3. markavvattning,
4. vattenverksamhet som behövs för allmän väg, allmän farled eller allmän hamn,
5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten,
6. vattenverksamhet som behövs för järnväg, *eller*
7. vattenverksamhet som behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs.

I paragrafen regleras vem som i vissa fall ska anses ha rådighet över vatten. Den ändras genom ett tillägg om att den som vill bedriva vattenverksamhet

Prop. 2020/21:188 har rådighet för vattenverksamhet som behövs för en starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs. Övervägandena finns i avsnitt 18.

För att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Rådighet kan följa av äganderätt till en fastighet, genom upplåtelse från fastighetsägaren, genom tvångsrätt där så är särskilt föreskrivet och i vissa speciella fall omedelbart av lagen. De sistnämnda speciella fallen regleras i paragrafen. De situationer som i dag ger s.k. legal rådighet på detta sätt har huvudsakligen sin grund i någon form av allmänt ändamål.

I en ny *sjunde punkt* i paragrafen regleras att ett nätföretag har legal rådighet om vattenverksamheten behövs för starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje krävs, se 2 kap. 1 och 2 §§ ellagen (1997:857).

Nätkoncession

Säkerhet för kostnader för återställningsåtgärder

I promemorian föreslås att frågor om ytterligare säkerhet för kostnaderna för återställningsåtgärder alltid ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession. Överväganden och förslag redovisas i avsnitt 7.2.

Ändrad giltighetstid för en tidsbegränsad nätkoncession

Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som har meddelats för en viss tid ska enligt promemorians förslag få förlängas utan några begränsningar med anknytning till den återstående giltighetstiden.

Om en ansökan om förlängning av giltighetstiden avslås eller avvisas, ska prövningsmyndigheten få besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som krävs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden ska dock få bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

Överväganden och förslag redovisas i avsnitt 7.3.

Laga kraft för koncessionsbeslut

För att säkerställa att beslut i vissa frågor om nätkoncession alltid vinner laga kraft föreslås i promemorian att tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet, räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Överväganden och förslag redovisas i avsnitt 7.4.

Överklagande

Bestämmelserna om överklagande till regeringen ska enligt lagförslaget ha i huvudsak samma utformning som i ellagen. Ledningar som ingår i distributionsnät kan dock inte, oavsett spänningsnivå, anses ha en sådan samhällsekonomisk betydelse att det är motiverat att regeringen, snarare än domstol, prövar koncessionsfrågan efter överklagande. Regeringen ska enligt förslaget inte pröva överklaganden när det gäller ledningar som varken ingår i transmissionsnät eller är utlandsförbindelser.

När det gäller sådana beslut som inte ska överklagas till regeringen finns det fördelar med att undvika en uppräkningslista av överklagbara beslut och att i stället ha generellt utformade överklagandebestämmelser. I de fall där avsikten är att ett beslut inte ska kunna överklagas bör detta tydligt framgå av lagtexten. I promemorian föreslås följande.

Nätmyndighetens beslut i frågor om nätkoncession, med undantag för de beslut som får överklagas till regeringen, och om återställningsåtgärder

Prop. 2020/21:188
Bilaga 1

ska få överklagas till mark- och miljödomstol. Beslut att inleda en omprövning av nätkoncession för linje ska dock inte få överklagas.

Andra beslut av en förvaltningsmyndighet enligt elmarknadslagen ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Nätmyndighetens beslut i ett ärende om omprövning av en intäktsram under tillsynsperioden efter ansökan av nätföretaget och den funktionsansvariga myndighetens beslut att beordra en ökning eller minskning av produktionen eller begränsning eller avbrytande av överföringen av el ska dock inte få överklagas.

Överväganden och förslag redovisas i avsnitt 24.

Förslag till elmarknadslag

2 kap. Nätkoncession

Krav på nätkoncession

1 § En starkströmsledning får inte byggas eller användas utan nätkoncession. Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen.

Prövningsmyndighet

2 § Nätmyndigheten prövar frågor om nätkoncession enligt detta kapitel, om inte annat anges.

I 3 §, 9 § andra stycket, 26 §, 27 § tredje stycket, 35 § andra stycket, 37 § andra stycket, 39 § tredje stycket, 42 § tredje stycket och 43 § tredje stycket finns det bestämmelser om att regeringen prövar frågor om nätkoncession i vissa fall.

Regeringen får också pröva sådana frågor om nätkoncession som har betydelse för försvaret, om Försvarsmakten begär det. Nätmyndigheten ska i ett sådant fall överlämna frågan om prövningsmyndighet till regeringen för avgörande.

3 § Regeringen prövar ärenden om meddelande av nätkoncession, om ärendet avser en utlandsförbindelse eller det i ärendet finns en fråga om tillstånd till expropriation som ska prövas av regeringen.

Koncessionsformer

4 § En nätkoncession ska vara en nätkoncession för linje eller en nätkoncession för område.

I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. När en sådan spänning bestäms ska följande särskilt beaktas:

1. den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenser för berörda kunder.

Transformator- och kopplingsstationer

5 § En transformator- eller kopplingsstation som ska anslutas till en eller flera nya ledningar för vilka det krävs nätkoncession för linje får inte börja byggas förrän nätkoncession har meddelats för byggande av minst en av de nya ledningarna.

Undantag från kravet på nätkoncession

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 5 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

7 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet, efter ansökan av den som avser att bygga eller som använder en starkströmsledning, lämna ett bindande besked i frågan om ledningen omfattas av föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 §.

Ansökan om ett bindande besked får även göras av innehavaren av nätkoncessionen för det område där ledningen eller ledningarna är belägna.

8 § Nätmyndigheten får i ett enskilt fall medge undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § för ledningar som var i bruk den 1 januari 1998. ett sådant beslut om undantag ska avse en bestämd tid, som får förlängas.

9 § Nätmyndigheten får, om det finns särskilda skäl, medge att en starkströmsledning får byggas redan innan nödvändig nätkoncession har meddelats eller att en transformator- eller kopplingsstation får byggas trots det som anges i 5 §. När en sådan ledning är färdig att tas i bruk får nätmyndigheten medge att ledningen används tills vidare under högst tre år i avvaktan på att ansökan om nätkoncession slutligt avgörs.

Regeringen prövar frågor om medgivande, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

Förutsättningar för meddelande av nätkoncession

10 § Nätkoncession får meddelas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt.

11 § En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl meddelas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de områden med nätkoncession som berörs av ledningen.

12 § En nätkoncession för linje får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock små avvikelser göras.

13 § Vid prövning av frågor om meddelande av nätkoncession för linje tillämpas 2–4 kap. och 5 kap. 3 och 15 § miljöbalken.

För en elektrisk starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om byggandet eller användandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

14 § Trots det som sägs i 13 § behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession.

Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som linjen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

15 § Nätkoncession för område får meddelas endast om området utgör en med hänsyn till nätverksamheten lämplig enhet. Nätkoncession får inte meddelas för ett område som helt eller delvis sammanfaller med ett annat koncessionsområde.

16 § Nätkoncession får beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. Nätkoncession för område får beviljas endast den som dessutom är lämplig att bedriva nätverksamhet inom det begärda området.

Nätkoncession för en utlandsförbindelse får beviljas och innehas endast av ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande. Nätkoncession får dock beviljas även andra om ledningen är av mindre betydelse för den samlade överföringen av el till och från utlandet.

Ansökan om nätkoncession med anledning av återkallelse

17 § Vid prövning av en ansökan om nätkoncession med anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 43 § första stycket 2 eller 3 tillämpas inte 10–15 §§.

Villkor för nätkoncession

18 § En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

19 § En nätkoncession får för sin giltighet göras beroende av att den som innehar koncessionen ställer säkerhet för kostnaderna att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och att vidta andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Om det kan antas att den ställda säkerheten inte längre är tillräcklig, får den myndighet som prövar frågan om nätkoncession besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av den myndighet som prövar frågan om nätkoncession och förvaras av länsstyrelsen.

Gränserna för en nätkoncession för område

20 § Gränserna för en nätkoncession för område får ändras av nätmyndigheten, om det behövs för en ändamålsenlig nätverksamhet och det kan ske utan synnerlig olägenhet för nätkoncessionshavaren.

I 7 kap. 31 § finns bestämmelser om fördelning av intäktsramen vid ändring av koncessionsgränser.

Nätkoncessions giltighetstid

21 § En nätkoncession gäller tills vidare.

En nätkoncession för linje får dock begränsas att gälla för en viss tid, om sökanden begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Giltighetstiden får i ett sådant fall vara som längst femton år.

Giltighetstiden för en nätkoncession för linje som meddelas med anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 43 § första stycket 2 eller 3 får inte sträcka sig längre än den återkallade nätkoncessionens giltighetstid.

Förlängd giltighetstid för en tidsbegränsad nätkoncession

22 § Giltighetstiden för en nätkoncession för linje, som har meddelats för en viss tid enligt 21 § andra stycket, får förlängas efter ansökan av nätkoncessionshavaren. I sådant fall får villkoren för nätkoncessionen ändras eller upphävas och koncessionen förenas med nya villkor.

Giltighetstiden får inte förlängas med mer än femton år i taget. Om sökanden begär det, får det dock beslutas att nätkoncessionen i stället ska gälla tills vidare.

23 § En ansökan enligt 22 § ska göras senast två år före koncessions-tidens utgång. Nätkoncessionen gäller till dess att ansökningen har prövats slutligt.

Vid prövningen av en ansökan tillämpas 10–14, 16 och 18 §§.

24 § Om en ansökan enligt 22 § avslås eller avvisas, får prövningsmyndigheten besluta att nätkoncessionen ska fortsätta att gälla under den tid som krävs för att ledningen ska kunna tas ur bruk utan att det påverkar elförsörjningen. Tiden får dock bestämmas till mer än fem år från dagen för beslutet endast om det finns särskilda skäl.

25 § Om det finns särskilda skäl får, på ansökan av nätkoncessionshavaren, giltighetstiden för en nätkoncession för linje, som har meddelats för en viss tid, förlängas tillfälligt på oförändrade villkor. Tillfällig förlängning får meddelas för högst sammanlagt fem år.

Ett ärende enligt första stycket får avgöras utan att någon annan än sökanden haft tillfälle att yttra sig.

26 § Regeringen prövar ärenden om förlängning av en nätkoncessions giltighetstid enligt 22 eller 25 §, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

Omprövning av nätkoncession för linje

27 § En nätkoncession för linje som gäller tills vidare får omprövas i fråga om ledningens sträckning, tillåten spänning och villkor.

En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen meddelades. Om nätkoncessionen gäller tills vidare efter ett beslut enligt 22 §, ska tiden dock räknas från dagen för det beslutet.

Regeringen omprövar en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse.

28 § Nätmyndigheten får besluta att en omprövning enligt 27 § ska inledas efter ansökan av nätkoncessionshavaren eller en kommun eller en länsstyrelse som berörs av nätkoncessionen. Nätmyndigheten får också besluta att inleda en omprövning på eget initiativ.

29 § En omprövning enligt 27 § ska inledas, om en omprövning är motiverad med hänsyn till de intressen som anges i 2–4 kap. miljöbalken eller något annat angeläget allmänt intresse.

En omprövning ska också inledas på ansökan av nätkoncessionshavaren, om en omprövning är motiverad för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv drift av nätverksamheten.

30 § Om nätmyndigheten beslutar att en omprövning enligt 27 § ska inledas i fråga om en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse, ska myndigheten utreda ärendet och därefter med eget yttrande överlämna ärendet till regeringens prövning.

31 § En omprövning enligt 27 § ska avse följande krav:

1. att anläggningen är lämplig från allmän synpunkt,
2. att ledningen är avsedd för en sådan spänning som anges i 11 §, och
3. att nätkoncessionen uppfyller föreskrifterna i 12 §.

Nätkoncessionen får vid omprövning förenas med sådana villkor som anges i 18 §.

32 § Vid en omprövning enligt 27 § tillämpas 2–4 kap. och 5 kap. 3 och 15 §§ miljöbalken.

För nätkoncession för linje som ska omprövas ska

1. frågan om en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en undersökning enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, om annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

33 § Nätkoncessionshavaren ska tillhandahålla den utredning som behövs för omprövningen.

Nätmyndigheten får förelägga nätkoncessionshavaren att ge in den utredning som behövs. Ett sådant beslut om föreläggande får förenas med vite.

34 § Sedan en omprövning enligt 27 § har gjorts får en sådan omprövning göras på nytt först fyrtio år efter beslutet i det tidigare omprövningsärendet.

Ändring av villkor

35 § Villkor för en nätkoncession får ändras eller upphävas efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Regeringen prövar frågor enligt första stycket, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

36 § Villkoren för en nätkoncession för område får även utan ansökan omprövas sedan tjugofem år förflutit efter det att villkor senast meddelades. Nätkoncessionen får då förenas med nya villkor.

Överlåtelse av nätkoncession

37 § En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd.

Regeringen prövar ärenden om tillstånd om ärendet avser en utlandsförbindelse.

38 § Vid prövning av ett ärende om tillstånd till överlåtelse av nätkoncession ska 16 § tillämpas.

Om en intäktsram vid överlåtelsen ska fördelas enligt 7 kap. 29 § andra stycket, får tillstånd till överlåtelse inte lämnas om inte fördelningen har godkänts enligt 7 kap. 30 § första stycket.

Färdigställande av ledning

39 § En innehavare av en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att beslutet att meddela nätkoncession fått laga kraft ha färdigställt den ledning som nätkoncessionen avser.

Om det finns särskilda skäl, får tiden för färdigställande förlängas efter ansökan av nätkoncessionshavaren. Ett beslut om förlängning ska meddelas för viss tid.

Regeringen prövar ärenden om förlängning enligt andra stycket, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

40 § En innehavare av en nätkoncession för linje ska senast tre månader innan tiden för färdigställande enligt 39 § löper ut till nätmyndigheten redovisa i vilken utsträckning ledningen är färdigställd.

41 § En innehavare av en nätkoncession för område ska till nätmyndigheten anmäla de ledningar med en högre spänning än 20 kilovolt som nätkoncessionshavaren har byggt inom området. Anmälan ska göras senast sex månader efter det att ledningen färdigställts.

Rätt att ta ledning ur bruk

42 § En nätkoncessionshavare får tillfälligt ta en ledning som omfattas av nätkoncession för linje ur bruk. Ledningen får dock inte utan tillstånd vara ur bruk under en sammanhängande period som är längre än tre år.

Tillstånd enligt första stycket får inte meddelas, om det är olämpligt från elförsörjningssynpunkt. Ett tillstånd ska meddelas för viss tid.

Regeringen prövar ärenden om tillstånd enligt första stycket, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

Återkallelse av nätkoncession

43 § En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, eller

3. om nätkoncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 16 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

En nätkoncession får också återkallas helt eller delvis, om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt 39 §.

En fråga om återkallelse av en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse prövas av regeringen.

Expediering och kungörelse av nätmyndighetens beslut

44 § Nätmyndighetens beslut i en fråga om nätkoncession ska delges sökanden och annan part.

45 § Nätmyndigheten ska kungöra följande beslut genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar:

1. beslut att meddela nätkoncession enligt 1 §,

2. beslut att lämna medgivande enligt 9 §,

3. beslut att en nätkoncession ska fortsätta gälla enligt 22, 24 eller 25 §,

4. beslut om omprövning av nätkoncession enligt 27 §, och

5. beslut om ändring eller upphävande av villkor för nätkoncession enligt 35 eller 36 §.

I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges.

46 § Det meddelande som kungörs enligt 45 § ska senast den dag då det kungörs skickas till sådana kända sakägare som inte enligt 44 § ska delges det beslut som meddelandet avser.

Återställningsåtgärder

47 § Om en nätkoncession upphör att gälla, är den som senast haft nätkoncessionen skyldig att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

I samband med att nätkoncessionen upphör ska nätmyndigheten fastställa nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket.

Om den som senast har haft nätkoncessionen inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får nätmyndigheten förelägga denne vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna ska vidtas på nätkoncessionshavarens bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på nätkoncessionshavarens bekostnad får verkställas.

48 § Om en starkströmsledning har byggts utan nätkoncession, där sådan behövs, får nätmyndigheten förelägga ledningens innehavare att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

Om ledningens innehavare inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får nätmyndigheten förelägga innehavaren vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på innehavarens bekostnad får verkställas.

49 § Om någon annans mark behöver tas i anspråk för sådana återställningsåtgärder som avses i 47 eller 48 §, får nätmyndigheten besluta att tillträde till marken ska lämnas under viss tid.

Återställningsåtgärderna ska utföras så, att minsta skada och intrång vållas. Byggnader får uppföras eller vägar byggas endast om markens ägare och den som har nyttjanderätt eller servitut avseende marken samtyckt till det eller nätmyndigheten lämnat tillstånd till åtgärden. Tillstånd får lämnas endast om åtgärden är oundgängligen nödvändig för att återställningsåtgärderna ska kunna vidtas.

50 § Om återställningsåtgärder som avses i 47 eller 48 § föranleder skada eller intrång, ska den som vidtar åtgärderna lämna ersättning.

Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av denna ligger.

19 kap. Överklagande

Överklagande i frågor om nätkoncession och återställningsåtgärder

Överklagande till regeringen

1 § Nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 7–9, 22, 24, 25, 27, 35, 37, 39 och 42 §§ får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät. Detsamma gäller beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 28 §, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse.

Överklagande till mark- och miljödomstol

2 § Andra beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. än dem som anges i 1 § får överklagas till mark- och miljödomstol.

Beslut enligt 2 kap. 28 § att inleda en omprövning får inte överklagas.

3 § Andra beslut av en förvaltningsmyndighet enligt denna lag än dem som avses i 1 och 2 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Nätmyndighetens beslut enligt 7 kap. 19 § och den funktionsansvariga myndighetens beslut enligt 10 kap. 2 och 4 §§ får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

4 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 7–9, 22, 24, 25, 27, 35, 37, 39 och 42 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 28 §, om beslutet avser anläggningar för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.

Hur beslut överklagas

5 § Bestämmelser om hur beslut överklagas och överklagandetiden finns i 43 och 44 §§ förvaltningslagen (2017:000).

När det gäller sådana beslut som ska kungöras enligt 2 kap. 45 § räknas dock tiden för överklagande, för den som inte ska delges beslutet enligt 2 kap. 44 §, från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som vill överklaga ett beslut med stöd av 4 § ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
 2. Genom lagen upphävs ellagen (1997:857).
 3. Bestämmelserna i 5 b § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser för elektriska anläggningar ska fortfarande gälla för ledningar som före den 1 januari 1998 har dragits fram efter expropriation. Det som i den paragrafen sägs om fastighetsdomstol ska gälla mark- och miljödomstol.
 4. Om en ledning har dragits fram före den 1 juli 1982 tillämpas 2 kap. 47 § endast om ledningen var i bruk nämnda dag eller togs i bruk därefter och återställningsåtgärder behövs från allmän synpunkt.
 5. Om ett ärende om prövning av nätkoncession har inletts före den 1 januari 1999, ska ärendet handläggas och bedömas enligt 2 kap. ellagen (1997:857) i dess ursprungliga lydelse. Bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer i miljöbalken ska dock tillämpas.
 6. Den som före den 1 januari 1998 har beviljats nätkoncession för en utlandsförbindelse och inte är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande får inneha nätkoncessionen trots 2 kap. 16 § andra stycket första meningen. I fråga om en sådan nätkoncession tillämpas inte 2 kap. 43 § första stycket 3.
 7. En nätkoncession för linje som meddelats före den 1 juni 2013 ska anses vara en sådan nätkoncession för linje som enligt 2 kap. 21 § andra stycket gäller för en viss tid, om den senast bestämda giltighetstiden är kortare än tjugofem år eller nätkoncessionshavaren före nämnda dag har

ansökt om att giltighetstiden ska förlängas med en kortare tid än fyrtio år. Detta innebär inte att den giltighetstid som redan har bestämts begränsas.

8. En ansökan, som har lämnats in före den 1 juni 2013, om förlängning av giltighetstiden för en nätkoncession för linje med fyrtio år ska prövas i sak, om nätkoncessionshavaren har begärt det före utgången av november 2013. Ansökan ska i sådant fall behandlas som en ansökan enligt 2 kap. 22 § om att nätkoncessionen ska gälla tills vidare.

9. Ett beslut enligt 2 kap. 14 § ellagen (1997:857) i dess lydelse närmast före lagen (2013:207) om ändring i ellagen (1997:857) att förlänga giltighetstiden för en nätkoncession för linje med tjugofem år eller mer ska vid tillämpningen av 2 kap. 27 § jämföras med ett beslut att meddela nätkoncession.

10. Bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra meningen tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 2019 eller närmast därefter.

11. Bestämmelserna i 4 kap. 6 och 7 §§ ellagen (1997:857) gäller fortfarande i fråga om tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet.

12. Bestämmelserna i 6 kap. 24 § tillämpas inte på

a) sådana avtal om tillträde till en ledning eller ett ledningsnät som ett nätföretag har ingått före den 1 januari 2013, eller

b) avtal som nätföretaget har ingått under tiden från det att en ansökan om metodprovning enligt 4 kap. 1 a § ellagen (1997:857) har lämnats in till nätmyndigheten till dess att myndigheten har meddelat beslut i ärendet, om ansökan har lämnats in före utgången av augusti 2012.

13. Allmän domstol får pröva ett mål som har inletts före ikraftträdandet trots 4 kap. 25 § första stycket, 6 kap. 25 § och 8 kap. 8 §.

14. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Följande remissinstanser har lämnat remissvar över promemorian Elmarknadslag (Ds 2017:44): Affärsverket svenska kraftnät, Blekinge tekniska högskola, Boverket, Integritetsskyddsmyndigheten (tidigare Datainspektionen), Domstolsverket, Elsäkerhetsverket, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, FAR, Fastighetsägarna Sverige, Finansinspektionen, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Försvarsmakten, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Linköping, Göta Hovrätt, Göteborgs universitet (Juridiska institutionen), HSB Riksförbund, Hörby kommun, Kammarrätten i Jönköping, Komerskollegium, Konkurrensverket, Konsumentverket, Kungl. Tekniska högskolan, Lantbrukarnas riksförbund, Lantmäteriet, Lindesbergs kommun, Ljusdals kommun, Lunds kommun, Lunds universitet, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, Mark- och miljööverdomstolen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Oberoende elhandlare, Piteå kommun, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Riksrevisionen, Regelrådet, Sala kommun, Skatteverket, Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS), Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Svensk Solenergi, Svensk Vindkraftförening, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (tidigare SABO), Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Sveriges Kommuner och Regioner (tidigare SKL), Tanums kommun, Teknikföretagen, Trafikverket, Umeå tingsrätt, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden) och Åtvidabergs kommun.

Yttranden har också inkommit från Elinorr, Elöverkänsligas Riksförbund, E.ON Sverige AB, Riksbyggen, Skellefteå Kraft AB, Solelkommissionen och Vattenfall AB.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arjeplogs kommun, Arvika kommun, Bengtsfors kommun, Bodens kommun, Borås kommun, Botkyrka kommun, Branschföreningen Tågoperatörerna, Energigas Sverige, Energikontoren Sverige, Företagarna, Göteborgs kommun, Karlsborgs kommun, Karlskrona kommun, Konsumenternas Energimarknadsbyrå, Konsumentvägledarnas Förening, Krokoms kommun, LRF Skogsägarna, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Malung-Sälens kommun, Naturskyddsföreningen, Nordanstigs kommun, Nord Pool Spot AB, Näringslivets Regelnämnd, Olofströms kommun, Region Gotland, Skellefteå kommun, Skogsstyrelsen, Smedjebackens kommun, Staffans- torps kommun, Statens jordbruksverk, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, Svensk Elbrukarförening, Svensk Vattenkraftförening, Svensk Vindenergi, Svenska Elnätupproret, Svenskt näringsliv, Sveriges Konsumenter, Ulricehamns kommun, Vetlanda kommun, Villaägarnas Riksförbund, Växjö kommun och Östersunds kommun.

Sammanfattning av Nätkoncessionsutredningens betänkande Moderna tillståndsprocesser (SOU 2019:30)

Bakgrund

Elnätet är en grundläggande infrastruktur i vårt samhälle. Ett robust elnät är även en viktig beståndsdel för Sveriges krisberedskap och totalförsvarets behov. Det är därför avgörande att reglerna som styr elnätet är väl i takt med samhällsutvecklingen. Med en ökad produktion av väderberoende el och en ökad småskalig elproduktion är det viktigt med ett regelverk som tillåter och möjliggör en effektiv anpassning till nya förutsättningar. En ökad elektrifiering av samhället, bland annat inom transportsektor och industri, kommer att påverka elnätet och ställa nya krav på det. En möjlig utveckling är också att vissa verksamheter, bostäder eller mindre områden vill ha ett eget elnät för att fördela och styra användning och produktion av el internt. Den europeiska lagstiftning som kontinuerligt arbetas fram inom EU, bland annat i syfte att uppnå en gemensam elmarknad, ställer även de nya kraven på den svenska lagstiftningen.

Privatpersoner och företag har rätt att förutsätta att villkor skapas för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg inverkan på hälsa, miljö och klimat, vilket också varit målet för svensk energipolitik under lång tid. Ett framtida elnät måste klara de utmaningar som förutses, med stora variationer i såväl effektbehov som effektillförsel, på ett kostnadseffektivt sätt.

Det kan ifrågasättas om rådande regelverk gällande tillstånd för att få bygga och använda elnät – nätkoncessioner – ger elnätets aktörer rätt förutsättningar för att möta de krav som ställs på dagens och framtidens energisystem. Kraven på flexibilitet och effektivitet ökar för anslutning av elproduktion från förnybara källor, men också för anslutning av nya elintensiva verksamheter.

Energiöverenskommelsen, som slöts mellan fem riksdagspartier (S, M, MP, C och KD) i juni 2016, innefattar ett mål om att Sverige år 2040 ska ha en helt och hållet förnybar elproduktion. Enerkipolitiken ska skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett hållbart samhälle.

Energiöverenskommelsen följdes av regeringens proposition om energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228). Av propositionen framgår bland annat att överföringskapaciteten i elnätet ska öka, att Sverige ska arbeta för att sammanlänkningen inom EU ska öka och att regelverken kring elnätet kontinuerligt ska utvecklas.

Utredningens uppdrag

Vårt uppdrag har enligt direktivet (dir. 2018:6) varit att se över regelverket för nätkoncessioner så att det inte skapar osäkerhet eller sätter upp onödiga hinder för energiaktörer, samtidigt som övriga samhällsintressen ska

skyddas. Ambitionen är att skapa ett modernt, tydligt och ändamålsenligt regelverk. Vi ska:

Prop. 2020/21:188
Bilaga 4

- lämna författningsförslag som moderniserar, förenklar och förbättrar elnätsregelverket,
- beakta elnätets betydelse som grundläggande infrastruktur, och
- se till att förslag samverkar med andra förslag som lagts och läggs.

Däriigenom bidrar utredningen till att möjliggöra omställningen till förnybar elproduktion. Uppdraget är fokuserat kring fyra teman: koncessionsplikt och undantag från koncessionsplikt, en mer miljöbalkslig prövning och rättskraft, samredovisning av elnät och en studie av om nätnivåerna bör ändras. En konsekvensanalys har tagits fram för de författningsförslag som utredningen presenterar.

Utredningens förslag och bedömningar

Vi lämnar utifrån vårt uppdrag följande förslag och gör följande bedömningar.

Koncessionsplikten och regleringen av elnät (kapitel 4)

Det legala monopol som följer av nätkoncessioner möjliggör att nätföretagen kan realisera de skalfördelar som finns i verksamheten. Koncessionsplikten innebär även en möjlighet att pröva nätföretagets lämplighet att bedriva nätverksamhet. Den generella koncessionsplikten för starkströmsledningar bör därför behållas, likaså indelningen i nätkoncessioner för område och linje.

Alla elledningar behöver inte tillstånd, men regelverket om undantag från koncessionsplikt måste kunna utvecklas och förtydligas allteftersom förutsättningarna ändras. Nätmyndigheten bör därför få ett bemyndigande att i föreskrifter fastställa undantag från kravet på nätkoncession. Vi bedömer att dagens undantag behöver förändras bland annat genom ett utökat undantag för produktionsnät, ett nytt undantag för överföring av förnybar elproduktion m.m., ett utökat och förenklat undantag för fordons eller en trafikleds elbehov samt ett nytt undantag för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions- och överföringsanläggningar. De generella undantagen från koncessionsplikt bör kompletteras med en möjlighet för nätmyndigheten att, om särskilda skäl finns, kunna ge dispens från koncessionsplikten. Samtidigt bör möjligheten att få ett bindande besked om koncessionsplikt tas bort.

Skyldigheter för nätföretag och övrig reglering enligt ellagen (1997:857) bör följa av att företaget bedriver nätverksamhet, det vill säga överför el för annans räkning med stöd av nätkoncession. Det finns fall där miljöprövning och ett skydd mot samhällsnyttiga infrastrukturer motiverar en koncessionsprövning även om ingen överföring sker för annans räkning. Detta gäller ledningar till en större industrianläggning eller från en produktionsanläggning som ägs av industrin respektive producenten. Enligt gällande regelverk omfattas även sådana ledningar av all reglering

enligt ellagen. Denna ordning är både besvärlig och kostsam för de berörda företagen utan att någon nytta tillförs. Reglerna innebär även en ökad administration för nätmyndigheten. Koncessionerade ledningar som saknar externa kunder bör därför undantas från regleringen.

Samtidigt bör nätmyndigheten få bemyndigande att i föreskrift reglera om och i vilken utsträckning ledningar som används utan stöd av nätkoncession ska omfattas av regleringen.

Ett syfte med regleringen är att externa kunder på vissa icke koncessionerade nät ska ha möjlighet att byta elhandlare. Denna möjlighet förutsätter att mätning sker. Det bör därför tydliggöras att en inmatningspunkt, lika väl som en uttagspunkt, kan vara belägen på ett icke koncessionerat nät. Om mätning av flödet i en nätabonnemangspunkt delvis avser ett flöde som redan har blivit mätt i en intern uttagspunkt eller inmatningspunkt ska det flöde som mäts i den interna uttagspunkten eller inmatningspunkten kunna avräknas från flödet i nätabonnemangspunkten. Ett strängare krav på avbrottstid på uttagspunktsnivå än vad som följer av ellagen kan leda till att nya ledningar måste byggas, med kostnader och tidsåtgång till följd, utan att ledningen är efterfrågad av vare sig nätföretaget eller dess kunder. Vår bedömning är att sådana krav inte bör finnas i föreskrifter.

För att minska administrationen och ledtiderna föreslår vi ett antal administrativa förändringar, så att det blir enklare att ändra, justera och ompröva hela eller delar av en befintlig nätkoncession för linje. Koncessionshavaren ska kunna ansöka om ändring eller justering av en befintlig nätkoncession för linje. Detta ska kunna göras även om det inte har gått 40 år sedan nätkoncessionen meddelades. En kort ledningssträcka med egen koncession, men som inte utgör en egen funktionell teknisk anläggning, ska kunna omprövas tillsammans med den övriga anläggningen även om det inte har gått 40 år sedan nätkoncessionen för den kortare sträckan meddelades. De bör också bli enklare att dela, sammanlägga och delvis överlåta nätkoncessioner. En nätkoncession ska kunna återkallas helt eller delvis om nätkoncessionen inte längre behövs för en ledning eller ett ledningsnät.

Prövningsordningen för elledningar (kapitel 5)

Nuvarande ordning med prövning av miljöpåverkan och allmän lämplighet hos nätmyndigheten bör kvarstå. En eventuell framtida övergång till miljötillstånd bör vara samordnad med en översyn av andra liknande tillstånd, till exempel koncessioner enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar och naturgaslagen (2005:403), och ta särskilt fokus på frågorna om hur besluten om miljötillstånd och allmän lämplighet förhåller sig till varandra och hur dubbel överklagbarhet kan undvikas. Detta för att få en enhetlig och ändamålsenlig lösning.

Vi anser att fler ledningar ska kunna byggas med stöd av nätkoncession för område eller en prövning som motsvarar den för ledningar inom nätkoncession för område. Syftet är att på ett effektivt sätt minska behovet av tidskrävande processer för ledningar som behövs för kapacitetsförstärkning, nyanslutningar av nya elanvändare och elproducenter och åtgärder för att minska risken för elavbrott med en nivå på miljöhänsyn

som redan är accepterad på flera håll i landet. Med denna ordning ska ledningar på samma spänningsnivå i ökad utsträckning prövas på ett likartat sätt. Vi föreslår därför att utbyggnaden av regionnätet på lägre spänningsnivåer ska kunna ske med stöd av nätkoncession för område. Nätkoncessioner för regionnätsområden ska dock inte omfattas av ett lika starkt legalt monopol som nätkoncessioner för område som avser lokalnät. Kopplingen mellan koncessionsform och hur en ledning ska redovisas bör ändras på så sätt att ledningar som omfattas av nätkoncession för lokalnätsområde ska redovisas som regionnät om ledningarna har regionnätetsfunktion. En innehavare av nätkoncession för ett lokalnätsområde ska få tillåta andra nätföretag att bygga ledningar inom det område och den spänningsnivå som gäller för området.

Frågorna om marktillträde och ledningsrätt har stor betydelse för den totala projekttiden. Om någon avser att bygga en ledning med stöd av nätkoncession ska länsstyrelsen få besluta om rätt för att få tillträde till en fastighet för detaljprojektering och den markundersökning (undersökningstillstånd) som krävs för att kunna precisera ledningssträckningen eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön. Förslaget är oberoende av om ledningen ska byggas med stöd av nätkoncession för linje eller område. Ellagen bör samtidigt förtydligas så att arbeten och undersökningar, som enbart sker i syfte att definiera var och hur en ledning ska byggas och vilken påverkan det får på miljön, inte ska anses ingå i byggandet av ledningen.

En ökad möjlighet till delvis parallella processer hos nätmyndigheten och lantmäterimyndigheten skulle kunna förkorta den totala tiden för att få nödvändig markåtkomst för att få bygga en ledning. Det finns redan i dag en möjlighet för nätmyndigheten att medge att ledningsrättsförrättningen får inledas även om nätkoncessionen ännu inte har meddelats. För att öka tillämpningen av den bestämmelsen bör nätmyndighetens medgivande kunna begränsas till att endast avse vissa delar av förrättningen.

Den som vill bedriva vattenverksamhet ska ha rådighet om vattenverksamheten behövs för elektrisk starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje fordras. Genom kopplingen till nätkoncession bidrar förslaget till att i en ökad utsträckning samla miljöprövningen.

Vi lämnar även förslag för, att inom gällande regelverk, förkorta och samordna projektprocessen. Nätmyndigheten bör ges i uppdrag att arbeta för en bättre samordning av projektprocessen. Vi vill i sammanhanget även lyfta nyttan av att berörda aktörer – elnätsbranschen, nätmyndigheten, länsstyrelsen och Lantmäteriet – upprätthåller och utvecklar den ömsesidiga dialogen om projektprocessen. Detta för att åstadkomma ökad likformighet över landet och mellan nätföretag samt för att myndigheternas hantering ska vara samordnade, till exempel hur beslut utformas.

För att den resurskrävande projektprocessen inte ska vara förgäves bör kravet på särskilda skäl för att få en förlängd tid för att färdigställa en ledning tas bort vid första förlängningstillfället.

Koncessionsprövningens omfattning och rättsliga status (kapitel 6)

Investeringar i större elledningar är kostsamma och innebär också ett ingrepp i mark och miljö. Det är därför viktigt att de ledningar som byggs fyller ett tydligt behov. Vår bedömning är att prövningen av en lednings allmänna lämplighet ska ske på ett tydligt underlag och i enlighet med tydliga och transparenta principer. Även om hela miljöprövningen inte sker inom ramen för koncessionsprövningen, uppfyller nätkoncessioner för linje syftet att prövas utifrån miljöhänsyn. Några ändringar behövs inte heller avseende prövningen av koncessionsområdets lämplighet. För att bibehålla den faktiska kontrollen över elnätet inom landets gränser bör det införas ett funktionskrav på att driften av en ledning eller ett ledningsnät ska ske från Sverige.

Vi ska enligt direktivet beakta elnätets betydelse som grundläggande infrastruktur. Detta i kombination med den praxis som utvecklats motiverar en översyn av regelverket avseende koncessionsbesluts rättskraft gentemot miljöbalken. Vi föreslår att ledningar, som med stöd av nätkoncession för linje används med en spänning av minst 130 kV, inte med stöd av miljöbalken ska få förbjudas avseende den funktion, i den sträckning eller i det huvudsakliga utförande som anges i koncessionsbeslutet. För att anpassa regelverket i ellagen till det som gäller enligt miljöbalken föreslår vi att rätten för miljöorganisationer att överklaga koncessionsbeslut ska utökas.

Vi har tittat på förhållande mellan ellagen och plan- och bygglagen (2010:900). Vår bedömning är att någon ändring inte behöver göras i plan- och bygglagen för att undvika intressekonflikter mellan befintliga kraftledningar och nybyggnation. I stället bör Boverket på lämpligt sätt förtydliga hur regelverket ska tillämpas korrekt.

Nätmyndigheten ska kunna besluta om verkställighet av ett beslut om nätkoncession om det är fråga om en ledning av mindre omfattning med begränsad påverkan på motstående intressen.

Reglerna för samredovisning (kapitel 7)

Kravet på geografisk närhet för samredovisning av lokalnätens områden bör tas bort. Vår bedömning är att förslaget kan genomföras utan att marknadens effektivitet försämras väsentligt. Däremot bör kravet på icke olämplig enhet kvarstå och samlad redovisning ska bara kunna genomföras inom nätföretagets lokalnät och inte mellan områden för lokalnät respektive regionnät. Detta eftersom den utjämning i tariffens nivå som blir följden innebär ett alltför stort avsteg från effektivt utformade nättariffer för överföring av el.

Studie av om nätnivåerna bör ändras (kapitel 8)

Den nuvarande spänningsgränsen för transmissionsnätet bör behållas tills vidare. Vi ser inte att en sänkt spänningsgräns för transmissionsledningar skulle innebära några uppenbara praktiska, regulatoriska och resursmässiga fördelar i förhållande till dagens ordning.

Flera av utredningens förslag kan även komma att beröra de förslag som Ei kommer att lämna inom ramen för sitt uppdrag att ta fram författningsförslag för genomförande av reviderad EU-lagstiftning inom elområdet, bland annat ett nytt elmarknadsdirektiv. Författningsförslagen är därför skrivna med den 1 januari 2021 för ikraft-trädandet. Vi föreslår övergångsbestämmelser för de nya reglerna om samlad redovisning och undantag från koncessionsplikt.

Konsekvenser

Vi har som övergripande princip vid utvärderingen av befintligt regelverk utgått från att lika situationer ska hanteras lika. Vi bedömer att utbyggnad av regionnät på lägre spänningsnivåer i ökad utsträckning skulle kunna ske med stöd av nätkoncession för område, vilket leder till betydligt kortare processtid. Det kan också frigöra resurser för de projekt som har störst påverkan och störst betydelse. Ledtiderna för att få bygga elledningar ska kortas genom en bättre samordnad tillståndsprocess med ökad koordinering mellan tillståndsgivande myndigheter, tidigare marktillträde för detaljprojektering och undan-röjande av processuella hinder. Det åtgärds paket som vi föreslår kommer sammantaget att effektivisera och modernisera tillståndsprocessen för elnät.

Förslagen kommer även att leda till en mer kostnadseffektiv energiomställning genom att underlätta anslutning och delning av elproduktionsanläggningar, underlätta elektrifieringen av transport-sektorn och ta bort administrativa hinder för att uppgradera och modifiera delar av en befintlig starkströmsledning.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Härigenom föreskrivs i fråga om ledningsrättslagen (1973:1144) att 17 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Avser förrättning ledning för vilken koncession fordras men ännu *ej* erhållits, får förrättningen inledas, om den som har att meddela koncession medger det.

Föreslagen lydelse

17 §

Avser förrättning ledning för vilken koncession fordras men ännu *inte* erhållits, får förrättningen inledas, om den som har att meddela koncession medger det.

Ett medgivande enligt första stycket får begränsas till att avse vissa delar av förrättningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 2 kap. 12 § och 5 kap. 36 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 4 §, 2 kap. 1–2, 4–4 a, 7, 9, 15 b, 16–16 a och 18–19 §§, 3 kap. 1, 3–3 a, 6–7, 8 och 9 §§, 4 kap. 3 och 5 §§, 5 kap. 33 § och 13 kap. 5 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tretton nya paragrafer, 1 kap. 4 b, 2 kap. 5 a–b, 7 a, 15 l–p, 18 a, 27 och 28 §§ och 3 kap. 3 b §, och närmast före 2 kap. 15 l, 15 o och 27 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Med nätverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsledningarna till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Med nätverksamhet avses att *med stöd av nätkoncession* ställa elektriska starkströmsledningarna till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det *koncessionerade* elektriska nätet.

En koncessionshavare som endast överför el för egen räkning till uttagpunkter eller från inmatningspunkter som är belägna på koncessionshavarens ledning anses inte bedriva nätverksamhet.

Med anslutning av elektriska anläggningar avses också återinkoppling av en befintlig anläggning och höjning av avtalad effekt i inmatnings- eller uttagpunkt.

4 b §

Med nätföretag avses den som bedriver nätverksamhet.

2 kap.

1 §

En elektrisk starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen.

En elektrisk starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen. *Till*

byggandet av en ledning räknas inte undersökningar och arbeten som enbart sker för att definiera var och hur ledningen ska byggas eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön.

2 §

En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

I ett beslut om nätkoncession för område ska en högsta tillåtna spänning för ledningsnätet anges. När en sådan spänning bestäms ska följande särskilt beaktas:

1. den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet, och
4. konsekvenser för berörda kunder.

En nätkoncession för område ska för ledningsnätet ha en högsta tillåtna spänning (lokálnätsområde) eller en högsta och en lägsta tillåtna spänning (regionnätsoområde).

När en högsta eller en högsta och lägsta spänning bestäms för ledningsnätet ska följande särskilt beaktas:

1. den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet,
2. inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet,
3. säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet,
4. konsekvenser för berörda kunder, och
5. konsekvenser för berörda nätföretag.

4 §

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller

områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet, efter ansökan av den som avser att bygga eller som använder en elektrisk starkströmsledning, lämna ett bindande besked om huruvida ledningen omfattas av föreskrifter som har meddelats med stöd av första stycket.

Ansökan om ett bindande besked får även göras av innehavaren av nätkoncessionen för det område, där ledningen eller ledningarna är belägna.

stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

I en föreskrift som meddelats med stöd av första stycket får även föreskrivas att vissa bestämmelser i denna lag, samt de föreskrifter som är meddelade med stöd av denna lag, ska vara tillämpliga.

Prop. 2020/21:188
Bilaga 5

4 a §

Nätmyndigheten får i ett enskilt fall medge undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § för ledningar som var i bruk den 1 januari 1998. Ett sådant beslut om undantag ska avse en bestämd tid, som får förlängas.

Nätmyndigheten får, om särskilda skäl finns, i ett enskilt fall medge undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 §. Undantagets inverkan på elmarknadens funktion ska särskilt beaktas.

Undantag kan medges för en bestämd tid, som kan förlängas.

Regeringen prövar frågor om medgivande av undantag, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

5 a §

Nätmyndigheten får besluta att ett beslut om nätkoncession för linje eller ett medgivande enligt 5 § får verkställas även om beslutet inte har vunnit laga kraft.

Nätmyndigheten får endast fatta ett beslut om verkställighet om de åtgärder som koncessionsbeslutet eller medgivandet medför är av mindre omfattning och har begränsad påverkan på motstående intressen.

Regeringen prövar frågor om verkställighet, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

5 b §

Om regeringen eller nätmyndigheten har meddelat nätkoncession

för linje för en ledning som används med en spänning om minst 130 kilovolt, får förbud inte meddelas med stöd av miljöbalken mot att bygga och använda ledningen avseende den funktion, i den sträckning eller i det huvudsakliga utförande som anges i koncessionsbeslutet.

Bestämmelsen i första stycket är tillämplig på nätkoncessioner för linje för en ledning där spänningen understiger 130 kilovolt, om regeringen har meddelat nätkoncessionen efter att Försvarsmakten enligt 1 a § tredje stycket har begärt det.

En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl meddelas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de områden med nätkoncession som berörs av ledningen.

7 §
En nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl meddelas för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de lokalnätsområden med nätkoncession som berörs av ledningen.

7 a §
Den som innehar en nätkoncession för lokalnätsområde får tillåta ett annat nätföretag att bygga och använda elektriska starkströmsledningar inom området och områdets högsta tillåtna spänning.

Det nätföretag som använder ledningar med stöd av ett medgivande enligt första stycket ska anses använda dessa ledningar med stöd av nätkoncession för område.

Nätkoncession för område får meddelas endast om området utgör en med hänsyn till nätverksamheten lämplig enhet. Nätkoncession får inte meddelas för ett område som helt eller delvis sammanfaller med ett annat koncessionsområde.

9 §
Nätkoncession för område får meddelas endast om området utgör en med hänsyn till nätverksamheten lämplig enhet. Nätkoncession får inte meddelas för ett område som på samma spänningsnivå helt eller delvis sammanfaller geografiskt med ett annat koncessionsområde.

En nätkoncession för linje som gäller tills vidare får omprövas i fråga om ledningens sträckning, tillåten spänning och villkor.

En omprövning får göras först fyrtio år efter det att nätkoncessionen meddelades. Om nätkoncessionen gäller tills vidare efter ett beslut enligt 14 § första stycket andra meningen, ska tiden dock räknas från dagen för det beslutet.

En omprövning får göras tidigare än vad som föreskrivs i andra stycket om nätkoncessionen avser en del av en ledning som tekniskt och funktionellt utgör en enhet och nätkoncessionen som avser huvuddelen av ledningen ska omprövas.

Regeringen omprövar en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse.

Ändring och justering av nätkoncession

15 l §

En nätkoncession för linje får ändras helt eller delvis i fråga om ledningens sträckning, utförande eller tillåten spänning efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Regeringen prövar frågor om ändring av nätkoncession, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

15 m §

Vid en ändring av en nätkoncession enligt 15 l § ska följande krav prövas:

1. att anläggningen är lämplig från allmän synpunkt, och

2. att ändringen uppfyller föreskrifterna i 8 §.

Vid en ändring av en nätkoncession enligt 15 l § tillämpas 8 a §.

Nätkoncessionen får vid ändring förenas med sådana villkor som anges i 11 §.

15 n §

En nätkoncession får justeras i fråga om ledningens sträckning eller utförande efter ansökan från nätkoncessionshavaren om det inte påverkar ledningens huvudsakliga sträckning eller funktion.

En nätkoncession får endast justeras om samtliga berörda markägare har lämnat sitt medgivande och nödvändig miljöhänsyn har tagits.

Regeringen prövar frågor om justering av nätkoncession, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

Sammanläggning och delning av nätkoncessioner

15 o §

Flera nätkoncessioner för linje eller område med samma innehavare får, efter ansökan av nätkoncessionshavaren, sammanläggas till en nätkoncession för linje eller område om nätkoncessionerna har samma högsta och lägsta tillåtna spänning, redovisas samlat samt tekniskt och funktionellt ingår i samma ledning eller ledningsnät.

Om flera nätkoncessioner för linje sammanläggs får den nya nätkoncessionen omprövas i sin helhet enligt 15 b § när en av de ingående nätkoncessionerna hade kunnat omprövas.

Regeringen prövar frågor om sammanläggning av nätkoncessioner, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

15 p §

En nätkoncession för linje får, efter ansökan av nätkoncessionshavaren, delas upp i flera nätkoncessioner för linje om var och en av de nya enheterna tekniskt och funktionellt utgör en lämplig enhet.

Regeringen prövar frågor om delning av nätkoncession, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

16 §

En nätkoncession får inte överlätas utan tillstånd.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession ska 10 § tillämpas. Detsamma gäller

En nätkoncession får inte överlätas helt eller delvis utan tillstånd.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession eller en del av en nätkoncession ska 10 §

vid prövning av en ansökan om tillämpas. Detsamma gäller vid
nätkoncession i anledning av prövning av en ansökan om
återkallelse av en nätkoncession nätkoncession i anledning av åter-
enligt 18 § första stycket 2 eller 3. kallelse av en nätkoncession enligt
18 § första stycket 2 eller 3.

Om en intäktsram vid överlåtelsen ska fördelas enligt 5 kap. 33 § andra stycket, får tillstånd till överlåtelse inte lämnas om inte fördelningen har godkänts enligt 34 § första stycket samma kapitel.

Regeringen prövar ärenden om tillstånd enligt första stycket, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

16 a §

En innehavare av en nätkoncession för linje ska senast fem år efter det att beslutet att meddela nätkoncession vunnit laga kraft ha färdig-ställt den ledning som nätkoncessionen avser.

Om det finns särskilda skäl, får Tiden för färdigställande får tiden för färdigställande förlängas efter ansökan av nät- förlängas efter ansökan av nät- koncessionshavaren. Ett beslut om förlängning ska meddelas för viss tid. Om förlängning ska medges fler än en gång ska det finnas särskilda skäl.

Regeringen prövar ärenden om förlängning enligt andra stycket, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

18 §

En nätkoncession ska återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, *eller*

3. om nätkoncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen, *eller*

4. om nätkoncessionen inte längre behövs för en ledning eller ett ledningsnät.

En nätkoncession får också återkallas helt eller delvis, om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt 16 a §.

En fråga om återkallelse av en nätkoncession som avser en utlandsförbindelse prövas av regeringen.

18 a §

Ett medgivande om undantag från kravet på nätkoncession enligt

4 a § får återkallas helt eller delvis om förutsättningar som ligger till grund för medgivandet väsentligen har förändrats. Detta gäller inte ett medgivande som har meddelats för en särskild tid.

Regeringen prövar frågor om återkallelse av medgivande om undantag från kravet på nätkoncession, om ärendet avser en utlandsförbindelse.

19 §

Om en nätkoncession upphör att gälla, är den som senast haft nätkoncessionen skyldig att ta bort ledningen med tillhörande anläggningar och vidta andra åtgärder för återställning, om det behövs från allmän eller enskild synpunkt.

I samband med att nätkoncessionen upphör *skall* nätmyndigheten fastställa *koncessionshavarens* skyldigheter enligt första stycket.

Om den som senast har haft nätkoncessionen inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får nätmyndigheten förelägga *honom* vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna *skall* vidtas på *koncessionshavarens* bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna *skall* vidtas på *koncessionshavarens* bekostnad får verkställas.

I samband med att nätkoncessionen upphör *ska* nätmyndigheten fastställa *nätkoncessionshavarens* skyldigheter enligt första stycket.

Om den som senast har haft nätkoncessionen inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får nätmyndigheten förelägga *nätkoncessionshavaren* vid vite att fullgöra skyldigheterna eller besluta att åtgärderna *ska* vidtas på *nätkoncessionshavarens* bekostnad. Ett beslut om att åtgärderna *ska* vidtas på *nätkoncessionshavarens* bekostnad får verkställas.

Bestämmelserna i första till tredje styckena ska även tillämpas om en ledning upphör att användas helt eller delvis till följd av ett beslut om ändring enligt 15 l § eller justering enligt 15 n §.

Tillträde till mark för undersökning

27 §

Den som avser att bygga en elektrisk starkströmsledning med stöd av nätkoncession har, efter tillstånd av länsstyrelsen, rätt att få tillträde till en fastighet för detaljprojektering och den markundersökning som krävs för att kunna precisera ledningssträckningen

eller undersöka vilken påverkan verksamheten får på miljön (undersökningstillstånd). Rätten kan ges till den som vill bygga ledningen och av denne anlita ombud. Den som avser att bygga ledningen ska underrätta fastighetsägaren om beräknad tidpunkt för tillträde.

I en trädgård, park eller liknande plantering får träd eller buskar inte skadas eller fällas utan fastighetsägarens samtycke. Även i övrigt ska skada så långt möjligt undvikas.

Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att åtgärderna enligt första stycket ska kunna genomföras.

28 §

I mål om ersättning enligt 27 § ska expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

Länsstyrelsen får kräva att den som ska utföra undersökningen ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan arbetet påbörjas. Om säkerhet ställs får länsstyrelsen förordna att arbetena får påbörjas även om beslutet om tillträde överklagas.

Staten, kommun, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

3 kap.

1 §

Ett företag som bedriver nätverksamhet ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningsnät och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningsnät. Företaget svarar också för att dess ledningsnät är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

Ett nätföretag ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningsnät och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningsnät. Nätföretaget svarar också för att dess ledningsnät är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

Ett nätföretag ska säkerställa att driften av dess ledningsnät sker från Sverige.

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för *område* ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares *samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra* ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett lagakraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om *ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §*, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Ett sådant beslut får också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.

I ett beslut om samlad redovisning eller ändring av sådana beslut ska det anges när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

Nätkoncession för *område* ska redovisas skilt från nätkoncession för linje.

Redovisningen av nätkoncession för *område* ska dock även innefatta nätkoncession för linje, om nätkoncessionen för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett nät som innehas med stöd av nätkoncession för *område* och helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet.

3 § Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för *lokalnätsområde* ska avse varje område för sig. Nätmyndigheten ska dock besluta att en nätkoncessionshavares *lokalnätsområden* ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket ska omfattas av samlad redovisning ska fattas när det finns ett lagakraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 § om tillstånd till överlåtelse *helt eller delvis* av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Ett sådant beslut får också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.

3 a § Nätkoncession för *lokalnätsområde* ska redovisas skilt från nätkoncession för linje.

Redovisningen av nätkoncession för *lokalnätsområde* ska dock även innefatta nätkoncession för linje, om nätkoncessionen för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett nät som innehas med stöd av nätkoncession för *lokalnätsområde* och helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet.

Redovisningen av nätkoncessioner för linje i regionnätverksamheten ska även innefatta ledningar som omfattas av nätkoncession för lokalnätsområde om ledningarna sammantaget utgör en organisatoriskt och tekniskt sammanhållen enhet med en gemensam funktion.

3 b §

En nätkoncession för regionnätsområde ska redovisas tillsammans med nätkoncessionshavarens nätkoncessioner för linje.

En ledning som en nätkoncessionshavare använder med stöd av ett medgivande enligt 2 kap. 7 a § ska utifrån sin funktion redovisas tillsammans med nätkoncessionshavarens nätkoncessioner för lokalnätsområde eller nätkoncessioner för linje i regionnätverksamheten. Nätföretaget ska inom sex månader från medgivandet meddela nätmyndigheten hur ledningen ska redovisas.

6 §

Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *skall* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *skall* kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

7 §

Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningsnätet.

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket

Ett nätföretag som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *ska* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *ska* kunna avgöras.

Ett nätföretag som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet.

prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *skall* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *skall* kunna avgöras

Twister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. Beslut i ett sådant ärende *ska* fattas inom två månader från det att ansökan kommit in till nätmyndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får nätmyndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet *ska* kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut enligt andra stycket gäller omedelbart.

En tvist om villkoren för anslutning prövas inte, om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

8 §

Vill någon ansluta en elektrisk anläggning till en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje i stället för till ett ledningsnät som omfattas av en nätkoncession för *område*, får den som har nätkoncessionen för linje göra anslutningen endast efter medgivande av den som har nätkoncession för *området*.

Vill någon ansluta en elektrisk anläggning till en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje *eller regionnätsområde* i stället för till ett ledningsnät som omfattas av en nätkoncession för *lokálnätsområde*, får den som har nätkoncessionen för linje *eller regionnätsområde* göra anslutningen endast efter medgivande av den som har nätkoncession för *lokálnätsområdet*.

Om sådant medgivande inte lämnas, får nätmyndigheten, om det finns särskilda skäl, meddela tillstånd till anslutningen.

9 §

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el *skall* vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *skall* vara uppfyllda för att

Ett nätföretag är skyldigt att på skäliga villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

Ett nätföretag är skyldigt att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som *ska* vara uppfyllda för att

överföringen av el *skall* vara av god kvalitet.

överföringen av el *ska* vara av god kvalitet.

Prop. 2020/21:188
Bilaga 5

4 kap.

3 §

Nättariffer för överföring av el för *område* får inte utformas med hänsyn till var inom området en anslutning är belägen.

Nättariffer för överföring av el för *lokalnätsområde* får inte utformas med hänsyn till var inom området en anslutning är belägen.

Nättariffer för överföring av el för regionnätsområde får inte på varje spänningsnivå utformas med hänsyn till var en uttagpunkt är belägen i förhållande till ledningens anslutning till en annan nätkoncessionshavares ledning som omfattas av nätkoncession för linje eller regionnätsområde.

Om ett eller flera områden slås samman helt eller delvis ska en enhetlig nättariff för det nya området börja tillämpas senast tre år efter sammanslagningen.

5 §

På en regionledning får inte nättariffen för överföring av el på varje spänningsnivå utformas med hänsyn till var en uttagpunkt är belägen i förhållande till ledningens anslutning till en annan nätkoncessionshavares ledning som omfattas av nätkoncession för linje.

På en regionledning får inte nättariffen för överföring av el på varje spänningsnivå utformas med hänsyn till var en uttagpunkt är belägen i förhållande till ledningens anslutning till en annan nätkoncessionshavares ledning som omfattas av nätkoncession för linje *eller regionnätsområde.*

Tillstånd till avvikelser från vad som anges i första stycket får meddelas i enlighet med 6 §.

Nättariffen för en elektrisk anläggning som tar ut el direkt från en transformator på en regionledning ska utformas med utgångspunkt i nättariffen för spänningsnivån omedelbart före transformatorn med ett skäligt tillägg för nedtransformeringen.

5 kap.

33 §

Om en nätkoncessionshavare överlåter en nätkoncession, ska vid tillämpningen av detta kapitel den intäktsram som gäller för koncessionen fortsätta att gälla efter överlåtelsen och den nya nätkoncessionshavaren träda in i överlåtarens ställe.

Om en nätkoncessionshavare överlåter en nätkoncession *helt eller delvis*, ska vid tillämpningen av detta kapitel den intäktsram som gäller för koncessionen fortsätta att gälla efter överlåtelsen och den nya nätkoncessionshavaren träda in i överlåtarens ställe.

Om intäktsramen är en gemensam ram för den överlåtna koncessionen och en annan nätkoncession, ska överlåtaren och den nya nätkoncessionshavaren fördela ramen proportionerligt i förhållande till hur stor del av kapitalbasen som överlåtit och på samma sätt fördela intäkter som överstiger eller understiger intäktsramen och överdebiteringstillägg. Fördelningen får dock göras på ett annat sätt, om det finns särskilda skäl.

13 kap.

5 §

Nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j, 16, 16 a och 17 §§ får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät.

Nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4 a–5, 14, 15, 15 b, 15 j, 15 l, 15 n–16 a och 17 §§ får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät

Nätmyndighetens beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c § får överklagas till regeringen, om ärendet avser en ledning som ingår i ett transmissionsnät eller avser en utlandsförbindelse.

Länsstyrelsens beslut om tillstånd enligt 2 kap. 27 § får överklagas till regeringen.

9 §

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4–5, 14, 15, 15 b, 15 j–16 a och 17 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c §, *om beslutet avser anläggningar för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.*

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 4 a–5, 14, 15, 15 b, 15 j–16 a och 17 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 15 c §.

Den som vill överklaga med stöd av första stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Nätföretag som lämnar flera redovisningar som avser nätkoncessioner för lokalnätsområde ska före utgången av februari 2021 till nätmyndigheten meddela hur nätföretaget anser att redovisning av områdena enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse ska ske.

Nätmyndigheten ska därefter fatta beslut om detta. Om nätmyndigheten inte inom sex månader från det anmälan kom in fattat beslut i redovisningsfrågan ska redovisning ske i enlighet med nätföretagets anmälan.

Nätmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

3. Beslut som meddelats enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess äldre lydelse gäller till dess nätmyndigheten meddelat ett nytt beslut enligt punkten 2 eller tidsfristen i punkten 2 löpt ut samt ny redovisning ska påbörjas enligt 3 kap. 3 § tredje stycket.

4. De nätkoncessioner som är meddelade för obegränsad tid med stöd av Kunglig stadga (1902 nr 137) om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsutövning, upphör att gälla. De berörda ledningarna omfattas av undantag från kravet på nätkoncession i den utsträckning ledningarna inte används med stöd av nätkoncession för område. Överföring av el för annans räkning får äga rum på dessa ledningar.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Den som vill bedriva vattenverksamhet har för detta ändamål rådighet som anges i 1 §, om vattenverksamheten innebär

1. vattenreglering,
2. vattentäkt för allmän vattenförsörjning, allmän värmeförsörjning eller bevattning,
3. markavvattning,
4. vattenverksamhet som behövs för allmän väg, allmän farled eller allmän hamn,
5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten, *eller*
6. vattenverksamhet som behövs för järnväg.

5. vattenverksamhet som behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten,
6. vattenverksamhet som behövs för järnväg, *eller*
7. vattenverksamhet som behövs för elektronisk starkströmsledning för vilken nätkoncession för linje fordras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

Följande remissinstanser har lämnat remissvar över betänkandet Moderna tillståndsprocesser för elnät (SOU 2019:30): Affärsverket svenska kraftnät, Bostadsrätterna, Boverket, Domstolsverket, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Fastighetsägarna Sverige, Finansinspektionen, Företagarna, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Försvarsmakten, Förvaltningsrätten i Linköping, Göteborgs kommun, HSB Riksförbund, Kammarrätten i Jönköping, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Konsumentverket, Lantbrukarnas riksförbund, Lantmäteriet, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, Mark- och miljööverdomstolen, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Piteå kommun, Region Norrbotten, Skatteverket, Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS), Staffanstorps kommun, Statens energimyndighet, Statens fastighetsverk, Svensk Vindenergi, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Allmännyttas Bostadsföretag (tidigare SABO), Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Sveriges Kommuner och Regioner (tidigare SKL), Totalförsvarets forskningsinstitut, Trafikverket, Umeå kommun, Umeå universitet, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Villaägarnas Riksförbund och Växjö kommun.

Yttranden har också inkommit från två privatpersoner, Aurora Infrastructure Oy, BIL Sweden, Intresseorganisationen Regional motström, BRF Regnet 1, Riksbyggen, Solelkommissionen, Svensk Solenergi, Södra skogsägarna, Tekniska verken i Linköping Nät AB och Trelleborgs kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arjeplogs kommun, Arvika kommun, Bengtsfors kommun, Bodens kommun, Botkyrka kommun, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Elsäkerhetsverket, Fortifikationsverket, Gotlands kommun, Havs- och vattenmyndigheten, Hyresgästföreningen, Hörby kommun, Karlsborgs kommun, Karlskrona kommun, Konsumenternas Energimarknadsbyrå, Krokoms kommun, Kungl. Tekniska högskolan, Lindesbergs kommun, Lunds kommun, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malung-Sälens kommun, Mölndals kommun, Nordanstigs kommun, Oberoende elhandlare, Olofströms kommun, Riksrevisionen, Region Gävleborg, Region Skåne, Region Uppsala, Sala kommun, Smedjebackens kommun, Stockholms universitet, Svenska Elnätupproret, Svenskt näringsliv, Sveriges Konsumenter, Tillväxtanalys, Ulricehamns kommun, Vetlanda kommun, Åtvidabergs kommun och Östersunds kommun.

Sammanfattning av Energimarknadsinspektionens rapport Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06)

Krav på att investeringar i stamnätet ska vara lönsamma för samhället

Det är viktigt att investeringar i överföringskapacitet för el är samhälls-ekonomiskt motiverade. Idag framgår det också tydligt av Svenska kraftnåts instruktion att de ska bygga ut stamnätet för el baserat på samhälls-ekonomiska lönsamhetsbedömningar. Däremot finns det i dagsläget inget krav i ellagen på att en stamledning ska vara samhällsekonomiskt lönsam eller att en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska ingå i ansökan om nätkoncession, trots att nätkoncessionsprövningen syftar till att hindra att samhällsekonomiskt onödiga anläggningar byggs (prop. 1996/97:136, s. 123).

Ei föreslår därför ändringar i den nuvarande ellagen (1997:857) och en följdändring i elförordningen (2013:208). Författningsförslaget innebär att nätkoncession för stamledning endast får meddelas om anläggningen är samhällsekonomiskt lönsam, förutsatt att det inte finns särskilda skäl att frånga detta krav. För att den tillståndsgivande myndigheten, i praktiken Ei, ska kunna verifiera att anläggningen är lönsam ska Svenska kraftnät inkludera en specifik samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning när de ansöker om nätkoncession för en stamledning. Den ska bygga på en övergripande samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning som är framtagen efter samråd, offentliggjord och granskad av en från sökanden fristående aktör.

Författningsförslaget i ellagen innehåller också ett bemyndigande till regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att ge ut föreskrifter om hur den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen ska utformas, vilka effekter som ska inkluderas i bedömningen, hur samrådet ska genomföras och hur lönsamhetsbedömningen ska offentliggöras. Dessa föreskrifter behöver ha en hög detaljeringsgrad och kan behöva ändras vartefter metodiken för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar utvecklas. Ei föreslår därför ett bemyndigande i elförordningen, så att Ei kan meddela föreskrifter.

Ei föreslår också att en övergripande samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska genomföras i ett tidigt skede och att den ska bli känd för allmänheten. Därför bör den övergripande samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen publiceras innan en ansökan om nätkoncession lämnas in till Ei.

Varje samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning görs inom ramen för ett antal viktiga antaganden som har betydelse för utfallet men också för hur man gör jämförelser mellan olika utredningsalternativ. Det är därför av stor betydelse att ramen och tillhörande antaganden är tydlig och transparent.

I dagsläget förekommer det olika ramar beroende på om den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen följer internationella eller nationella riktlinjer. För stamnätsinvesteringar som genomförs av Svenska kraftnät föreslår Ei att

- det inte ska finnas några generella undantag från kravet på samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning
- analysen inte avgränsas till Sverige utan ska inkludera samhällsekonomiska nyttor och kostnader för de geografiska områden där signifikanta effekter förväntas
- om flera projekts lönsamhet är beroende av varandra ska alla relevanta projekt inkluderas i analysen
- alternativ till förstärkt överföringskapacitet ska analyseras och inkluderas i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen.

Ei föreslår också att tidsperioden för värdering av effekter är 40 år från datumet för nätkoncessionsbeslutet. Inget restvärde ska ingå i analysen. För den 40 åriga tidsperioden föreslår Ei att en konstant real diskonteringsränta om 3,5 procent används i linje med nationella och internationella rekommendationer.

Tydliga riktlinjer över vilka effekter som ska kvantifieras och värderas

En samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning kan ge svar på om en investering är lönsam för samhället genom att identifiera, kvantifiera och värdera de effekter (kostnader och nyttor) som förväntas uppstå till följd av den föreslagna investeringen. Resultatet av den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen kan variera betydligt beroende på vilka effekter som inkluderas eller exkluderas och hur effekterna kvantifieras och värderas. För att minimera osäkerheter kopplat till den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen är det av stor betydelse att tydliga riktlinjer tas fram för vilka effekter som ska ingå i bedömningen och hur dessa ska kvantifieras och värderas. Ei:s förslag presenteras nedan.

Elmarknadsnytta

En ökad överföringskapacitet mellan elområden påverkar samhällets välfärd genom en effektivare allokering av resurser. En del av denna effekt uppträder på dagen före-marknaden och kan analyseras genom att studera

hur elmarknadsnyttan på dagen före-marknaden förändras i och med stamnätsinvesteringen. Förändringar i elmarknadsnytta utgörs av nettot av förändringar i producent- och konsumentöverskott samt flaskhalsintäkter. Ei föreslår att elmarknadsnytta på dagen före-marknaden ska ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen och att värderingen av elmarknadsnytta ska ske med hjälp av minst två etablerade och tillgängliga elmarknadsmodeller.

Marknadsmakt

Marknadsmakt innebär bland annat att marknadsaktörer kan få elpriset att avvika från de priser som hade existerat vid fullständig konkurrens. Om till exempel elproducenter har marknadsmakt och det finns barriärer för nya elproducenter att träda in på marknaden tenderar det att leda till högre priser. Priser som avviker från fullständig konkurrens leder till en minskad välfärd i samhället. Ei föreslår att den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen ska inkludera en kvalitativ analys av effekterna på aktörernas potentiella marknadsmakt. Analysen ska vara baserad på ett eller flera index för marknadskoncentration. Indexet kan exempelvis utgöras av residualt utbud (Residual Supply Index) eller Herfindahl-Hirschman Index. Marknadskoncentrationen ska beräknas med och utan nätinvesteringen. Förändringen i potentiell marknadsmakt ska sedan ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen. Eftersom det inte går att värdera denna förändring i monetära termer utifrån dessa index, behöver resultatet hanteras kvalitativt i analysen.

Systemtillräcklighet

Systemtillräcklighet bestäms av både effekttillräcklighet och nättillräcklighet. Ei föreslår att effekten av en stamnätsinvestering på förväntad mängd ej levererad el (EENS) ska kvantifieras med hjälp av simuleringar. Denna effekt ska sedan värderas med hjälp av värdet av att inte få leverans (VOLL). Ei föreslår också att eventuell kostnadsbesparing för att minska, eller helt ta bort olika typer av reserver, ska tas med i analysen.

Elkvalitet

Med elkvalitet menar vi kvaliteten på produkten som har levererats (avseende spänning, frekvens etc.). Elkvaliteten är ett resultat som beror av näts dimensionering, tekniska lösningar och de elektriska anläggningar som är anslutna till nätet. Brister i elkvaliteten kan ha betydande konsekvenser för de som är anslutna till nätet. Ei föreslår därför att den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen alltid ska innehålla en kvalitativ analys av hur en investering förväntas påverka elkvaliteten. För investeringar som kan medföra en signifikant påverkan på spänningskvaliteten i underliggande nät ska även en kvantifiering och värdering av effekten göras.

Driftsäkerhet

Driftsäkerheten påverkar systemets leveranssäkerhet. Ei föreslår att effekten av en elnätsinvestering på driftsäkerheten värderas med hjälp av kostnader för andra åtgärder (exempelvis mothandel eller minskad handelskapacitet) som behövs för att minst säkerställa driftsäkerheten och som då kan undvikas om nätinvesteringen görs. Ei föreslår också att Svenska kraftnät i analysen ska inkludera hur kostnaderna för att hålla säkerhetsmarginaler i stamnätet påverkas vid en investering. Kostnaderna ska uttryckas i termer av förändrad elmarknadsnytta och värderas med hjälp av en elmarknadsmodell.

Balanssäkerhet

Balanssäkerheten regleras på en övergripande systemnivå genom uppdraget till Svenska kraftnät att vara systemansvarig myndighet och säkerställa att elsystemet alltid är i momentan balans. Det sker genom upphandling av tillgängliga reglerresurser på balansmarknaden, främst vattenkraft men i princip kan reglerresurserna även utgöras av flexibla elanvändare, reglerbar vindkraft eller annan reglerbar resurs. Ei föreslår att en kvalitativ analys av kapacitetsförstärkningens värde utöver elmarknadsnyttan på dagen före marknaden ska vara med i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen. Ei föreslår också att de nyttor, i form av olika systemtjänster, som projektet tillför elsystemet värderas monetärt och ingår i lönsamhetsbedömningen.

Kostnadseffektiv politisk måluppfyllelse

En investering i stamnätet kan påverka kostnaden för att nå politiska mål. En utmaning med att kvantifiera hur infrastrukturen påverkar denna kostnad är risken för dubbelräkning (t.ex. klimateffekter finns redan internaliserade i elmarknadsnyttan genom det pris på koldioxid som EU:s handel med utsläppsrätter medför). Åtgärder för att utveckla infrastrukturen kan även leda till att teknikutvecklingen av till exempel förnybar elproduktion kan följa en lägre kostnadsbana. Oavsett om det är möjligt att kvantifiera dessa effekter eller inte föreslår Ei att Svenska kraftnät i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen ska inkludera en kvalitativ analys kring hur investeringen förväntas påverka kostnaden för att nå olika politiska målsättningar.

Nätförluster

Nätförluster avser de förluster som uppstår i överföringen av el och definieras som skillnaden mellan hur mycket el som matas in och hur mycket som tas ut från nätet. Ei föreslår att Svenska kraftnät ska använda en nätmodell (exempelvis den modell som de använder i dag – Samlast) för att kvantifiera hur nätförlusterna påverkas av en stamnätsinvestering. Därefter ska Svenska kraftnät även värdera effekten med hjälp av en av de elmarknadsmodeller som används vid analys av elmarknadsnyttan.

Bygg-, underhålls- och reinvesteringskostnader

Alla direkta byggkostnader, kostnader för fältprojektering samt samråds- och tillståndprocesser, omställningskostnader, drift- och underhållskostnader samt avvecklingskostnader ska ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen. Det är endast den reala resursåtgången för samhället som ska tas upp i kalkylen vilket innebär att alla kostnader (eller intäkter) som kan anses vara transfereringar ska exkluderas.

Bokföringsmässiga avskrivningar ska inte tas med och inte heller räntekostnader. För att bedöma kostnader som avser fältprojektering samt samråds- och tillståndprocesser föreslår Ei att arbetstimmarna för detta uppskattas och prissätts med en genomsnittlig timkostnad. Ytterligare kostnader (relaterade exempelvis till genomförandet av samråd) adderas till arbetskostnaden.

Ei föreslår att eventuella omställningskostnader värderas genom att uppskatta arbetstimmarna för en eventuell processomställning tillsammans med direkta kostnader för utbildning, utrustning och lager. Arbetstimmar prissätts med en genomsnittlig timkostnad och summeras med de direkta kostnaderna. Drift- och underhållskostnader inklusive nödvändiga reinvesteringar i anläggningsdelar som måste ersättas under kalkylperioden, ska ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen. Även avvecklingskostnader inklusive återvinningskostnader och eventuella deponikostnader, som kan uppstå i samband med en anläggnings avveckling ska ingå.

Lokala intrångseffekter

Med intrång avses dels rent fysiska intrång, dels intrång som tar sig uttryck som visuella eller emotionella intrång och som ger en förändrad upplevelse av en viss miljö. Ei föreslår att Lantmäteriets värderingshandbok utgör en utgångspunkt vid värderingen av lokala intrångseffekter som uppkommer vid stamnätsinvesteringar men att kalkylperioden, diskonteringsräntan och värdet av eventuellt produktionsbortfall ska justeras så att det reflekterar det samhällsekonomiska värdet av marken. Ei föreslår att kalkylperioden ska vara 40 år och diskonteringsräntan 3,5 procent i enlighet med övriga förslag. Kostnader på grund av visuell påverkan och psykiska immissioner för fastigheter direkt berörda av ledningen ingår redan i ledningens projektkostnad och bör därför inte redovisas som en enskild post. Kostnader kopplade till markintrång för närliggande fastigheter och som påverkas indirekt, t.ex. visuellt, bör redovisas som en separat post.

Lokala miljöeffekter

Flertalet av de lokala miljöeffekter som uppkommer vid en elnätsinvestering beskrivs i miljökonsekvensbeskrivningen som upprättas i samband med ansökan om nätkoncession. Exempel på lokala miljöeffekter är effekter på rennaringen, på markens funktion som koldioxidsänka, på kulturvärden, på biologisk mångfald, uppdelning av habitat eller att fåglar skadas eller dör vid kontakt med luftledningarna.

Miljöbalken innehåller regler som syftar till att begränsa de miljöeffekter som en anläggning får på miljön. De anpassningar som miljöbalken kräver påverkar projektkostnaden. Externa effekter utgörs av eventuella återstående miljöpåverkan som inte är internaliserad i projektkostnaden. Dessa effekter bör i största möjliga utsträckning kvantifieras och värderas i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen. De effekter som inte kan kvantifieras och värderas bör beskrivas kvalitativt.

Utsläpp

Uppförande, drift och avveckling av ett elnät medför användande av naturresurser och ger upphov till utsläpp och buller. Utsläpp till luft och vatten ska kvantifieras och värderas separat. Skadan orsakad av lokala utsläpp av kväveoxid, kvävedioxid, svaveldioxid, kolväten och partiklar från arbetsmaskiner kan exempelvis beräknas med hjälp av Svenska kraftnäts miljövärderingsverktyg.

Alternativ till förstärkt överföringskapacitet ska analyseras och ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen

Det finns i dag alternativa åtgärder för att möta ett ökat behov av överföringskapacitet i stamnätet. Till exempel kan efterfrågeflexibilitet, flexibel produktion, energilager eller alternativ lokalisering av förbrukare och produktionsenheter bidra till att avhjälpa tillfälliga flaskhalsar i stamnätet. Fortsatt marknads- och teknikutveckling leder till att alternativa åtgärder blir allt mer kostnadseffektiva i förhållande till konventionella investeringar i förstärkt överföringskapacitet. När en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska göras är det därför viktigt att även ställa förstärkt överföringskapacitet mot alternativ som har potential att vara ett mer samhällsekonomiskt effektivt sätt att nå samma mål. Ei föreslår därför att alternativ till förstärkt överföringskapacitet alltid ska inkluderas och utvärderas i samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar av stamnätsinvesteringar.

Förteckning över remissinstanserna

Följande remissinstanser har lämnat remissvar över rapporten Samhälls-ekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06): Affärsverket svenska kraftnät, Ellevio AB, Elsäkerhetsverket, Energiföretagen Sverige, Enköpings kommun, E.ON Energidistribution AB, Eskilstuna kommun, Fastighetsägarna Sverige, Filipstads kommun, Försvarsmakten, Förvaltningsrätten i Linköping, Hedemora kommun (Hedemora Energi AB), Hudiksvalls kommun, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Jönköping, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Krokoms kommun, Kungliga tekniska högskolan, Landskrona kommun, Lantbrukarnas riksförbund, Lantmäteriet, Linköpings kommun, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Naturvårdsverket, Näringslivets regelnämnd, Oskarshamns kommun, Riksrevisionen, Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet, Statens energimyndighet, Stockholms kommun, Svensk Vindenergi, Svenskt Näringsliv, Sveriges allmännyttiga bostadsbolag, Trafikverket, Transportstyrelsen, Umeå universitet, Vattenfall El-distribution AB och Villaägarnas riksförbund.

Yttranden har också inkommit från Riksbyggen ekonomisk förening och Västerås kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Alingsås kommun, Båstads kommun, Chalmers tekniska högskola, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, Energiforsk, Finansinspektionen, Flens kommun, Grästorps kommun, Habo kommun, Hammarö kommun, Herrljunga kommun, Hofors kommun, Härjedalens kommun, Konsumenternas energimarknadsbyrå, Kumla kommun, Lysekils kommun, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Mjölby kommun, Motala kommun, Mölndals kommun, Oberoende elhandlare, Regelrådet, Statskontoret, Svenska Elnätuppröret, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, Sveriges Kommuner och Landsting, Södra Skogsägarna, Vara kommun, Vilhelmina kommun, Älvkarleby kommun och Älvsbyns kommun.

**Ellagen (1997:857) i dess
hittillsvarande lydelse**

2 kap.

1 §
1 a § första stycket
1 a § andra stycket
1 a § tredje stycket
1 b §
2 § första stycket
2 § andra stycket
3 §
4 § första stycket
4 § andra och tredje styckena
4 a § första stycket
4 a § andra stycket
5 § första stycket
5 § andra stycket
6 §
7 §
8 §
8 a §
9 §
10 §
11 §
11 a §
12 §
13 §
14 § första stycket
14 § andra stycket
14 § tredje stycket
14 § fjärde stycket
15 §
15 a §
15 b § första och andra styckena
15 b § tredje stycket
15 c § första stycket
15 c § andra stycket
15 d §
15 e §

**Motsvarighet, helt eller delvis,
i ellagen efter föreslagna
ändringar**

2 kap.

1 §
4 § första stycket
4 § andra stycket
4 § andra stycket 3
4 § andra stycket 1 och 2
2 §
10 §
3 §
5 §
6 §
7 §
4 § andra stycket 1
8 §
4 § andra stycket 1
12 §
13 §
14 §
17 §
15 §
16 §
18 §
20 §
38 §
21 §
22 §
24 §
23 §
utgår
26 §
4 § andra stycket 1
31 §
4 § andra stycket 1
32 §
utgår
33 §
utgår (avses tas in i förordning)

15 f §	34 §
15 g §	35 §
15 h §	36 §
15 i §	37 §
15 j § första stycket	29 §
15 j § andra stycket	4 § andra stycket 1
15 k §	30 §
16 § första stycket	43 § första stycket
16 § andra stycket första meningen	43 § andra stycket
16 § andra stycket andra meningen	19 §
16 § tredje stycket	43 § tredje stycket
16 § fjärde stycket	4 § andra stycket 1
16 a § första och andra styckena	44 §
16 a § tredje stycket	4 § andra stycket 1
16 b §	45 §
16 c §	46 §
17 § första stycket	47 §
17 § andra stycket	48 §
17 § tredje stycket	4 § andra stycket 1
18 § första stycket 1	49 § första stycket 1
18 § första stycket 2 och 3	49 § första stycket 3 och 4
18 § andra stycket	50 §
18 § tredje stycket	4 § andra stycket 1
19 § första stycket	51 §
19 § andra stycket	52 §
19 § tredje stycket	54 §
20 § första stycket	53 §
20 § andra stycket	54 §
21 § första och andra styckena	55 §
21 § tredje stycket	56 §
22 §	66 §
23 § första stycket	67 §
23 § andra stycket	68 §
24 §	69 §
25 §	70 §
26 §	71 §
13 kap.	13 kap.
9 § första stycket	8 §
9 § andra stycket	9 § tredje stycket

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2021-04-20

Närvarande: F.d. justitieråden Leif Thorsson och Karin Almgren samt justitierådet Stefan Johansson

Moderna tillståndsprocesser för elnät

Enligt en lagrådsremiss den 13 april 2021 har regeringen (Infrastrukturdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144),
3. lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Andreas Lindholm.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Infrastrukturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 april 2021

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Bolund, Johansson, Baylan, Hultqvist, Andersson, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Linde, Ekström, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lindhagen, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko, Stenevi, Olsson Fridh

Föredragande: statsrådet Ygeman

Regeringen beslutar proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät.